

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

Finanční gramotnost a její úroveň na vybrané základní škole

Bc. Ilona Maršíková, DiS.

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Ilona Maršíková, DiS.

Veřejná správa a regionální rozvoj – k. s. Hradec Králové

Název práce

Finanční gramotnost a její úroveň na vybrané základní škole

Název anglicky

Financial literacy and its level at the selected primary school

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce bude identifikovat finanční gramotnosti a vysvětlit pojmy, které jsou spojené s touto problematikou. Budou vysvětleny například příčiny a důsledky finanční gramotnosti a nebude chybět ani popis její současné úrovně v České republice. Dílčím cílem pak bude posouzení stavu finanční gramotnosti na vybrané základní škole a to na základě vlastního výzkumu.

Metodika

Teoretická část bude vycházet z definování základních témat finanční gramotnosti a z významu finanční gramotnosti.

Praktická stěžejní část diplomové práce bude obsahovat průzkum finanční gramotnosti mezi žáky vybrané základní školy zejména formou rozhovoru a písemného dotazování.

Pro naplnění cílů budou využity metody rozhovoru, písemného dotazování, analýzy, dedukce a metody logicko-systematické.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

finanční gramotnost, hospodaření domácnosti, nakupování a placení, peníze, rodinné finance, žák 1.stupně ZŠ

Doporučené zdroje informací

- BAILEY, Gerry. Poznáváme peníze: rozvíjejte finanční gramotnost nejmenších dětí, 1. vyd., Edika 2013, ISBN 978-80-266-0153-1
- GILBERT, Guy. O dětech a výchově. Vyd. 1. Překlad Milan Koldinský. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-609-4
- JAKEŠ, Petr a Eva SKOŘEPOVÁ. Finanční gramotnost pro první stupeň základní školy: manuál pro učitele. 1. vyd., Praha: Fortuna, 2011, ISBN 978-807-3730-871
- JAKEŠ, Petr. Finanční gramotnost pro první stupeň základní školy. Praha: Fortuna, 2011, ISBN 978-80-7373-088-8
- LICHTENBERKOVÁ, Kateřina a Jana MERUNKOVÁ. Finančně gramotná a podnikavá škola. Praha: Yourchance, 2017, ISBN 978-80-906954-0-5
- ŠULC, Petr. Naučme se hospodařit: finanční gramotnost pro 1. stupeň ZŠ. Praha: Pierot, [2014], ISBN 978-80-7353-338-0
- VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005, ISBN 80-246-0956-8
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Daniela Pfeiferová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Konzultant

Ing. Milan Ulrich

Ing. Milan Ulrich

Elektronicky schváleno dne 22. 12. 2020

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 02. 02. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Finanční gramotnost a její úroveň na vybrané základní škole" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.března 2022

Bc. Ilona Maršíková, DiS.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce Ing. Daniele Pfeiferové, Ph.D. a konzultantovi Ing. Milanovi Ulrichovi za ochotu a trpělivost při vedení této práce. Dále děkuji Mgr. Lence Burešové, ředitelce Základní školy v Čeperce za velmi milé a přátelské přijetí a celému učitelskému sboru zejména za jejich vstřícnost a ochotu, bez kterých by tato práce nevznikla.

Finanční gramotnost a její úroveň na vybrané základní škole

Abstrakt

V diplomové práci bude vymezen pojem finanční gramotnosti a na základě řízeného rozhovoru se žáky 1. stupně bude určena a popsána úroveň finanční gramotnosti na vybrané základní škole. Teoretickou část budou tvořit poznatky získané studiem odborné literatury zaměřené na danou problematiku, zejména dokumentů upravující vzdělávání 1. stupně základní školy a internetových odkazů. V dalších částech bude následovat popis, vysvětlení pojmu finanční gramotnosti a jejich metod výuky. Dále bude použito metody analýzy získaných údajů a informací v dané problematice. Vlastní zjištění bude prováděné s žáky z vybrané základní školy metodou interview a aktivit spojených s vyplněním pracovních listů. Na závěr bude provedeno shrnutí výsledků, závěr s vyhodnocením zjištěných skutečností a porovnání výstupů ze všech zúčastněných ročníků. Ze zjištěných poznatků budou následně navržena možná řešení ke zlepšení povědomí o finanční gramotnosti na 1. stupni vybrané základní školy.

Klíčová slova: finanční gramotnost, žák mladšího školního věku, peníze, rodinné finance, nakupování a placení, hospodaření domácnosti

Financial literacy and it's level at selected primary school

Abstract

The main objective of this diploma thesis is to define the concept of the Financial literacy in the primary school. This will be determined and described on the basis of controlled interviews with the pupils of this primary school. The theoretical part will be based on knowledge gained by studying specialized literature and related Internet links, which focus on this issue, especially the documents regulating the education in the primary schools. In the following sections will be described and explained the concept of Financial literacy and the teaching methods. Furthermore, I will use the method of analysing data and information gathered in this area. These findings will be carried out and analyzed using the data collected during interviews with pupils from the selected primary school and activities related to completing of worksheets. In the final summary of these results, I will conclude and evaluate all of these findings and compare all of the outputs from the participating pupils of all classes. Based on all these findings a proposal will be made to improve awareness of the Financial literacy on the selected elementary school.

Keywords: Financial literacy, primary school pupil, money, Family finances, shopping and payment, Household management

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	16
3.1 Definice a vymezení pojmu finanční gramotnost	16
3.1.1 Finančně gramotný člověk.....	19
3.1.2 Struktura finanční gramotnosti	20
3.2 Strategické dokumenty týkající se finanční gramotnosti	20
3.2.1 Národní strategie finančního vzdělávání (původní).....	21
3.2.2 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (současná)	22
3.3 Standardy finanční gramotnosti	23
3.3.1 Ukotvení finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů ...	24
3.3.1.1 Školní vzdělávací programy	25
3.4 Členění klíčových subjektů a jejich role v systému finančního vzdělávání.....	25
3.4.1 Pracovní skupina finančního vzdělávání	26
3.4.1.1 Ministerstvo financí.....	26
3.4.1.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.....	26
3.4.1.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí.....	27
3.4.1.4 Ministerstvo vnitra.....	27
3.4.1.5 Ministerstvo spravedlnosti.....	27
3.5 Principy finančního vzdělávání.....	28
3.5.1 Princip obecnosti.....	28
3.5.2 Princip odbornosti.....	28
3.5.3 Princip zacílení	28
3.5.4 Princip objektivit.....	29
3.6 Vymezení pojmu finančně gramotná škola.....	29
3.6.1 Osobnost pedagoga z pohledu finanční gramotnosti	29
3.6.2 Význam učebních pomůcek z pohledu finanční gramotnosti	30
3.6.3 Obecné zásady pro výuku finanční gramotnosti.....	31
3.7 Spolupráce rodiny a školy	32
3.7.1 Školní zralost dítěte	34
3.7.2 Hodnota a smysl školního vzdělávání	34
3.7.3 Školní věk a jeho definice.....	35
3.8 Vymezení pojmů pro výuku k finanční gramotnosti na 1. stupni ZŠ	35

3.8.1	Peníze	36
3.8.1.1	Funkce a hodnota peněz.....	36
3.8.2	Majetek a vlastnictví	37
3.8.3	Hospodaření	37
3.8.4	Spoření	37
3.8.5	Půjčka; úrok	38
3.8.6	Domácnost	38
3.8.7	Výdaje	39
3.8.8	Příjmy.....	39
3.8.9	Rozpočet.....	40
3.8.10	Reklama	41
4	Praktická část	42
4.1	Historie obce Čeperka	42
4.1.1	Historický vývoj ZŠ Čeperka od vzniku po současnost	43
4.2	Definice pracovních listů, jejich funkce a využití	44
4.2.1	Druhy pracovních listů.....	45
4.2.2	Typy úloh v pracovních listech.....	46
4.3	Pracovní list pro 1. ročník ZŠ Čeperka	47
4.4	Pracovní list pro 2. ročník ZŠ Čeperka	49
4.5	Pracovní list pro 3. ročník ZŠ Čeperka	51
4.6	Pracovní list pro 4. ročník ZŠ Čeperka	53
4.7	Pracovní list pro 5. ročník ZŠ Čeperka	56
4.8	Rozhovor s ředitelkou ZŠ Čeperka	58
5	Výsledky průzkumu úrovně FG na ZŠ Čeperka.....	60
5.1	Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 1. ročník	60
5.2	Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 2. ročník	62
5.3	Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 3. ročník	65
5.4	Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 4. ročník	68
5.5	Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 5. ročník	71
6	Závěr.....	74
7	Seznam použitých zdrojů.....	76
8	Přílohy	80

Seznam obrázků

Obrázek 3–1 Složky finanční gramotnosti (Ministerstvo financí, NSFV, 2010)	18
Obrázek 3–2 Struktura finanční gramotnosti (Lichtenberková, Merunková, 2017).....	20
Obrázek 3–3 Schéma – Rozšíření prioritních cílových skupin v NSFV 2.0 (MF, 2019) ...	22
Obrázek 3–4 Schéma – Výchovný trojúhelník (Janiš, 2019)	33
Obrázek 3–5 Schéma – Koncept peněz (Stankeová, 2019)	36
Obrázek 3–6 Schéma – Finanční toky domácnosti (Rod, a další, 2012)	38
Obrázek 3–7 Analýza finančních potřeb (Kalátová, 2021)	40

Seznam grafů

Graf 4–1 Přehled počtu žáků od r. 1906 do r. 2022 (Bureš, 2006; vlastní zpracování)	44
Graf 5–1 Celkový počet zúčastněných žáků 1. - 5. ročníku (vlastní zpracování)	60
Graf 5–2 Na co si šetří žáci 1. ročníku (vlastní zpracování).....	62
Graf 5–3 Žebříček hodnot u žáků 2. ročníku (vlastní zpracování)	64
Graf 5–4 Na co si šetří žáci 2. ročníku (vlastní zpracování).....	65
Graf 5–5 Žebříček hodnot u žáků 3. ročníku (vlastní zpracování)	67
Graf 5–6 Na co si šetří žáci 3. ročníku (vlastní zpracování).....	67
Graf 5–7 Žebříček hodnot u žáků 4. ročníku (vlastní zpracování)	70
Graf 5–8 Na co si šetří žáci 4. ročníku (vlastní zpracování).....	70
Graf 5–9 Žebříček hodnot u žáků 5. ročníku (vlastní zpracování)	72
Graf 5–10 Na co si šetří žáci 5. ročníku (vlastní zpracování).....	73

Seznam použitých zkratk	80 - 81
--------------------------------------	---------

1 Úvod

Současná uspěchaná doba přeje připraveným, a proto je důležité mít alespoň základní povědomí o finanční gramotnosti jako takové. Finanční gramotnost se v současnosti stává často zmiňovaným fenoménem napříč všemi vrstvami obyvatel, nehledě na jejich věk, vzdělání a sociální status. Rozumět světu financí, peněz, spoření či kryptoměn je nedílnou součástí každého z nás, každý si chce se současnou moderní dobou udržet krok nebo se v této době přinejmenším neztratit.

V České republice je dnes bohužel povědomí o finanční gramotnosti mizivé či spíše podprůměrné. Z tohoto důvodu byla finanční gramotnost povinně začleněna do výuky v rámci základního vzdělávání od roku 2013 na základních školách, středních odborných školách a učilištích. S ohledem na růst zadlužování obyvatelstva, ať už formou nesplacených pohledávek nebo exekucí na majetek fyzických osob, je nezbytné neustále klást vyšší důraz na finanční vzdělávání občanů již od útlého věku a zejména pak na jeho kvalitu.

Garantem úrovně počátečního vzdělávání je v České republice stát v koexistenci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem financí a Českou národní bankou. Česká republika byla mezi prvními zeměmi na světě, které zavedly povinnou výuku finanční gramotnosti na základních a středních školách. Účinnost počátečního finančního vzdělávání je tak závislá na nastavení obsahu výuky finanční gramotnosti a dále na tom, jak se reálně na dané škole samotný obsah učí. Každá škola, prostřednictvím svého ředitele si může nastavit ve svém školním vzdělávacím programu výuku finanční gramotnosti podle vlastního uvážení (některé školy učí finanční vzdělávání jako samostatný předmět, někde se tato výuka rozčlení do více předmětů, jiné školy obsah tohoto učiva zpracují komplexně v rámci tzv. projektových dnů). Vyskytují se i takové školy, kde k výuce týkající se finanční gramotnosti přistupují pouze formálně, tak aby splnily dané požadavky.

Nelze opomenout, že nemalý vliv na výuku finanční gramotnosti má také nadšení a úroveň finanční gramotnosti samotného učitele/pedagoga. Vzhledem k tomu, že ne všichni učitelé měli v průběhu svého vzdělávání možnost projít výukou finanční gramotnosti, mělo by se do budoucna cílit i na tuto skupinu osob z pozice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a státu v roli garanta vzdělávání k finanční gramotnosti, a to z dlouhodobého hlediska. Dalším článkem úspěšné a efektivní výuky finanční gramotnosti je aktivní komunikace mezi školou a rodiči.

Finanční gramotnost je v dostupné literatuře (Lichtenberková, Merunková, 2017, s.16) chápána jako *soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana potřebných k tomu, aby finančně zaopatřil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně jednal na trhu finančních produktů a služeb.*

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce bude identifikovat finanční gramotnost a vysvětlit pojmy, které jsou spojené s touto problematikou. Budou vysvětleny nejen příčiny a důsledky finanční gramotnosti, ale nebude chybět ani popis její současné úrovně v České republice. Dílčím cílem pak bude posouzení stavu finanční gramotnosti na vybrané základní škole, a to na základě vlastního výzkumu.

2.2 Metodika

Vypracování diplomové práce a následné dosažení vytyčených cílů je zejména podřízené prostudování odborné literatury týkající se vybrané problematiky.

Teoretická část vychází z definování základních témat finanční gramotnosti a z významu finanční gramotnosti jako takové. Dále ze studia odborné literatury, která je zaměřena na problematiku finanční gramotnosti, na její příčiny a důsledky. Zároveň je zde charakterizována obec Čeperka, její vznik a vývoj spolu s rozvojem školství od počátku vzniku, až po současnost. Na základě zpracování teoretických východisek je přesněji definován cíl diplomové práce, kterého je následně dosaženo v rámci praktické části.

Pracovní listy budou pro žáky všech tříd vytvořeny v říjnu 2021 a budou se diferencovat dle obtížnosti, s ohledem na věk respondentů, jejich znalosti a vědomosti v rámci probrané učební látky pro vybraný ročník. Pro první a druhou třídu bude aplikován stejný pracovní list, pro třetí až pátou třídu bude rovněž použit identický pracovní list s nepatrnými nuancemi. Veškeré pracovní listy budou pro žáky anonymní, pouze v záhlaví pracovního listu se bude vyplňovat věk a pohlaví. Každý pracovní list bude obsahovat 7 dílčích úkolů týkající se finanční gramotnosti, zejména bude zaměřen na znalost financí (mincí a bankovek), domácnosti (příjem a výdej), nákup (hodnota zboží) a na lidské potřeby (žebříček hodnot). Některé úkoly se budou vypracovávat ve skupině, ostatní individuálně. Otázky obsažené v pracovních listech budou formulovány dostatečně srozumitelně, tak aby byly přizpůsobené specifické skupině respondentů, tedy dětí. Vzhledem k nízké věkové skupině respondentů bude přítomnost tazatele výhodou a bude tak zaručena 100% návratnost pracovních listů. Tvorba pracovních listů bude založena na vlastní zkušenosti a dosaženě

praxi tazatele spolu s využitím webových stránek konkrétní Základní a Mateřské školy zabývající se touto problematikou. Dotazník pro ředitelku základní školy bude obsahovat 10 otázek a bude vytvořen v průběhu října – prosince 2021. Dotazník bude zaslán prostřednictvím elektronické komunikace počátkem roku 2022 z důvodu proti „covidových“ opatření. Základní škola Čeperka pak bude tazatelem navštívena v průběhu měsíce února 2022.

Praktická stěžejní část diplomové práce bude obsahovat průzkum finanční gramotnosti mezi žáky jednotlivých ročníků Základní školy Čeperka zejména formou rozhovoru a písemného dotazování prostřednictvím pracovních listů. Pro naplnění cílů budou využity metody rozhovoru, písemného dotazování, analýzy, dedukce a metody logicko-systematické. V jednotlivých ročnících potom bude na základě těchto indikátorů posouzena úroveň finanční gramotnosti. Konkrétní hodnoty ukazatelů budou uspořádány do tabulek a graficky znázorněny v průběhu měsíce února až března 2022 dle situace a vývoje pandemie, samotné vyhodnocení získaných dat bude provedeno kvalitativní metodou. V závěru práce bude provedeno zhodnocení dosažených výsledků.

3 Teoretická východiska

Člověk, který postrádá základní finanční gramotnost se může velmi snadno stát snadnou „kořistí“ pro jedince finančně gramotného. Otázky související s finanční gramotností a finančním vzděláváním si proto zaslouží větší pozornost, zejména pokud se jedná o nezbytný předpoklad pro ekonomické rozhodování v každodenním životě lidí s odlišným vzděláním a věkem.

Finanční vzdělávání jako takové je dlouhodobý proces, který je zaměřen na všechny věkové skupiny obyvatel. V prostředí, kde se neustále vyvíjejí a mění finanční produkty a služby, si klade za cíl, aby každému jedinci bylo umožněno získat dostatek potřebných kompetencí, které bude moci správně uplatnit a popř. dále rozvíjet. (Opletalová, Kvintová, 2014)

Jak uvádí Hesová a Zelendová (2011, s.5) na finanční vzdělávání není v současné době na našich školách kladen takový důraz, jaký by si tato oblast zasloužila. *Výuka finanční gramotnosti může být u mnohých pedagogů spojena s obavami. Vždyť málokterý učitel se mohl s finančním vzděláváním setkat během své pregraduální přípravy. Navíc pojem finanční gramotnosti v zásadních kurikulárních dokumentech nenajdeme.*

3.1 Definice a vymezení pojmu finanční gramotnost

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace. (Lichtenberková, Merunková, 2017, s.16)

Jak popisuje ve své knize Kociánová (2012, s.151) hlavním úkolem finanční gramotnosti, dále jen „FG“ je především ochrana před nesprávnými rozhodnutími v oblasti financí. Zorientovat se v dnešním světě financí je nesnadné, obzvlášť při takové nabídce a množství druhů finančních produktů, počtu institucí a odlišné úrovni každé z nich. S ohledem na to, že každý finanční produkt je vhodný či nevhodný pro jinou situaci, jiný požadavek, jiného člověka či jinou dobu. *Může jít „jen“ o krátkodobé uložení peněz, nebo se může jednat o zásadní rozhodnutí (např. financování bydlení apod.).*

Dle Hesové (2014, s. 5) *s dluhy je to jako s nemocemi. Mohou člověka oslabit, izolovat, dokonce i úplně zničit.* Včasná prevence v této záležitosti může člověku zachránit život. Finanční vzdělávání člověka jakéhokoliv věku právě takovou prevencí je.

První vážnější seznámení dítěte s problematikou peněz (FG) probíhá často již během předškolního věku dítěte, a to formou hry, např. na obchod. Nesmíme však zapomínat na to, že děti v předškolním věku ještě neovládají tak dobře počítání, proto se opravdu jedná spíše o hraní si na obchod než opravdové počítání. Na 1.stupni základní školy by žáci měli mít již představu o tom, co jsou peníze a že představují určitou hodnotu.

Děti by měly chápat tyto pojmy a oblasti:

- peníze (mince a bankovky)
- funkce a hodnota peněz
- majetek a vlastnictví
- hospodaření – spoření, základní principy a pravidla
- hospodaření – osobní rozpočet
- půjčka za úplatu (úrok) – základní principy
- reklama a její vliv na naše nákupní chování (Lichtenberková, Merunková, 2017)

Definice finanční gramotnosti se člení na několik vzájemně prolínajících se složek a je dále strukturována na: *gramotnost peněžní, gramotnost cenovou a gramotnost rozpočtovou.* Poslední z nich, v sobě zahrnuje ještě další dvě specializované složky – *správu finančních aktiv a správu finančních závazků.* (Hesová, Zelendová, 2011)

*Pod pojmem **peněžní gramotnost** se skrývají kompetence nezbytné pro správu peněz, a to jak hotovostních, tak bezhotovostních, v českých korunách či měnách jiných států, a transakce s nimi. Stejně tak jsou do této složky zahrnovány znalosti v oblasti finančních produktů, služeb a jejich vhodné využití ke správě peněžních prostředků. Jedná se například o běžný účet či platební karty. **Cenová gramotnost** je založena na schopnostech a dovednostech nutných k pochopení cenových mechanismů a inflace. Třetí složka FG, **rozpočtová gramotnost**, vymezuje kompetence potřebné ke správě rozpočtu jednotlivce či jeho rodiny.* (Nováková, Sobotka, 2011, s. 13)

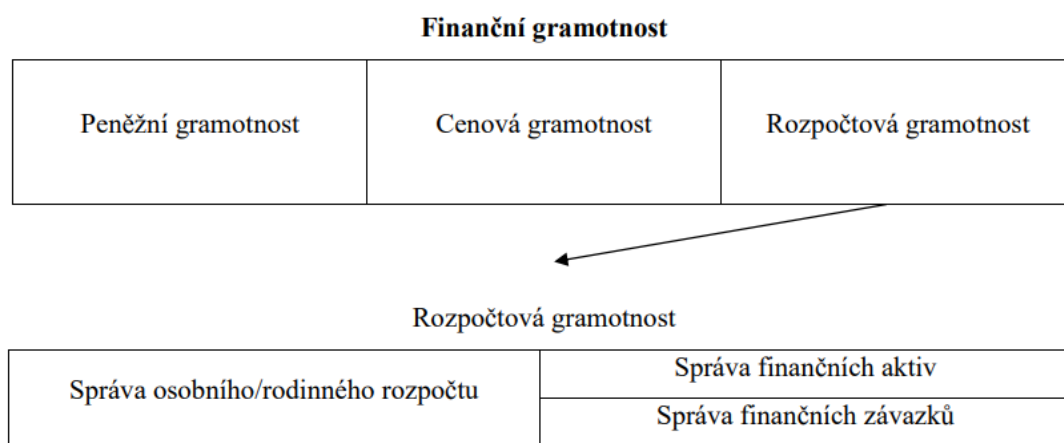
Další možná definice k rozpočtové gramotnosti v podání Opletalové a Kvintové (2014) představuje kompetence nezbytné pro sestavení a následné vedení osobního či rodinného rozpočtu (např. schopnost vést osobní/rodinný rozpočet, jeho cíle a rozhodovat o eventuální alokaci finančních zdrojů). Rozpočtová gramotnost v sobě zahrnuje i nadání

zvládat různé životní situace z finančního hlediska, tedy dokázat se připravit na nenadálé výdaje případně na úplný výpadek příjmů.

Opletalová a Kvintová (2014) ve své knize dále hovoří o tom, že rozpočtová gramotnost obsahuje také dvě specializované složky a to:

- *správu finančních aktiv* (např. vkladů, investic a pojištění)
- *správu finančních závazků* (např. úvěrů nebo leasingů)

To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb a dále schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní finanční situaci daného jedince. (Opletalová, Kvintová, 2014)

Obrázek 3–1 Složky finanční gramotnosti (Ministerstvo financí, NSFV, 2010)

Hesová a Zelendová (2011, s. 34) se zmiňují ve své knize o tom, že se cílenému budování FG České republiky, dále jen „ČR“ věnují od roku 2006. Implementaci této tematiky pak spatřují v rámcových vzdělávacích programech, které jsou pouze prvním krokem k posílení FG žáků. Dalším krokem je pak začlenění FG do školních vzdělávacích programů. Hlavní těžiště finančního vzdělávání pak vidí především v odborně i metodicky kvalitní výuce. *Pozornost, kterou budou školy FG věnovat může ovlivnit budoucnost nás všech.*

FG je poměrně rozsáhlý soubor kompetencí, které kladou značné nároky při jejich osvojení. *Získat všechny zde uvedené kompetence, tedy nejrůznější znalosti, dovednosti, schopnosti vztahující se k otázce financí, je však nutností, chce-li se člověk uplatnit v dnešním komplikovaném světě.* (Opletalová, Kvintová, 2014, s. 54)

V obecné rovině můžeme FG percipovat především v pochopení reálné hodnoty peněz a také v tom, jak se vytváří cena zboží. Vždy se jedná o cíl, jak si vystačit s rodinným rozpočtem, předcházet zadlužení a zároveň myslet na budoucnost. Největší rozdíly finanční znalosti

u jedinců se projevují podle vzdělání, jak uvádí Kalátová (2021, s.17): *čím je člověk vzdělanější, tím vyšší je i jeho schopnost se správně rozhodovat.*

S FG se dále pojí i *gramotnost numerická, gramotnost informační a gramotnost právní. Rozvoj těchto gramotností je současně prostředkem k vytváření a posilování ekonomického, právního a politického myšlení občanů.* (Hesová, Zelendová, 2011, s. 38)

3.1.1 Finančně gramotný člověk

Za finančně gramotného člověka považují Opletalová a Kvintová (2014) jedince, který má jisté povědomí o nabídce finančního trhu, rozumí základní finanční terminologii, chápe smysl a funkce konkrétních bankovních produktů, případně umí hospodařit s vlastními finančními prostředky.

Finančně gramotný jedinec vzhledem ke správě domácích financí by měl:

- mít hrubou představu o aktuálním množství vlastních finančních prostředků,
- mít znalost sestavování rodinného rozpočtu a sledování jeho dodržování,
- umět plánovat své výdaje minimálně měsíc dopředu,
- být připraven na nenadálou situaci ztráty hlavního příjmu (mít k dispozici finanční rezervy)

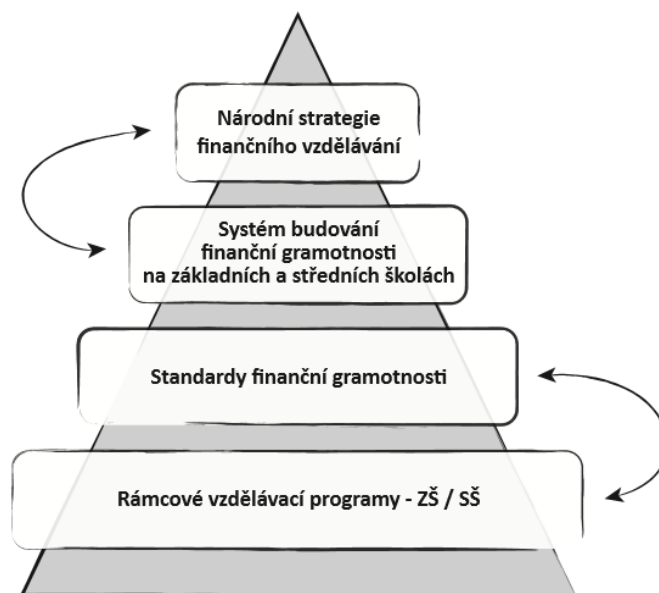
Hesová (2014) považuje za finančně gramotného občana takového jedince, který se dobře orientuje v oblasti financí a cen a je schopen odpovědně vést osobní nebo rodinný rozpočet, včetně správy svých finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Finančně gramotný člověk si dokáže poradit s vedením svých peněz, případně si informace doplní z kvalitních zdrojů. Seznámí se s každou smlouvou, kterou podepisuje, což z něho dělá nezávislého více svobodného člověka (<https://www.volnepenize.cz/financni-gramotnost>, cit. online 2022-01-17)

Jedno z dalších vymezení finančně gramotného člověka dostupné na webových stránkách charakterizuje tohoto jedince jako schopného umět se zorientovat nejenom v samotných finančních produktech, ale i dalších oborech spojených a provázaných s financemi. Podle posledního výzkumu České bankovní asociace se Češi ve FG příliš nezhoršují, ale bohužel ani nezlepšují. Jejich znalosti jsou v tomto oboru spíše průměrné, nikoliv podprůměrné. (<https://www.vitalfinance.cz/financni-gramotnost-cechu-je-stale-zalostna/>, cit. online 2022-01-17)

3.1.2 Struktura finanční gramotnosti

Struktura FG podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, dále jen „OECD“, obsahuje tři základní úrovně. Na nejnižší úrovni se jedná o principy, ke kterým není třeba velkých matematických schopností. V další úrovni FG je pak člověk schopen základní principy správně aplikovat v souvislostech. Nejvyšší úroveň FG zahrnuje schopnost aplikovat principy v složitých souvislostech a konkrétních životních situacích i s ohledem na život ve společnosti. Posouzení úrovně FG obyvatelstva je klíčovou složkou úspěšné národní strategie pro finanční vzdělávání. (<https://www.oecd.org/finance/financial-education/measuringfinancialliteracy.htm>, cit. online 2022-01-24)

Obrázek 3–2 Struktura finanční gramotnosti (Lichtenberková, Merunková, 2017)

3.2 Strategické dokumenty týkající se finanční gramotnosti

Národní strategie finančního vzdělávání, dále jen „NSFV“, je jedním ze základních strategických dokumentů, které systematicky vymezují finanční vzdělávání v ČR. V tomto dokumentu je nejdříve popsán význam finančního vzdělávání, dále pak definice FG jako souhrnu potřebných kompetencí. V původním dokumentu NSFV je zároveň vysvětlena i tzv. „*dvoupilířová struktura finančního vzdělávání*“. První pilíř finančního vzdělávání se věnuje výuce žáků v počátečním vzdělávání, druhý pilíř se pak zaměřuje na vzdělávání občanů. (Hesová, 2014)

Dle dostupných informací, které uvádí Ministerstvo financí, dále jen „MF“, na svých webových stránkách je jedním z hlavních cílů Národní strategie vytvoření kompaktního systému finančního vzdělávání ke zvyšování úrovně FG občanů České republiky. *Národní strategie vymezuje hlavní problémy a navazující prioritní úkoly v oblasti finančního vzdělávání, včetně specifických úloh klíčových aktérů, s důrazem na roli institucí veřejné správy. Národní strategie dále navazuje na řadu koncepčních kroků v oblasti ochrany spotřebitele a vzdělávání obecně jak v České republice, tak i na evropské a světové úrovni.* (<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2010/2010-05-10-tiskova-zprava-5343-5343>, cit. online 2021-09-21).

3.2.1 Národní strategie finančního vzdělávání (původní)

Od roku 2010 se struktura finančního vzdělávání v ČR opírá o vládou schválenou vyhlášku NSFV. Tato strategie respektuje rozdílné přístupy ke vzdělání žáků a dospělých a na základě toho vymezuje finanční vzdělávání na počáteční a následné další vzdělávání.

Počátečním vzděláváním se podle NSFV rozumí *předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vzdělávání v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání uskutečňované podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, vysokými školami nebo jejich součástmi.* (MFČR, NSF, 2010, s. 16)

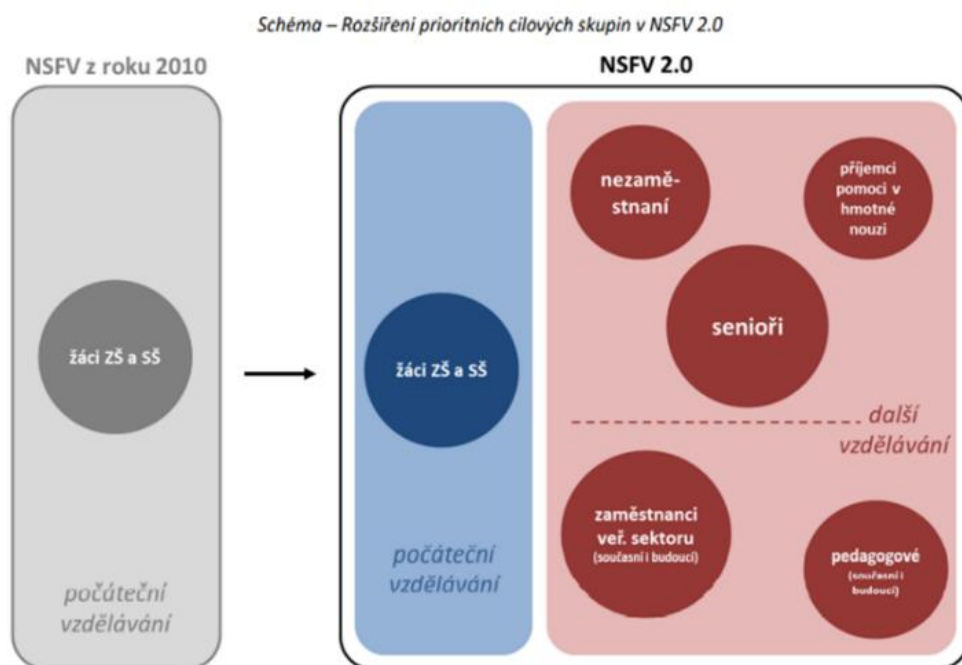
Dle Opletalové a Kvintové (2014) je finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání garantováno státem. Dnešní žáci se za nějakou dobu stanou aktivními účastníky transakcí na finančních trzích a je nezbytné, aby byli vybaveni dostatečnými kompetencemi pro rozhodování v otázkách osobních a rodinných financí.

Dalším vzděláváním se rozumí *vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním – označují se také jako vzdělávání celoživotní.* (MFČR, NSFV, 2010, s.16).

NSFV je uceleným systematickým přístupem k posílení FG občanů ČR. *Cílem strategie je vytvoření systému finančního vzdělávání ke zvyšování úrovně FG v ČR.* (<https://www.epale.ec.europa.eu/cs/resource-centre/content/narodni-strategie-financniho-vzdelavani>, cit. online 2022-01-24)

3.2.2 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (současná)

V roce 2020 Vláda ČR schválila Národní strategii finančního vzdělávání 2.0 (dále jen „NSFV 2.0“). Hlavním cílem nové strategie je vytvořit podmínky pro dlouhodobé zvyšování úrovně FG obyvatel ČR. Tuto novodobou strategii zpracovalo MF spolu s Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání, jejímž členem je i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dále jen „MŠMT“. Tato strategie nahrazuje dosavadní strategii z roku 2010 a vytyčuje základní směr, kterým by se finanční vzdělávání v ČR mělo ubírat v příštích několika letech. (<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2010/2010-05-10-tiskova-zprava-5343-5343>, cit. online 2021-09-21)

Obrázek 3–3 Schéma – Rozšíření prioritních cílových skupin v NSFV 2.0 (MF, Finanční vzdělávání a jeho vývoj v České republice, 2019)

Hlavním cílem nové strategie NSFV je vytvořit podmínky pro to, aby se dlouhodobě zvyšovala úroveň FG všech obyvatel České republiky. FG je nejen účinným preventivním lékem proti exekucím, lichvě, chudobě a jiným sociálním nástrahám, ale i cestou k lepší nabídce finančních produktů a k menší potřebě státních zásahů z titulu ochrany spotřebitele. Mezi nejdůležitější změny, které NSFV 2.0 přináší, patří zejména rozšíření záběru finančního vzdělávání o vybrané skupiny dospělé populace. Stát se zde zaměří jak na sociálně ohrožené skupiny (senioři, sociálně slabí lidé atd.) tak i na ty, kteří těmto ohroženým občanům pomáhají (sociální pracovníky, zaměstnance úřadů práce, policisty atd.). Finanční vzdělávání dětí a mládeže na základních a středních školách v rámci výuky FG, která na

těchto školách funguje již několik let, bude pokračovat ve stejném duchu pouze s malými odlišnostmi. (<https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0>, cit. online 2022-01-24)

3.3 Standardy finanční gramotnosti

Standardy FG jsou zdrojem pro Rámcové vzdělávací programy, dále jen „RVP“, ve kterých je uvedeno, co by měl z pohledu FG žák daného stupně vzdělávání znát, ať už hovoříme o 1. a 2. stupni základní školy nebo středoškolském typu studia. V RVP základního vzdělávání je FG zakotvena přímo ve vzdělávacích oblastech, a tak tomu bude pravděpodobně i v budoucnu. (Lichtenbergová, Merunková, 2017)

Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. (MŠMT, RVP ZV, 2013, s. 35)

Vzhledem k tomu, že se FG v rámci RVP ZV snaží propojit poznání s reálným životem, umožňuje tak lepší pochopení života v lidské společnosti. (Opletalová, Kvintová, 2014)

FG pro 1.stupně základní školy je uvedena v oblasti *Člověk a jeho svět*. Cílové zaměření vzdělávací oblasti je pak směřováno: *k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka: k orientaci v problematice peněz i cen a dále k odpovědnému spravování osobního rozpočtu.*¹ Pro 4. – 5. třídu je FG uvedena v oblasti: *Lidé kolem nás*, v sekci učivo pak nalezneme tyto pojmy: *vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky.* (Lichtenberková, Merunková, 2017, s. 21)

Jak uvádí Opletalová a Kvintová (2014) hlavními moduly standardů FG jsou:

- *oblast peněz,*
- *hospodaření domácnosti,*
- *finanční produkty a*
- *práva spotřebitele.*

Opletalová s Kvintovou (2014) popisují FG jakou specializovanou součást širší ekonomické gramotnosti. *Ekonomická gramotnost oproti gramotnosti finanční navíc*

¹ (Lichtenberková, Merunková, 2017, s.20)

zahrnuje schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a zároveň budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí a schopnost rozhodovat o osobních nebo rodinných výdajích. FG je dle Opletalové a Kvintové (2014) součástí ekonomické gramotnosti a tvoří jednu ze složek tzv. *klíčových kompetencí*, které by měl jedinec mít, aby mohl najít uplatnění v dnešní společnosti.

3.3.1 Ukotvení finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů

Jak uvádějí ve své knize Lichtenbergová a Merunková (2017, s. 20) RVP *tvorí obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, ale i uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání.* RVP byly do systému vzdělávání v ČR *implementovány zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon).*

Lichtenbergová a Merunková (2017) definují rámcově vzdělávací programy především jako:

- *určité cíle, formy, délku a závazný obsah vzdělávání, dále také definují jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů*
- *předpoklady pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky, ale také jako podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví*

Rámcové vzdělávací programy by zároveň podle Lichtenbergové a Merunkové (2017) měly korespondovat s nejnovějšími znalostmi, a to především z:

- a) vědních oborů, ve kterých by mělo vzdělávání zajistit jejich základy a faktické využití,
- b) pedagogiky a psychologie o efektivních metodách a organizačním uspořádání vzdělávání, které bude přiměřené věku a vývoji vzdělávaného jedince.

Lichtenbergová a Merunková (2017) dále uvádějí, že podle takto uvedených hledisek budou rámcové vzdělávací programy dále modifikovány. Samotnou tvorbu a rovněž oponenturu RVP mají ve své gesci příslušná ministerstva prostřednictvím svých expertů z oblasti výzkumu a praxe, včetně pedagogiky a psychologie. MŠMT vydává a zabezpečuje RVP po projednání s příslušnými ministerstvy (MF, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo průmyslu a obchodu). Na bázi rámcových vzdělávacích programů a předpisů v nich vymezených,

si jednotlivé školy tvoří své realizační programové dokumenty – tzv. *školní vzdělávací programy*.

3.3.1.1 Školní vzdělávací programy

Každý školní vzdělávací program pro vzdělávání obsahující RVP, musí být v souladu s RVP. Náplň samotného vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu seřazena jednak do jednotlivých předmětů či témat nebo do jiných kompaktních částí učební látky.

Školní vzdělávací program pro vzdělávání, který neobsahuje RVP, stanoví zejména konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, označení dokladu o ukončeném vzdělání, v případě, že bude tento doklad vydáván. Zároveň vymezí i popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví pro danou školu či školní organizaci, ve které samotné vzdělávání probíhá. Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel školy nebo školní organizace uveřejní na veřejně přístupném místě ve škole nebo školském zařízení podle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím. (<https://www.nuv.cz/t/rvp>, cit. online 2020-05-29)

3.4 Členění klíčových subjektů a jejich role v systému finančního vzdělávání

Na realizaci finančního vzdělávání v České republice se podílí řada subjektů, přičemž každý z níže uvedených subjektů zde plní významnou roli a navzájem úzce spolupracují. Mezi hlavní subjekty finančního vzdělávání tak řadíme:

- Pracovní skupinu finančního vzdělávání
- Ministerstvo financí
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo spravedlnosti
- Česká národní banka

Dále pak sem patří: agentura pro sociální začleňování, kancelář finančního arbitra, profesní sdružení, spotřebitelská sdružení a neziskové organizace, vzdělávací instituce, média a další. (<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>, cit. online 2022-02-15)

3.4.1 Pracovní skupina finančního vzdělávání

Pracovní skupina finančního vzdělávání (dále jen „*PSFV*“) je platformou, jež napomáhá plnění cílů Strategie, umožňuje setkávání relevantních subjektů, výměnu informací a zkušeností. Svou činnost zahájila v srpnu 2006 podskupina Expertní skupiny pro finanční sektor, která byla zřízena usnesením vlády č. 1594 ze dne 7. 12. 2005. PSFV se skládá z: výboru a sekretariátu. (<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>, cit. online 2022-02-15)

3.4.1.1 Ministerstvo financí

- zodpovídá za oblast finančního vzdělávání a podílí se na jeho koncepci
 - vytváří strategické návrhy a pomáhá realizovat řešení v této oblasti
 - zabývá se agendou finančního vzdělávání a jejich souvislostí týkající se mezinárodní agendy ve vztahu k institucím Evropské unie, OECD a dalších, zejména pak agend v Mezinárodní síti finančního vzdělávání INFE² a jejích podskupinách
 - je odborným konzultantem při začleňování finančního vzdělávání do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání
 - zabezpečuje pravidelná měření úrovně finanční gramotnosti u osob starších 18 let
- (<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>, cit. online 2022-02-15)

3.4.1.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- zodpovídá za stav, koncepci a vývoj vzdělávací soustavy
- kooperuje s Národním pedagogickým institutem České republiky a Českou školní inspekcí a zajišťuje standard finanční gramotnosti do RVP
- zajišťuje metodickou pomoc pedagogům v oblasti finančního vzdělávání a podílí se na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků v dané oblasti

² „*International Network on Financial Education*“ - Mezinárodní síť pro finanční vzdělávání

- vytváří koncepci pravidelného hodnocení výuky finanční gramotnosti v systému vzdělávání a zodpovídá za pravidelná hodnocení úrovně finanční gramotnosti žáků základních a středních škol, včetně mezinárodního šetření PISA³
- uděluje akreditace školícím institucím a vzdělávacím programům v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>, cit. online 2022-02-15)

3.4.1.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí

- zodpovídá za koncepci a rozvoj sociální práce
 - stará se o zařazení finanční vzdělávání do konceptu vzdělávání pro státní zaměstnance Úřadu práce
 - uděluje akreditace kurzům pro následné vzdělávání pracovníků v sociálních službách a sociálních pracovníků
- (<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>, cit. online 2022-02-15)

3.4.1.4 Ministerstvo vnitra

- zabezpečuje zvyšování finanční gramotnost u zaměstnanců státní správy, územní samosprávy a členů bezpečnostních složek
 - pomáhá s finančními vzdělávacími aktivitami v obcích
 - finanční vzdělávání používá jako jeden z možných prostředků prevence kriminality
- (<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>, cit. online 2022-02-15)

3.4.1.5 Ministerstvo spravedlnosti

- kooperuje s Probační a mediační službou a Vězeňskou službou České republiky při poskytování finančního vzdělávání odsouzeným ve výkonu trestu odnětí svobody
- zabezpečuje zvyšování úrovně finanční gramotnosti svých zaměstnanců a dále příslušníků Vězeňské služby České republiky a zaměstnanců Probační a mediační služby

³ PISA („*Programme for International Student Assessment*“) je program OECD pro mezinárodní hodnocení studentů, který měří schopnost 15letých dětí využívat své znalosti a dovednosti v oblasti čtení, matematiky a přírodních věd

(<https://www.financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty/>,
cit. online 2022-02-15)

3.5 Principy finančního vzdělávání

Dle Opletalové a Kvintové (2014) základní principy finančního vzdělávání poskytují obecný rámec, ze kterého je nutné vycházet při tvorbě a realizaci jednotlivých vzdělávacích projektů.

3.5.1 Princip obecnosti

Projekty finančního vzdělávání, mají-li být považovány obecně za součást systému finančního vzdělávání (např. pro účely mapování projektů finančního vzdělávání nebo pro účast v případných dotačních schématech) mají svým charakterem rozvíjet a zvyšovat úroveň FG ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních produktech či službách, přičemž se nesmí týkat propagace konkrétních produktů a služeb. (Opletalová, Kvintová, 2014, s.70)

3.5.2 Princip odbornosti

Pro úspěšné a správné šíření finančního vzdělávání je nutné, aby byl jejich obsah korektní po odborné stránce a aby byla zajištěna také odborná úroveň vzdělavatelů. Tyto osoby by měly disponovat dostatečnými schopnostmi a dovednostmi jak z oblasti vzdělávání, tak odborné oblasti financí. (Opletalová, Kvintová, 2014, s.70)

3.5.3 Princip zacílení

Konkrétní projekty či programy by měly jasně vymezit cílovou skupinu, pro kterou jsou určeny, a využívat vhodné informační kanály vzhledem ke zvolené cílové skupině tak, aby nedocházelo k chybné interpretaci. U počátečního vzdělávání jsou cílovou skupinou – žáci, přičemž musí být současně pokryty všechny složky FG. Při přípravě vzdělávacího programu či projektu v rámci dalšího finančního vzdělávání je možné zvolit větší měrou zacílený přístup, předem je však potřeba posoudit i jeho orientaci tak, aby bylo dosaženo žádaného efektu, a současně nebyla na trhu zanedbána některá ze složek, popř. se vzájemně nepřekrývaly. Zároveň je nutné zachovat výše uvedené principy obecnosti a odbornosti. (<https://www.msmt.cz/file/31443/>, cit. online 2022-01-17)

3.5.4 Princip objektivit

Jak uvádí Opletalová, Kvintová (2014, s.70) *princip objektivit vymezuje nezbytnost sdělovat informace objektivně. Podstatou tohoto principu je potřeba odlišit projekty a programy finančního vzdělávání od aktivit komerčních subjektů.*

3.6 Vymezení pojmu finančně gramotná škola

FG se stala od 1. září 2013 závaznou součástí základního vzdělávání a je tak začleněna do výuky na základních školách a na většině středních odborných škol a učilištích dokonce povinně. Je na každé škole, jakou formou výuku FG bude vyučovat a v jakém rozsahu. (Opletalová, Kvintová, 2014)

Od roku 2016 je v ČR realizován projekt s názvem „**Finanční gramotnost do škol**“ v rámci koncepce Finančně gramotná škola. Na daném portále je možné dohledat kompletní informace o finančním vzdělávání se zaměřením především na učitele, žáky, rodiče a dospívající. Na základních a středních je již několik let povinná výuka FG v jednotlivých RVP. Bohužel v českém školství dosud není zcela běžný ucelený systém pro jednotlivé stupně vzdělávání. Každá škola tak k této problematice přistupuje po svém, některá aktivně, jiná pasivně. *Koncepce finančně gramotná škola dává prostor škole podívat se problematiku FG komplexním pohledem a zefektivnit její výuku.* (Lichtenberková, Merunková, 2017, s.34)

Jedná se o metodickou pomoc dané škole, kdy za pomoci lektora a metodika se škola může zaměřit na to, jakým způsobem tuto problematiku uchopila, na čem může dále stavět a jak může výuku dále rozšířit. Cílovou skupinou jsou zde zejména učitelé a vedení školy. Je nezbytné, aby se učitelé v této problematice neustále a nadále vzdělávali, aby tak mohli být schopni předat své získané zkušenosti a vědomosti mladé generaci. Žáci základních a středních škol jsou v tomto projektu až na druhém místě a jsou zapojováni do děje prostřednictvím her, přednášek a workshopů. Ideální eventualitou je nejen aktivní zapojení žáků, ale i jejich rodičů. (Lichtenberková, Merunková, 2017)

3.6.1 Osobnost pedagoga z pohledu finanční gramotnosti

Na učitele jako rozhodujícího činitele vzdělávacího a výchovného procesu a na jeho osobnost byly vždy kladeny vysoké nároky. MŠMT ČR stanovuje kritéria, kterým by měl kvalifikovaný učitel vyhovovat. (Opletalová, Kvintová, 2014)

Vymezení odborné kvalifikace pedagoga je uvedeno v zákonu o pedagogických pracovnících⁴ a to v požadovaných předpokladech pro výkon činnosti pedagogického pracovníka:

- plná způsobilost k právním úkonům,
- odborná způsobilost pro přímou pedagogickou činnost, kterou zastává,
- bezúhonnost,
- zdravotní způsobilost,
- znalost českého jazyka (Vašutová, 2004)

Nároky na odbornou kvalifikaci pedagoga se zvyšují, neboť na školách jsou výukou FG pověřeni stávající učitelé s různými aprobacemi. Dříve se tyto pedagogy obávali vyučovat otázky související s finanční či ekonomickou problematikou, neboť sami během svého studia výuku FG neabsolvovali. Dle šetření OECD v letech 2012 a 2013 vyplynulo, že učitelé mají nejen zájem, ale i iniciativu si své vzdělání rozšířit či doplnit. (Opletalová, Kvitová, 2014)

3.6.2 Význam učebních pomůcek z pohledu finanční gramotnosti

Podle Maňáka (1990, s. 52) jsou učební pomůcky chápány jako *materiální předměty, které se bezprostředně používají ve výchovně vzdělávacím procesu k hlubšímu osvojení vědomostí a dovedností*. Oproti výukovým metodám a organizačním forem prezentují přímý materiál zprostředkující žákům upřímné poznání skutečnosti.

Obdobně jako Maňák (1990) definuje učební pomůcky Průcha, a další, (2009, s. 322) jako *předměty zprostředkující nebo napodobující realitu, napomáhající větší názornosti nebo usnadňující výuku*.

Podle Lichtenbergové a Merunkové (2017) může být vhodnou učební pomůckou na hodinách věnovaných FG např. práce s knížkami a s články, popř. případovými studiemi⁵

⁴ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

⁵ Případová studie je speciální forma článku (pracovního listu), která ztvárňuje určitý příběh. Je to také možná učební pomůcka pro skupinovou práci. Pracovní listy slouží k upevnění nabytých znalostí, k jejich procvičení a také k hlubšímu zamýšlení nad daným tématem. Je to výborný nástroj pro samostatnou práci na svém vzdělávání nebo pro zpracování skupinových úkolů. (Lichtenbergová, Merunková, 2017, s. 72 a 91)

související s touto problematikou. Tyto učební pomůcky se mohou využívat i v hodinách českého jazyka a mohou tak rozvíjet u žáků čtenářskou gramotnost nebo kritické myšlení.

Jak uvádějí Opletalová, Kvintová (2014) aktivní využívání učebních pomůcek se stává nedílnou součástí dnešního pokrokového vyučování. Velká různorodost učebních pomůcek jako takových, klade nemalé nároky na vhodný výběr a jejich využití. Jejich využívání usnadňuje proces učení žáků při osvojování znalostí a dovedností a také významně ovlivňuje dosahování výchovně vzdělávacích cílů.

Jako nejdůležitější didaktické funkce při využívání učebních pomůcek jsou uváděny následující:

- *plnění zásady názornosti a vícekanálového předávání informací,*
- *funkce motivační a stimulační,*
- *funkce racionalizační, a to jak ve vztahu k učiteli, tak ve vztahu k žákům,*
- *funkce zpevňovací nově získaných informací jejich přiměřeným opakováním,*
- *funkce systematizační, tzn., že obsah je v programu uspořádán tak, že dochází k jeho začleňování do soustavy dříve získaných poznatků,*
- *funkce kontrolní a řídicí (Opletalová, Kvintová, 2014, s. 90)*

Učební pomůcky by měly být do výuky dle Skalkové (1999) začleňovány s ohledem na funkce, které mají při dosažení vzdělávacího cíle naplňovat.

3.6.3 Obecné zásady pro výuku finanční gramotnosti

Navrátilová, a další, (2012, s.76) uvádějí pro metodu výuku FG následující zásady:

- **názornost** – informace by měly být názorné, dobře viditelné a měly by se opírat o vědomosti studentů. To platí pro psaní na tabuli i pro vytváření obrázkových počítačových prezentací, výukových schémat atd.
- **jednoduchost** – je potřeba navazovat jednotlivými tématy na znalosti žáků. Termíny používané ve výuce by žáci měli znát a měli by chápat jejich význam
- **aktivita žáků** – žáci by sami měli v hodinách aktivně vystupovat, zkoušet si zmiňované situace, debatovat atd.

- **tempo hodiny** – hodina by měla být dynamická, ovšem s ohledem na pochopení probíraných souvislostí (platí pro celou třídu i jednotlivce)
- **smysluplnost** – žáci by měli vidět smysl v tom, co se učí. Měli by si uvědomovat, proč je FG důležitá
- **využitelnost** – využitelnost se týká hlavně informací, které žáci v předmětu získávají. Tyto informace by měly být prakticky využitelné, což zároveň vede k lepšímu zapamatování
- **důležitost** – ne všechny informace jsou pro žáky důležité. Proto by se měli naučit poznat, které informace by si ve vlastním zájmu měli osvojit

3.7 Spolupráce rodiny a školy

Jak uvádějí Navrátilová, a další, (2012, s. 98) ve své knize *výuka FG se rodiny jako takové velmi úzce dotýká. Jestliže má být z žáka vychován zodpovědný jedinec (např. v souvislosti s nakládáním s financemi), pak je vhodné, aby na tomto procesu spolupracovala i jeho širší rodina (rodiče, sourozenci, prarodiče). Mnohdy žák přebírá modely chování (a tedy i finanční) od svých rodičů, které nemusí být vždy v rovině optimálního a zdravého nakládání s financemi. V tomto případě pak může být naopak finančně gramotný žák zdrojem vědění a osvěty pro ostatní členy rodiny. Rodiče chápou školu především jako místo učení, resp. výkonu, který potvrzuje pozitivní efekt učení. Škola dítě rozvíjí i v oblasti socializace. Přispívá k jeho socializaci jiným způsobem než rodina, dítě si zde osvojuje jiné role a s nimi spojené kompetence. Pro úspěšné zvládnutí role školáka jsou potřebné také mnohé kompetence, které se rozvíjejí učním, a jsou tudíž závislé na specifické sociální zkušenosti.*

Pokud děti a mládež žijí v tzv. “monetárně“ nefunkční rodině, nedostávají tak dobrý příklad pro svůj další život a jsou tak vystaveny možným důsledkům finanční negramotnosti. Proto se jeví jako výchovné a prakticky žádoucí, aby již od dětského věku byly aplikovány metody a postupy podporující u dítěte vědomí, že je aktérem reálné ekonomiky. (Opletalová, Kvintová, 2014, s.37)

Ve svém studijním textu upozorňuje Janiš (2019, s. 109 a 110) na skutečnost, že rodina i škola by se měla podílet na co nejharmoničtější rozvoji osobnosti dítěte. Škola se tak dostává ve vztahu k rodině do pozice vzdělávací, výchovné a poradenské. Ze všech faktorů, které mohou proces výchovy u osobnosti dítěte výrazně ovlivnit, je škola tím kvalitativně nejvýznačnějším subjektem. Veškeré klasické i soudobé alternativní postoje školní výchovy

počítají se spoluprací školy a rodiny. Všeobecně platí, že škola přispívá nejen k celkovému rozvoji jednotlivce, ale představuje ochranné zařízení garantující mladým lidem optimální prostředí. Ve vztahu ke společnosti škola supluje celou řadu úkolů, které primárně přináležejí rodině, která není na takovou úlohu komplexně připravena. Přitom, jakožto významná výchovně-vzdělávací instituce nemůže zcela zabránit působení všech negativních sociálních trendů, může však v maximální míře omezit vliv projevujících se extrémů. Ke zlepšení komunikace mezi školou a rodinou přispívají (podle školského zákona)⁶ i školské rady, které se zřizují při základních, středních a vyšších odborných školách. Školské rady, které jsou složeny z jedné třetiny z učitelů, zástupců zřizovatele, ale také z jedné třetiny rodičů žáků, mají poměrně velkou pravomoc. Rodiče na základě historické tradice delegují na školu část svých pravomocí, a to především v oblasti vzdělávání. Jestliže rodina v rámci předem jasně a zřetelně dohodnutých pravidel podstupuje škole jakoukoliv pravomoc, pak je jejím svrchovaným právem mít možnost ovlivňovat její realizaci v rámci školy. Tím vzniká nové pojetí tzv. výchovného trojúhelníku, kdy v jednom vrcholu stojí žák (dítě) a další dva vrcholy představují rodina (rodiče) a škola (učitelé, stát). Přitom dítě (žák) se nestává prostředníkem v dialogu škola – rodina, ale plnohodnotnou součástí vzájemné komunikace.

Obrázek 3–4 Schéma – Výchovný trojúhelník (Janiš, 2019)

⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

3.7.1 Školní zralost dítěte

Dle Vágnerové (2000, s.141) školní připravenost je *souhrn předpokladů, nezbytných pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy.*

Školní zralost nebo také připravenost vyjadřuje úroveň vývinu dítěte, vzhledem k jeho odolnosti vůči zátěži, která vzniká ve školním prostředí. Dítě by mělo být dostatečně zralé, aby se mohlo aktivně účastnit vyučování, a bez větších komplikací si osvojilo školní vědomosti a dovednosti. Mezi oblasti školní zralosti patří:

- tělesný a zdravotní stav
- psychická (rozumová a emocionální) zralost
- pracovní vyspělost
- sociální zralost

(<https://infopacient.cz/skolni-zralost-a-pripravenost-nezrale-dite-ve-skole-radeji-si-pockejte/>, cit. online 2022-01-03)

3.7.2 Hodnota a smysl školního vzdělávání

Nástup do školy pro žáka samotného přináší citelnou změnu v dosavadním způsobu života a zároveň značné množství nových podnětů. *Škola by děti měla rozvíjet specifickým způsobem, tak jak považuje naše společnost za žádoucí.* V tomto smyslu je pak škola představitelem obecných hodnot majoritní společnosti. *Tyto hodnoty jsou pak školou prezentovány jako obecná norma, která je platná pro všechny stejně.* (Vágnerová, 2000, s.141 a 142)

Jak uvádí Kalátová (2021, s.12) *u dětí hraje velkou roli vzor rodičů a jejich vlastní vzdělávání, zkušenosti a praxe.*

Pro rodiče má školní vzdělávání určitou hodnotu, která se projeví v jejich postoji ke škole jako takové. Děti ve většině případů tento postoj rodičů přejímají a pod jeho vlivem se rozvíjí jejich motivace ke školní práci. Škola se proto může stát místem konfrontace rozdílného hodnotového systému rodiny a společnosti, kterou škola reprezentuje. Děti přejímají především takové postoje a hodnoty, které samy zažívají v reálném životě. Získané zkušenosti a hodnoty, které si dítě během života v rodině i mimo ni osvojí pak mohou ovlivnit celý jeho následný život. (Vágnerová, 2000)

3.7.3 Školní věk a jeho definice

Vágnerová (2000) zároveň školu vnímá jako důležité místo socializace, kde dítě získá nové a mnohdy rozdílné zkušenosti, než jaké získalo ve své rodině. Nástup do školy chápe jako určitou fázi v procesu odpoutávání se ze závislosti na rodině, kdy je její vliv postupně nahrazován působením jiných sociálních skupin, např. vrstevníků. Role žáka pak přináší dítěti nejen určitou sociální prestiž, ale i různé zátěžové situace, na které nemusí být z rodiny dostatečně připraveno. Nástupem do školy dítě přijímá určitou dávku nutnosti se osamostatnit, přijmout zodpovědnost za své jednání a zároveň i přijmout případné následky svého chování.

Školní věk, tj. období základní školy, lze rozdělit dle Vágnerové (2000, s. 148) na tři dílčí fáze:

1. **Raný školní věk** – trvá od nástupu, tj. přibližně od 6-7 let do 8-9 let, je charakteristický změnou životní situace a různými vývojovými zvraty, které se projevují především ve vztahu ke škole.
2. **Střední školní věk** – trvá od 8-9 let do 11-12 let, tj. do doby, kdy dítě přechází na 2. stupeň základní školy a začíná dospívat. V průběhu této etapy dochází k mnoha změnám, které jsou podmíněny nejen sociálně, ale i biologicky. Lze je považovat za přípravu na dobu dospívání.
3. **Starší školní věk** – navazuje na období středního školního věku a trvá do ukončení základní školy, to znamená zhruba do 15 let. Toto období bývá označováno jako pubescence.

3.8 Vymezení pojmů pro výuku k finanční gramotnosti na 1. stupni ZŠ

Pro 1. stupeň základní školy, dále jen „ZŠ“, je oblast FG popsána zejména v oblastech *Člověk a jeho svět* a *Lidé kolem nás* více viz kapitola 3.3. Tyto oblasti jsou v ZŠ na 1. stupni vyučovány v rámci školních vzdělávacích programů, a to v předmětech typu Prvouka, Vlastivěda, popř. v integrovaných předmětech *Člověk a jeho svět*.

Částečně je FG zahrnuta také v matematice nebo v českém jazyce. Většina výuky na 1. stupni je realizována jedním učitelem, proto si může náplň výuky přizpůsobit podle sebe a promítnout tak FG i do dalších oblastí, popř. předmětů. (Lichtenbergová, Merunková, 2017)

3.8.1 Peníze

Bertl (2018, s. 16 a 49) vnímá peníze jako *všeobecný směnný prostředek, s jejichž pomocí můžeme měřit a porovnávat hodnotu věcí. Předchůdcem peněz byla naturální směna.* V době prvobytně pospolné společnosti si lidé vyměňovali „kus za kus“. Člověk nabízel k výměně to, čeho měl nadbytek.

Dle Roda, a další, (2012, s.16) popisuje *svět bez peněz je jako svět, kde se takřka neobchoduje, neboť směna je velice drahá a organizačně náročná činnost.* Bez peněz nedochází k rozvoji společnosti. Vznik peněz tak řadí Rod, a další, (2012) jako největší objevy lidstva.

3.8.1.1 Funkce a hodnota peněz

Dle Roda, a dalších, (2012, s.19) peníze nelze zaměňovat s bohatstvím a majetkem, neboť mají daleko významnější funkce. Nejvýznamnější funkcí je funkce prostředku směny. *O peníze samotné nikdy nejde, jde o to, co si za ně můžeme koupit.* Další důležitou funkcí je funkce *uchovatele bohatství a ochrany před nejistotou.* Být nástrojem směny znamená v daný okamžik peníze přijmout a o něco potom za ně nakoupit. Zároveň peníze mohou sloužit jako zúčtovací jednotka (peněžní jednotka). Každá věc má svou tržní cenu. *Díky penězům je mnohem snazší vše spočítat a porovnat, což umožňuje rozvoj dělby práce, specializaci, technický pokrok a všeobecné bohatství.*

Obrázek 3–5 Schéma – Koncept peněz (Stankeová, 2019)

3.8.2 Majetek a vlastnictví

Každá domácnost podle Navrátilové, a další, (2012, s. 62 a 63) *má k dispozici nějaký majetek, se kterým nakládá a užívá jej*, a který případně i rozšiřuje prostřednictvím koupě.

Do majetku domácnosti se tedy počítá tzv. **movitý a nemovitý majetek**, který se dělí na:

- *samotné místo pro bydlení* – byt či obytný dům (nemovitý majetek)
- *vybavení domácnosti* – např. nábytek, spotřebiče, elektronika, auto, knihy atd. (movitý majetek)
- *finanční prostředky domácnosti* – veškeré příjmy členů domácnosti a jejich úspory (movitý majetek)

Další dělení majetku z jiného hlediska dle Navrátilové, a další, (2012)

- **Hmotný majetek** (jedná se o věci hmotné podstaty), který dále dělíme na:
 - věci movité (např. auto, nábytek, mobil)
 - věci nemovité (např. dům, byt, zahrada, garáž)
- **Nehmotný majetek** (patentovaný vynález, autorská práva, licence a další)
- **Finanční majetek** (peníze, šperky, cenné papíry apod.)

3.8.3 Hospodaření

Základním principem hospodaření domácnosti je dlouhodobě uvést do souladu příjmy s výdaji domácnosti a vytvářet přebytkový, nebo alespoň vyrovnaný rozpočet. U domácího rozpočtu, na rozdíl od státu, není možné být dlouhodobě v mínusu. (Stankeová, 2019, s. 28)

3.8.4 Spoření

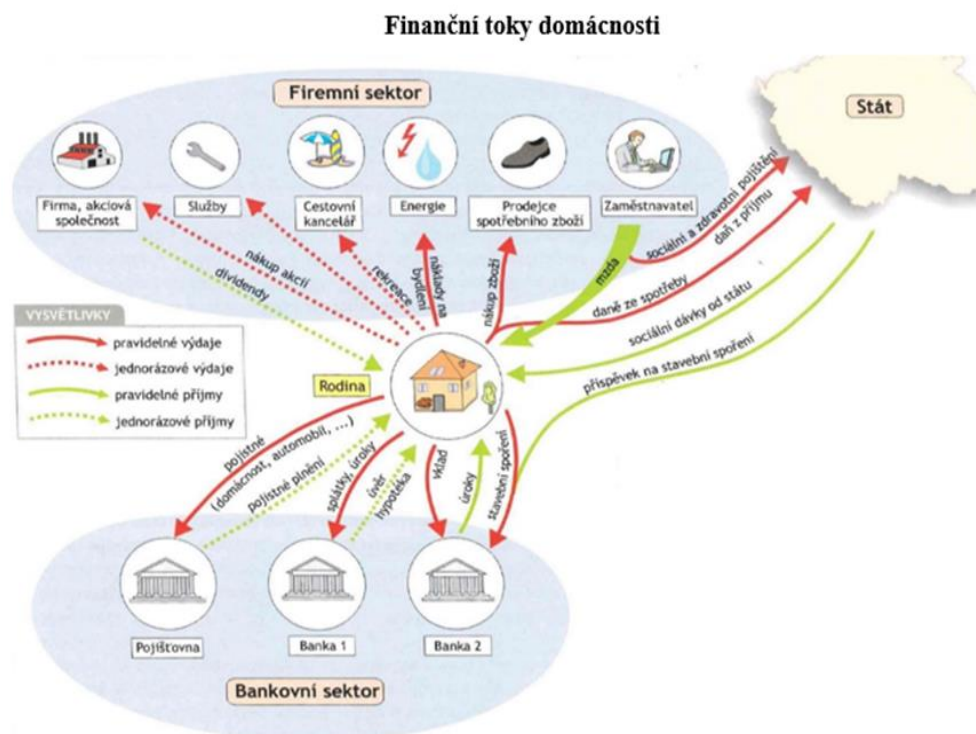
Rod, a další, (2012, s. 30) charakterizují spoření jako *jednání, kdy si člověk úmyslně odpírá věci, které by si mohl právě teď koupit, a odkládá si peníze stranou pro budoucí spotřebu.* Zjednodušeně řečeno, jedná se o shromažďování peněz, které plánuje jedinec využít do budoucna, Mezi hlavní výhody spoření patří uchovávání finančních prostředků na horší časy, kdy může člověka zaskočit nenadálá situace (např. dlouhodobá nemoc, ztráta zaměstnání apod.). Spořit může člověk několika způsoby prostřednictvím řady finančních produktů (např. běžný účet nebo spořicí účet, stavební spoření, penzijní připojištění a jiné).

3.8.5 Půjčka; úrok

Jak uvádějí Rod, a další, (2012, s. 26 a 27) *půjčka je užitečný nástroj, s jehož pomocí lze řešit deficitní finanční situaci. Úrok je pak cena za půjčení peněz.* Pokud tedy úrok vyjádříme v procentech jako podíl k hodnotě půjčky či vkladu, nazýváme tento jev *úrokovou mírou* neboli cenou peněz v čase.

3.8.6 Domácnost

Všichni máme během našeho života různé potřeby, které se snažíme uspokojit. Mezi základní potřeby patří: najíst se, napít se, obléci se, mít, kde bydlet, vzdělávat se atd. Tyto potřeby jsou buď zajišťovány samotným jednotlivcem nebo společně skupinou lidí, která spolu hospodaří – domácností. Domácnost většinou tvoří rodiče a děti, ale může se jednat i o jiné uskupení (skupina kamarádů, nezaměstnaných, studentů atd.). Výhodou takového hospodaření je, využívání jedné věci více osobami. Zároveň, pokud některý člen domácnosti nemá své příjmy, může se o jeho potřeby postarat zbytek členů domácnosti. (Rod, a další, 2012, s. 40)

Obrázek 3–6 Schéma – Finanční toky domácnosti (Rod, a další, 2012)

Jak uvádí Bertl (2018, s. 12) je nutné současně zkoumat i to, *kdo v rodině řídí rodinný rozpočet a kdo vydělává a utrácí peníze. Nejsou to děti, ale dospělí – jejich rodiče.*

Rodiče však v době své povinné školní docházky výuku k FG nezažili, neboť nebyla součástí tehdejšího konceptu vzdělávání.

3.8.7 Výdaje

Výdaje jsou peníze, které platíme za zboží. Na zaplacení výdajů nám slouží příjmy. I děti by se se svými penězi měly naučit hospodařit. Do budoucna pak budou vědět, že věci, které chtějí, nejsou zadarmo, a navíc, že je nemusí kupovat hned v okamžiku, kdy po nich zatouží. (Jakeš, a další, 2011, s. 23)

Jestliže domácnost kupuje věci a služby, jedná se o výdaje. Výdaje je možné rozdělit na několik způsobů: podle účelu na výdaje spotřební a výdaje na pořízení bytu nebo domu. Spotřební výdaje rozlišujeme na výdaje na: potraviny, odívání a obuv, bydlení a dopravu a jiné. (Rod, a další, 2012)

Výdaje dále dělíme dle Roda, a další, (2012) na:

- jednorázové (např. pořízení domu, nákup automobilu, pračky atd.)
- pravidelné (nákup potravin, zálohy na vodu, elektřinu, plyn)
- zbytné (výdaje, bez kterých se obejdeme např. cestování, kultura, alkoholické nápoje atd.)
- nezbytné (výdaje, které potřebujeme k životu na zboží a služby)

3.8.8 Příjmy

Příjmy jsou peníze, které získáváme z různých zdrojů, stávají se naším vlastnictvím a můžeme je libovolně používat. (Jakeš, a další, 2011, s.21)

Jak uvádí Kalátová (2021) analýza finančních potřeb by měla odpovídat a vycházet ze základních lidských potřeb. Veškeré finanční plánování vychází z příjmu. Je proto každodenní nutností mít jistotu příjmu za jakékoliv životní situace. *Bez pravidelného příjmu můžeme snít, ale nemůžeme žít. (Kalátová, 2021, s. 22)*

Obecně platí, že čím jsou potřeby nižší, tím jsou významnější a jejich uspokojování vede ke vzniku potřeb vývojově vyšších. Pokud například člověk nebude mít zajištěný fyziologické potřeby na patřičné úrovni (konkrétně například obživu, bydlení, bezpečí), pak se u něj nebude projevovat potřeba seberealizace. (Navrátilová, a další, 2012, s. 106)

Obrázek 3-7 Analýza finančních potřeb (Kalátová, 2021)

Jak uvádějí Rod, a další, (2012) k tomu, aby mohla domácnost uspokojit rozmanité potřeby svých členů, zejména ty nezbytné, musí mít příjmy.

Příjmy dělíme dle Roda, a dalších, (2012, s. 42) na příjmy:

- *z výdělečné činnosti* (příjem ze zaměstnání – příjmem ze zaměstnání je mzda nebo plat, případně zaměstnanecké benefity. Podnikání – příjmem z podnikání je zisk)
- *ze sociálních dávek* (sociální dávky slouží jako náhrada příjmu v době, kdy člověk nemůže pracovat – důchod, nemocenská, podpora v nezaměstnanosti, rodičovský příspěvek)
- *dary* (od příbuzných), příjmy z prodeje majetku, úroky z vkladů na bankovních účtech

3.8.9 Rozpočet

Rozpočet je porovnání příjmů a výdajů na určité období. Rozpočet si může sestavit jednotlivec nebo celá domácnost. Organizace (např. školy, nemocnice), obce, města, kraje a stát sestavují roční rozpočty, aby věděly, jak budou v příštím roce hospodařit. (Jakeš, a další, 2011, s.25)

Rozpočet dělí Jakeš, a další, (2011) na:

- **vyrovnaný rozpočet** (je takový, ve kterém jsou příjmy stejné jako výdaje)
- **přebytkový rozpočet** (je takový, kde jsou příjmy vyšší než výdaje)
- **schodkový rozpočet** (je takový, ve kterém jsou výdaje vyšší než příjmy)

Navrátilová, a další, (2012, s. 63) popisují rodinný rozpočet jako nástroj, pomocí kterého *má domácnost své příjmy a výdaje pod kontrolou.*

3.8.10 Reklama

Jak uvádí Stankeová (2019, s. 97) *reklama je jedním z nástrojů marketingu společnosti. Jejím cílem je prosadit sebe a svůj produkt na trhu. Převážná většina veřejně dostupných informací z finančního trhu je reklamou. Má vás zaujmout, nikoliv poskytovat informace, resp. má poskytnout jen část informací a člověka donutit, aby navštívil příslušnou pobočku a žádal nabízený produkt nebo službu. Finanční instituce mají sice povinnost ve svých nabídkách uvádět tzv. modelový příklad, tento ovšem nemusí korespondovat s vaší individuální situací. Pokud vycházíte přímo z oficiálních webových stránek finančních institucí, tak tyto jsou navrhovány také s cílem návštěvníky zaujmout. Kromě reklamy současně obsahují i informace faktické, jako např. smluvní podmínky, sazebníky apod. Součástí FG je také schopnost rozlišit fakta od marketingu.*

4 Praktická část

4.1 Historie obce Čeperka

Obec Čeperka leží na východním konci úrodného pásu Polabí, kde řeka Labe prudce mění směr svého toku ze severu na západ. Nezapomenutelný ráz této krajiny udávaly především lužní lesy a nespočetný počet okolních rybníků.

Čeperka leží na pozemcích, které patřily opatovickému klášteru benediktinů. Zásadně krajinu přebudoval od roku 1490 Vilém z Pernštejna, který v období 1491–1521 založil celkem 234 nových rybníků. Za vlády Marie Terezie dochází k parcelaci panských dvorů podle návrhu ředitele komorních statků Františka Antonína Raaba. (Bureš, 2002, s. 6 a 7).

Obec Čeperka se nachází v okrese Pardubice, v Pardubickém kraji, na půli cesty mezi krajskými městy Pardubice a Hradec Králové. Žije zde 1183 obyvatel⁷. Obcí protéká Opatovický kanál vybudovaný Vilémem II. z Pernštejna na přelomu 15. a 16. století spolu s budováním rybníka Čeperka. Tento rybník byl svého času největším v Čechách a podle něj dostala obec své jméno. V 18. a 19. století bylo toto monumentální dílo o rozloze 1 000 ha vysušeno a přeměněno na pole.⁸

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1777, první zápis v matrice opatovické farnosti se jménem rodiště Čeperka je datován k 29.1.1780 při narození dítěte, jménem Dorotka Červená. K osídlení této lokality však došlo již mnohem dříve. Při budování rychlostní komunikace R 35 byly mezi Opatovicemi nad Labem a Čeperkou nalezeny archeologické památky z období únětické kultury.⁹

Na začátku 19. století bylo v obci 21 domů, obyvatelstvo tvořili převážně rolníci a dělníci. Na počátku 20. století měla obec již přes 500 obyvatel. Dnešní počet domů je kolem 400 a neustále se zvyšuje. Na konci roku 1999 vstoupila Čeperka spolu s některými okolními obcemi do Sdružení obcí pod Kunětickou horou.¹⁰

Obec je obklopena množstvím písků, především v části Malá Čeperka: Oplatil I, Oplatil II, Malá Čeperka, Gigant. Významným turistickým cílem v okolí je pozdně gotický hrad

⁷ Počet obyvatel k 1.1.2021 (https://www.czso.cz/csu/xe/mesta_a_obce, cit. online 2022-01-22)

⁸ (<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceperka>, cit. online 2020-05-29)

⁹ (<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceperka>, cit. online 2020-05-29); (Bureš, 2002)

¹⁰ (<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceperka>, cit. online 2020-05-29); (Bureš, 2002)

Kunětická hora. Okolí obce tvoří i množství lesů a cyklostezek. Katastrální výměra je 11,33 km².¹¹

Obec Čeperka vznikla jako *územní samosprávná jednotka v souladu s § 1 zákona číslo 128/2000 Sb., o obcích v platném znění ke dni 1.4.2000 a dle § 4 tohoto zákona vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Je tedy právnickou osobou s plnou právní subjektivitou.*¹²

V obci se nachází ZŠ prvního stupně typu „malotřídky“ a Mateřská škola, dále pak Sbor dobrovolných hasičů, který má velmi dobrou úspěšnost na krajských i mimo krajských soutěžích a Sportovní klub Čeperka. K volnočasovým aktivitám v obci slouží Obecní knihovna, Kulturní sál s kinem a dětské centrum „Čeperánek“. Pro sportovní vyžití je možné využít pak fotbalové hřiště, tenisový kurt a nepřehledné množství uměle vybudovaných rybníků v blízkém okolí obce.¹³

4.1.1 Historický vývoj ZŠ Čeperka od vzniku po současnost

Povinná školní docházka pro děti od 6 do 12 let se datuje k roku 1775, tedy těsně před založením obce Čeperka. Dohled nad školou měl místní farář, patronáty nad školami od 1787 měla jednotlivá panství. S nárůstem počtu obyvatel požádala Čeperka v únoru 1888 o zřízení samostatné dvoutřídní školy, protože do čtyřtřídní opatovické školy chodilo z Čeperky 103 dětí. (Bureš, 2006, s.3)

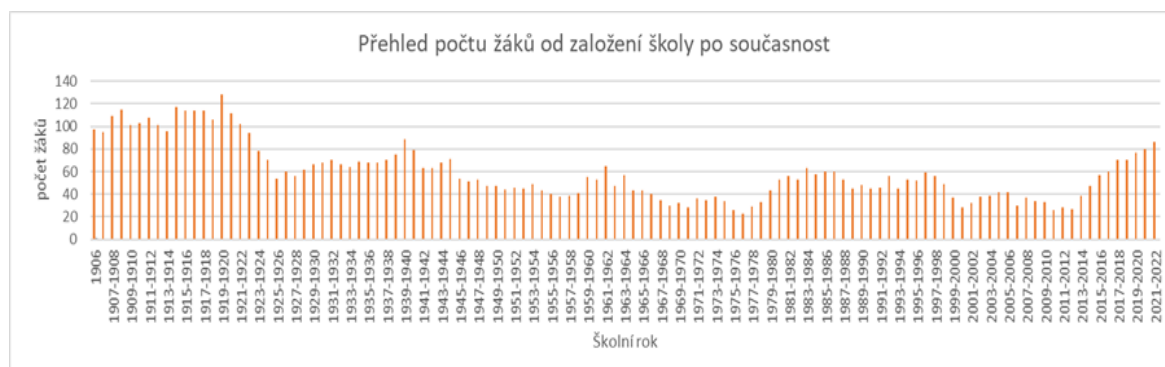
V této době většina dětí z Čeperky a nedalekého okolí docházela pěšky do asi 2 km vzdálené opatovické školy, z tohoto důvodu obyvatelé Čeperky požádali o zřízení místní školy. Bohužel tato žádost byla zamítnuta, a i další žádosti o zřízení dvoutřídní školy se neseťkaly s pochopením. Až v roce 1906 bylo dosavadním žádostem vyhověno a byla postavena malá škola s dvěma třídami, tzv. malotřídky. Postupem času se škola různě stavebně upravovala, velký vliv na samotnou školní výuku měly i historické události, ať už za první a druhé republiky, protektorátu atd. Od vzniku školy, tj. od roku 1906 až do roku 1945 měla škola 1. – 8. ročník se dvěma malotřídkami, od roku 1946 do současnosti měla a má škola 1. – 5. ročník, v některých obdobích však byla škola pouze do 4. ročníku a měla jen 1 třídu

¹¹(<https://www.ceperka.cz/>, cit. online 2020-05-29; <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceperka>, cit. online 2020-05-29)

¹²(<https://www.ceperka.cz/>, cit. online 2020-05-29; <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceperka>, cit. online 2020-05-29)

¹³ (<https://www.ceperka.cz/>, cit. online 2020-05-29)

popř. 2, někdy dokonce až 3 třídy v jednom ročníku (viz graf Přehled počtu žáků od r. 1906 do r. 2022). (Bureš, 2006)

Graf 4–1 Přehled počtu žáků od r. 1906 do r. 2022 (Bureš, 2006; vlastní zpracování)

V novém miléniu škola zaznamenala několik významných změn v podobě slovního hodnocení u žáků z nižších ročníků, zaměřila se více na ekologickou výchovu a celkově se více otevřela široké veřejnosti a samotným žákům. Současný cíl a filozofie čeperské školy je rozvíjet u všech žáků jejich dovednosti, znalosti, postoje a pozitivní přístup ke vzdělání a smyslu života. Škola se snaží o vytváření partnerských vztahů nejen mezi spolužáky, učiteli, ale také mezi rodiči a obyvateli Čeperky. Škola samotná je zapojena v několika projektech a pořádá každoročně kulturní a společenské akce, které se těší velké oblibě místních obyvatel. Díky těmto akcím se více prohlubují přátelské vztahy a povědomí o této „atypické“ škole. (<http://www.skolaceperka.cz/>, cit. online 2020-05-27)

4.2 Definice pracovních listů, jejich funkce a využití

Jak uvádí Uchytílová (2017) ve své práci, pracovní listy jsou názornou pomůckou ve vyučování a řadíme je mezi výukové metody práce s učebním textem.

Před jejich vytvářením je nutné vzít v potaz několik zásadních faktorů:

- *pro koho jsou pracovní listy určeny* (pro jednotlivce, skupinu žáků či menší třídy a zohlednit věk žáků)
- *za jakým účelem jsou vytvořeny* (procvičování, opakování, samostatná práce, řešení problémů, nebo k zavedení nového učiva)
- *v jakém prostředí budou pracovní listy využity* (ve třídě, venku, domácím prostředí)
- *časová dotace* (jaký časový rámec máme určený pro vyplnění pracovních listů)

Dále Uchytlová (2017) uvádí, že bychom měli dodržovat následující didaktické zásady:

- obsah pracovních listů by měl být v souladu s probíranou látkou (obsah by měl být aktuální a řešit úlohy vycházející z praxe)
- pracovní listy by měly být adaptovány s ohledem na věk žáka a jeho schopnosti
- pracovní listy by měly žáka motivovat, aby měl o dané téma zájem a snahu dané příklady řešit
- zároveň by měly pracovní listy podporovat aktivitu žáků, poskytovat podmínky k samostatné práci a dostatek možností ke kontrole vlastních výsledků
- žák by měl při plnění úkolů získané teoretické vědomosti aplikovat v praxi
- obtížnost úloh by měla být odstupňována dle věku a schopností žáka
- zadání úkolů v pracovních listech by mělo být koncipováno stručně, jasně a zajímavě
- pracovní listy by měly rovněž obsahovat různé hry, obrázky, ilustrace, fotografie, tabulky atd.
- při sestavování pracovních listů je nezbytné dávat velkou pozornost na ergonomické parametry a diferenci (tj. velikost a typ písma, používání barev)

Uchytlová (2017) zároveň upozorňuje i na to, že pracovní listy by měly splňovat určité funkce, které ovlivní průběh a výsledky učení. Důležité jsou funkce: aplikační, integrační, inovační, motivační, kontrolní, komunikační a regulační. Pracovní listy mohou výše uvedené funkce plnit za předpokladu, že učivo je aktuální a obsahuje příklady ze života využitelné v praxi a jejich řešení používá mezipředmětové vztahy. Pracovní listy je potřeba průběžně doplňovat a aktualizovat v závislosti na aktuální problematiku. Velmi často se při tvorbě pracovních listů zapomíná na funkci motivační. Dobře zpracovaný pracovní list zaujme žákův zájem a může tak rozhodovat o úrovni vypracování a trvalosti nově nabytých znalostí, což značně ovlivňuje i regulační funkci. Podle regulační funkce by měl být pracovní list přiměřený k věku žáků a učivo by mělo podle částí logicky navazovat. V případě, že jsou správně používány pracovní listy, žák naplní funkci kontrolní a komunikační. Žák tak využívá text, kontrolní otázky a úlohy pro vlastní zpětnou vazbu. Žák si tak sám zjišťuje, co pochopil a co mu dělalo velký problém, učí se tím vzájemné spolupráci a komunikaci.

4.2.1 Druhy pracovních listů

Pracovní listy se mohou lišit dle účelu vytvoření a podle toho se volí využití možných typů úloh. Vosičková (1998) rozlišuje druhy pracovních listů takto, dle:

- *vyhledávání informací z učebnic a encyklopedií* (takové listy obsahují odkazy na literaturu, tabulky, texty s chybějícími slovy, popis obrázků a schémat)
- *opakování probraného učiva* (žáci si při vyplňování pracovních listů osvěží již získané vědomosti)
- *procvičování* (pracovní listy obsahují úlohy procvičující, upevňující, případně rozvíjející právě probíranou látku)
- *shrnutí a poukázání na souvislosti* (pracovní listy obsahují úlohy, které na sebe logicky navazují a napomáhají tak žákům pochopení souvislostí, dále obsahují úlohy aplikující získané vědomosti do praktického života)
- *zjišťování vědomostí* (pracovní listy mohou obsahovat všechny typy úloh – např. úlohy s otevřenou odpovědí a úlohy na třídění, zařazení a doplnění chybějícího textu)

4.2.2 Typy úloh v pracovních listech

Ve své knize Vosičková (1998) rozděluje typy úloh v pracovních listech na:

- *úlohy s otevřenou odpovědí* (žáci si musí sami uvědomit a správně popsat určitý jev nebo určitý jev vysvětlit)
- *úlohy s uzavřenou odpovědí* (žáci si vybírají správnou odpověď z několika možností)
- *přiřazovací úlohy* (žáci k sobě přiřazují pojmy podle předem stanoveného požadavku)
- *uspořádací úlohy* (žáci si seřadí pojmy podle předem vymezeného požadavku)
- *roztříd'ovací úlohy* (žáci si třídí soubor pojmů dle stanoveného pravidla a do jednotlivých skupin/podskupin)
- *úlohy vedoucí k pozorování trendů a k pokusům*

Pracovní listy, které byly použity v této diplomové práci, byly zkompileovány především pro žáky 4. a 5. ročníku, neboť v těchto ročnících již probíhá nebo proběhla výuka finanční gramotnosti. Pro žáky 1., 2. a 3. ročníku byly vypracovány pracovní listy v jednodušší formě s ohledem na jejich věk, znalosti a předpokládané minimum zkušeností s danou problematikou. Pro některé žáky se může jednat o první setkání s finanční gramotností. Veškeré úlohy byly koncipovány tak, aby se daly zvládnout samostatně nebo ve skupinách, tak abychom mohli dále rozvíjet nejen kompetence k řešení problémů, tak i kompetence pracovní, komunikativní a sociální. Pracovní listy lze využít také v různých fázích

osvojování si nových znalostí – motivační část, v samostatné práci, procvičování a opakování. V pracovních listech je kladen důraz na srozumitelnost, celkovou komplexnost a provázanost. Každý pracovní list obsahuje 7 úkolů zaměřených na různé aktivity a oblasti z finanční gramotnosti. Pomůcky, které žáci potřebují k vypracování pracovních listů byly zvoleny dle prostředí a dostupnosti. Časová dotace k vypracování pracovních listů byla stanovena dle náročnosti jednotlivých úkolů. V pracovních listech převládají úlohy s volnou odpovědí, při kterých se žáci učí formulovat své odpovědi a následně při diskuzi pak vyjadřovat své názory. Pracovní listy mimo jiné obsahují i úkoly přiřazovací, uspořádací a rozřídovací (např. sepsat do tabulky příjmy a výdaje rodiny, sestavit vlastní žebříček hodnot, přiřadit do tabulky pravidelné x nepravidelné příjmy a pravidelné x nepravidelné výdaje atd.).

4.3 Pracovní list pro 1. ročník ZŠ Čeperka

Název přednášky: Seznámení s finanční gramotností

Časový rozsah: 45–60 min.

Věkové rozpětí žáků: 6–8 let, 1. ročník ZŠ

Předpokládané znalosti: základní znalosti a dovednosti pro 1. ročník ZŠ (čtení, psaní, počítání do 10)

Klíčová slova: finanční gramotnost, peníze, funkce a hodnota peněz, domácnost, rodina, příjem a výdej domácnosti, lidské potřeby

Cíl přednášky:

- primární seznámení s finanční gramotností (žák získá základní informace týkající se FG)
- osvojení si základních poznatků v rámci finanční gramotnosti (žák se formou diskuze dozví význam klíčových slov a na jednoduchých příkladech z praxe si sám ověří, zda rozumí výkladu klíčových slov, žák pozná rozdíl mezi mincemi a bankovkami)
- žák si dokáže spočítat, kolik korun zaplatí za vyobrazené jídlo a kolik korun mu zůstane v peněžence
- zjištění úrovně znalosti finanční gramotnosti u žáků 1. ročníku ZŠ (prostřednictvím pracovních listů bude zjištěna úroveň znalosti finanční gramotnosti u vybraných žáků)

Klíčové kompetence:

- kompetence k řešení problému – žák využívá dosažených vědomostí a dovedností, sám nebo s pomocí učitele/asistenta si zvolí způsob řešení daného problému
- kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky/nápady, aktivně se zapojuje do diskuze
- kompetence pracovní – žák vhodně organizuje vlastní práci na řešení daných úkolů
- kompetence sociální a personální – žák pracuje samostatně, formuje si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebevědomí a vlastní rozvoj osobnosti

Učební pomůcky: pracovní listy pro žáky 1. ročníku, nůžky, lepidlo, psací potřeby, reklamní prospekty obchodních řetězců, rozstříhaný obrázek bankovky, mince + knoflík

Mezipředmětové vztahy: matematika, český jazyk

Metodický a didaktický komentář:

Po představení mé osoby jsou v úvodu žákům vysvětleny základní pojmy týkající se finanční gramotnosti. Žáci jsou vyzváni k aktivní diskuzi týkající se finanční gramotnosti a sami sdělují své poznatky, které získali ve své rodině a blízkém okolí. Žákům je ukázán pracovní list, který obsahuje 7 úkolů s reálným kontextem z finanční oblasti. První úkol je zaměřen na oblast peněz, jedná se o skupinovou práci (každá skupina má cca 5–7 členů). Dopředu byl vybrán obrázek bankovky ve výši 5 tisíc Kč, který byl rozstříhán na menší kousky a žáci měli za úkol obrázek složit (jedná se o hru puzzle) a následně odpovědět na dvě otevřené otázky. U druhé otevřené otázky je žákům nabídnuta možnost malé nápovědy a sami se mají rozhodnout, zda ji využijí či nikoliv. Druhý úkol je opět skupinová práce a týká se poznávání mincí a určení jejich hodnoty. Žáci se rozdělí do třech skupin (každá skupina má cca 5–7 členů), posadí se do kruhu, zavřou oči a dají ruce za záda. Učitel nebo asistent jim postupně posílá jednotlivé mince a žáci si poznamenávají do svých pracovních listů, v jaké hodnotě byly posílané mince. Na závěr jim učitel nebo asistent poslané mince ukáže. Třetí úkol spočívá ve vhodném výběru potravin ke svačině z předložených reklamních prospektů obchodních řetězců. Jedná se o samostatnou práci, zaměřenou na oblast domácnosti, nákupu a jejich výdajů. Každý žák si vybere a rozhodne se, co podle něho by si mohl koupit ke svačině a vystříhané obrázky nalepí na pracovní list. V případě, že žák nenalezne v nabídnutých reklamních prospektech, to, co by si mohl koupit/vybrat ke svačině, může zadaný úkol nakreslit nebo popsat. Čtvrtý úkol je skupinová práce a je zaměřena na rodinné finance a jejich příjem a výdej. Je zde vyobrazena fiktivní rodina

Bublákových, která má 7 členů včetně dvou domácích mazlíčků. Žáci mají vybrat z nabízených potravin v reklamních letáčích obchodních řetězců vhodné potraviny k večeři pro danou rodinu, neměli by zapomenout ani na zvířecí mazlíčky. Vybrané potraviny mají žáci napsat nebo namalovat do příslušného pole pod zadání čtvrtého úkolu a zároveň odpovědět na dvě otevřené otázky týkající se dané rodiny. Pátý úkol je početní a týká se oblasti nákupu a hodnoty zboží. V přiložené tabulce žák doplní počet kusů vyobrazeného jídla, odpoví na uzavřenou a otevřenou otázku. Šestý úkol se zaměřuje na lidské potřeby, a to konkrétně na žebříček hodnot. Žák vybere a rozhodne z nabízených 10 potřeb jaké jsou pro něj nejdůležitější a seřadí si je od 1 do 10, s tím, že ta potřeba, které dá číslo 1 je pro žáka nejdůležitější, tedy má největší váhu. U nabízených hodnot zároveň vlnovkou označí ty hodnoty, které si v obchodě nemůže koupit. Sedmý úkol je záměrně zvolen jako „*oddychový*“, žáci mají napsat nebo namalovat na co si právě šetří. Jakmile žáci odevzdají vyplněný pracovní list, obdrží sladkou odměnu a bude s nimi vedena diskuze týkající se vypracovaných úkolů, popř. doplňujících dotazů k finanční gramotnosti.

4.4 Pracovní list pro 2. ročník ZŠ Čeperka

Název přednášky: Seznámení s finanční gramotností

Časový rozsah: 45–60 min.

Věkové rozpětí žáků: 7–8 let, 2. ročník ZŠ

Předpokládané znalosti: základní znalosti a dovednosti pro 2. ročník ZŠ (čtení, psaní, počítání do 100)

Klíčová slova: finanční gramotnost, peníze, funkce a hodnota peněz, domácnost, rodinné finance, příjem a výdej domácnosti, lidské potřeby

Cíl přednášky:

- primární seznámení s finanční gramotností (žák získá základní informace týkající se FG)
- osvojení si základních poznatků v rámci finanční gramotnosti (žák se formou diskuze dozví význam klíčových slov a na jednoduchých příkladech z praxe si sám ověří, zda rozumí výkladu klíčových slov, žák pozná rozdíl mezi mincemi a bankovkami)
- žák si dokáže spočítat, kolik korun zaplatí za vyobrazené jídlo a kolik korun mu zůstane v peněžence

- zjištění úrovně znalosti finanční gramotnosti u žáků 2. ročníku ZŠ (prostřednictvím pracovních listů bude zjištěna úroveň znalosti finanční gramotnosti u vybraných žáků)

Klíčové kompetence:

- kompetence k řešení problému – žák využívá dosažených vědomostí a dovedností, sám nebo s pomocí učitele si zvolí způsob řešení daného problému
- kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky/nápady, aktivně se zapojuje do diskuze
- kompetence pracovní – žák vhodně organizuje vlastní práci na řešení daných úkolů
- kompetence sociální a personální – žák pracuje samostatně, formuje si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebevědomí a vlastní rozvoj osobnosti

Učební pomůcky: pracovní listy pro žáky 2. ročníku, nůžky, lepidlo, psací potřeby, reklamní prospekty obchodních řetězců, rozstříhaný obrázek bankovky, mince + knoflík

Mezipředmětové vztahy: matematika, český jazyk

Metodický a didaktický komentář:

Po představení mé osoby jsou v úvodu žákům vysvětleny základní pojmy týkající se finanční gramotnosti. Žáci jsou vyzváni k aktivní diskuzi týkající se finanční gramotnosti a sami sdělují své poznatky, které získali ve své rodině a blízkém okolí. Žákům je ukázán pracovní list, který obsahuje 7 úkolů s reálným kontextem z finanční oblasti. První úkol je zaměřen na oblast peněz, jedná se o skupinovou práci (každá skupina má cca 5–7 členů). Dopředu byl vybrán obrázek bankovky ve výši 5 tisíc Kč, který byl rozstříhán na menší kousky a žáci mají za úkol obrázek složit (jedná se o hru puzzle) a následně mají odpovědět na dvě otevřené otázky. U druhé otevřené otázky je žákům nabídnuta možnost malé nápovědy a sami se mají rozhodnout, zda ji využijí či nikoliv. Druhý úkol je opět skupinová práce a týká se poznávání mincí a určení jejich hodnoty. Žáci se rozdělí do třech skupin (každá skupina má cca 5–7 členů), posadí se do kruhu, zavřou oči a dají ruce za záda. Učitel jim postupně posílá jednotlivé mince a žáci si poznamenávají do svých pracovních listů, v jaké hodnotě byly posílané mince. Na závěr jim učitel poslané mince ukáže. Třetí úkol spočívá ve vhodném výběru potravin ke svačině z předložených reklamních prospektů obchodních řetězců. Jedná se o samostatnou práci, zaměřenou na oblast domácnosti, nákupu a jejich výdajů. Každý žák si vybere a rozhodne se, co podle něho by si mohl koupit ke svačině, vystříhané obrázky nalepí na pracovní list. V případě, že žák nenalezne v nabídnutých reklamních prospektech

to, co by si mohl koupit/vybrat ke svačině, může zadaný úkol nakreslit nebo popsat. Čtvrtý úkol je skupinová práce a je zaměřena na rodinné finance a jejich příjem a výdej, je zde vyobrazena fiktivní rodina Bublákových se svým příběhem. Tato rodina má 7 členů včetně dvou domácích mazlíčků. Žáci mají vybrat z nabízených potravin v reklamních letáčích obchodních řetězců vhodné potraviny k večeři pro danou rodinu, neměli by však zapomenout ani na zvířecí mazlíčky. Je dána pevná částka, kterou by neměli při výběru vhodných potravin k večeři překročit. Vybrané potraviny mají žáci napsat nebo namalovat do příslušného pole pod zadání čtvrtého úkolu i s cenou, která je uvedena v reklamních letáčích obchodních řetězců, popř. si cenu mohou odhadnout dle svých vědomostí a zároveň odpovědět na tři otevřené otázky týkající se dané rodiny. Pátý úkol je početní a týká se oblasti nákupu a hodnoty zboží. V přiložené tabulce žák doplní počet kusů vyobrazeného jídla, odpoví na uzavřenou a otevřenou otázku. Šestý úkol se zaměřuje na lidské potřeby, a to konkrétně na žebříček hodnot. Žák vybere a rozhodne z nabízených 10 potřeb jaké jsou pro něj nejdůležitější a seřadí si je od 1 do 10, s tím, že ta potřeba, které dá číslo 1 je pro žáka nejdůležitější, tedy má největší váhu. U nabízených hodnot zároveň vlnovkou označí ty hodnoty, které si v obchodě nemůže koupit. Sedmý úkol je záměrně zvolen jako „oddychový“, žáci mají napsat nebo namalovat na co si právě šetří. Jakmile žáci odevzdají vyplněný pracovní list, obdrží sladkou odměnu a bude s nimi vedena diskuze týkající se vypracovaných úkolů, popř. doplňujících dotazů k finanční gramotnosti.

4.5 Pracovní list pro 3. ročník ZŠ Čeperka

Název přednášky: Seznámení s finanční gramotností

Časový rozsah: 45–60 min.

Věkové rozpětí žáků: 8–10 let, 3. ročník ZŠ

Předpokládané znalosti: základní znalosti a dovednosti pro 3. ročník ZŠ (čtení, psaní, počítání do 1000, malá násobilka)

Klíčová slova: finanční gramotnost, peníze, funkce a hodnota peněz, domácnost, rodinné finance, hodnota zboží, příjem a výdej domácnosti, lidské potřeby

Cíl přednášky:

- primární seznámení s finanční gramotností (žák získá základní informace týkající se FG)

- osvojení si základních poznatků v rámci finanční gramotnosti (žák se formou diskuze dozví význam klíčových slov a na jednoduchých příkladech z praxe si sám ověří, zda rozumí výkladu klíčových slov, žák pozná rozdíl mezi mincemi a bankovkami, zorientuje se ve významu výkladu klíčových slov příjem x výdej domácnosti)
- žák si dokáže spočítat, kolik korun zaplatí za vyobrazené jídlo a kolik korun mu zůstane v peněžence
- zjištění úrovně znalosti finanční gramotnosti u žáků 3. ročníku ZŠ (prostřednictvím pracovních listů bude zjištěna úroveň znalosti finanční gramotnosti u vybraných žáků)

Klíčové kompetence:

- kompetence k řešení problému – žák využívá dosažených vědomostí a dovedností, sám nebo s pomocí učitele/asistenta si zvolí způsob řešení daného problému
- kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky/nápady, aktivně se zapojuje do diskuze
- kompetence pracovní – žák vhodně organizuje vlastní práci na řešení daných úkolů
- kompetence sociální a personální – žák pracuje samostatně, formuje si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebevědomí a vlastní rozvoj osobnosti

Učební pomůcky: pracovní listy pro žáky 3. ročníku, nůžky, lepidlo, psací potřeby, reklamní prospekty obchodních řetězců, rozstříhaný obrázek bankovky, mince + knoflík

Mezipředmětové vztahy: matematika, český jazyk

Metodický a didaktický komentář:

Po představení mé osoby jsou v úvodu žákům vysvětleny základní pojmy týkající se finanční gramotnosti. Žáci jsou vyzváni k aktivní diskuzi týkající se finanční gramotnosti a sami sdělují své poznatky, které získali ve své rodině a blízkém okolí. Žákům je ukázán pracovní list, který obsahuje 7 úkolů s reálným kontextem z finanční oblasti. První úkol je zaměřen na oblast peněz, jedná se o skupinovou práci (každá skupina má cca 5–7 členů). Dopředu byl vybrán obrázek bankovky ve výši 5 tisíc Kč, který byl rozstříhán na menší kousky a žáci mají za úkol obrázek složit (jedná se o hru puzzle) a následně mají odpovědět na dvě otevřené otázky. Druhý úkol je opět skupinová práce a týká se poznávání mincí a určení jejich hodnoty. Žáci se rozdělí do třech skupin (každá skupina má cca 5–7 členů), posadí se do kruhu, zavřou oči a dají ruce za záda. Učitel nebo asistent jim postupně posílá jednotlivé mince a žáci si poznamenávají do svých pracovních listů, v jaké hodnotě byly

posílané mince. Na závěr jim učitel nebo asistent poslané mince ukáže. Třetí úkol spočívá ve vhodném výběru potravin ke svačině z předložených reklamních prospektů obchodních řetězců. Jedná se o samostatnou práci, zaměřenou na oblast domácnosti, nákupu a jejich výdajů. Každý žák si vybere a rozhodne se, co podle něho by si mohl koupit ke svačině, vystříhané obrázky nalepí na pracovní list. V případě, že žák nenalezne v nabídnutých reklamních prospektech to, co by si mohl koupit/vybrat ke svačině, může zadaný úkol nakreslit nebo popsat. Čtvrtý úkol je skupinová práce a je zaměřena na rodinné finance a jejich příjem a výdej, je zde vyobrazena fiktivní rodina Bublákových se svým příběhem. Tato rodina má 7 členů včetně dvou domácích mazlíčků. Žáci se mají rozhodnout jaké vhodné potraviny vyberou z nabídky v reklamních letáčích obchodních řetězců k večeři pro danou rodinu, neměli by však zapomenout ani na zvířecí mazlíčky. Žákům je dána pevná částka, kterou by neměli při výběru vhodných potravin k večeři překročit. Vybrané potraviny mají žáci napsat nebo namalovat do příslušného pole pod zadání čtvrtého úkolu i s cenou, která je uvedena v reklamních letáčích obchodních řetězců, popř. si cenu mohou odhadnout dle svých vědomostí. Celkovou cenu za vybrané potraviny žáci spočítají a doplní do tabulky, zároveň by měli žáci odpovědět na tři otevřené otázky týkající se dané rodiny. Pátý úkol je početní a týká se oblasti nákupu a hodnoty zboží. V přiložené tabulce žák doplní počet kusů vyobrazeného jídla a odpoví na uzavřenou a otevřenou otázku. Šestý úkol se zaměřuje na lidské potřeby, a to konkrétně na žebříček hodnot. Žák vybere a rozhodne z nabízených 10 potřeb jaké jsou pro něj nejdůležitější a seřadí si je od 1 do 10, s tím, že ta potřeba, které dá číslo 1 je pro žáka nejdůležitější, tedy má největší váhu. U nabízených hodnot zároveň vlnovkou označí ty hodnoty, které si v obchodě nemůže koupit. Sedmý úkol je záměrně zvolen jako „oddychový“, žáci mají napsat nebo namalovat na co si právě šetří. Jakmile žáci odevzdají vyplněný pracovní list, obdrží sladkou odměnu a bude s nimi vedena diskuze týkající se vypracovaných úkolů, popř. doplňujících dotazů k finanční gramotnosti.

4.6 Pracovní list pro 4. ročník ZŠ Čeperka

Název přednášky: Definice a význam finanční gramotnosti

Časový rozsah: 45–60 min.

Věkové rozpětí žáků: 9–10 let, 4. ročník ZŠ

Předpokládané znalosti: základní znalosti a dovednosti pro 4. ročník ZŠ (čtení, psaní, počítání do 1000 000, malá i velká násobilka)

Klíčová slova: finanční gramotnost, peníze, funkce a hodnota peněz, domácnost, rodinné finance, rodinný nákup, hodnota zboží, příjem a výdej domácnosti, lidské potřeby

Cíl přednášky:

- definice a význam finanční gramotnosti (žák získá ucelené informace týkající se FG)
- osvojení si základních poznatků v rámci finanční gramotnosti (žák se formou diskuze dozví význam klíčových slov a na jednoduchých příkladech z praxe si sám ověří, zda rozumí výkladu klíčových slov)
- žák pozná rozdíl mezi mincemi a bankovkami, sám dokáže vyjmenovat druhy mincí a bankovek, má přehled o tom, kdo je na bankovkách vyobrazen
- žák rozumí významu výkladu klíčových slov příjem x výdej domácnosti, sám dokáže vysvětlit rozdíl mezi slovy pravidelný a nepravidelný příjem a výdej domácnosti
- žák si dokáže spočítat, kolik korun zaplatí za vyobrazené jídlo a kolik korun mu zůstane v peněžence
- zjištění úrovně znalosti finanční gramotnosti u žáků 4. ročníku ZŠ (prostřednictvím pracovních listů bude zjištěna úroveň znalosti finanční gramotnosti u vybraných žáků)

Klíčové kompetence:

- kompetence k řešení problému – žák využívá dosažených vědomostí a dovedností, sám si zvolí způsob řešení daného problému
- kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky/nápady, aktivně se zapojuje do diskuze
- kompetence pracovní – žák vhodně organizuje vlastní práci na řešení daných úkolů
- kompetence sociální a personální – žák pracuje samostatně, formuje si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebevědomí a vlastní rozvoj osobnosti

Učební pomůcky: pracovní listy pro žáky 4. ročníku, nůžky, psací potřeby, rozstříhaný obrázek bankovky, mince + knoflík

Mezipředmětové vztahy: matematika, český jazyk, člověk a jeho svět

Metodický a didaktický komentář:

Po představení mé osoby jsou v úvodu žákům vysvětleny základní pojmy týkající se finanční gramotnosti, dále jsou se žáky okrajově zopakovány významy klíčových slov,

kteře si osvojili v rámci předmětu člověk a jeho svět. Žáci jsou vyzváni k aktivní diskuzi týkající se finanční gramotnosti a sami sdělují své poznatky a nápady, které získali ve své rodině a blízkém okolí. Žákům je ukázán pracovní list, který obsahuje 7 úkolů s reálným kontextem z finanční oblasti. První úkol je zaměřen na oblast peněz, jedná se o skupinovou práci (každá skupinka má cca 5–7 členů). Dopředu byl vybrán obrázek bankovky ve výši 5 tisíc Kč, který byl rozstříhán na menší kousky a žáci mají za úkol obrázek složit (jedná se o hru puzzle) a následně mají odpovědět na dvě otevřené otázky. Druhý úkol je opět skupinová práce a týká se poznávání mincí a určení jejich hodnoty. Žáci se rozdělí do třech skupin (každá skupina má cca 5–7 členů), posadí se do kruhu, zavrou oči a dají ruce za záda. Učitel nebo asistent jim postupně posílá jednotlivé mince a žáci si poznamenávají do svých pracovních listů, v jaké hodnotě byly posílané mince a na závěr mají žáci celkovou hodnotu mincí sečíst a napsat výsledek do tabulky. Třetí úkol je samostatný a je zaměřen na oblast domácnosti, a to konkrétně na rozpoznání významu slov příjem a výdej domácnosti. Žáci mají sami napsat, které příjmy a výdaje znají, popř. se mohou sami rozhodnout, zda využijí malé nápovědy. Čtvrtý úkol je skupinová práce a je zaměřena na rodinné finance a jejich příjem a výdej, je zde vyobrazena fiktivní rodina Bublákových se svým příběhem. Tato rodina má 7 členů včetně dvou domácích mazlíčků. Žáci se mají rozhodnout jaké pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje rodina má, vybírat mohou z nabízených možností a správně je pak zařadit do tabulky. Žáci by měli odpovědět i na tři otevřené otázky týkající se dané rodiny. Pátý úkol je početní, samostatný a týká se oblasti nákupu a hodnoty zboží. V přiložené tabulce žák spočítá počet kusů vyobrazeného jídla a jeho cenu a poté odpoví na uzavřenou a otevřenou otázku týkající se celkové ceny nákupu. Šestý úkol se zaměřuje na lidské potřeby, a to konkrétně na žebříček hodnot. Žák vybere a rozhodne z nabízených 10 potřeb jaké jsou pro něj nejdůležitější a seřadí si je od 1 do 10, s tím, že ta potřeba, které dá číslo 1 je pro žáka nejdůležitější, tedy má největší váhu. U nabízených hodnot zároveň vlnovkou označí ty hodnoty, které si v obchodě nemůže koupit. Sedmý úkol je záměrně zvolen jako „oddychový“, žáci mají napsat nebo namalovat na co si právě šetří. Jakmile žáci odevzdají vyplněný pracovní list, obdrží sladkou odměnu a bude s nimi vedena diskuze týkající se vypracovaných úkolů, popř. doplňujících dotazů k finanční gramotnosti.

4.7 Pracovní list pro 5. ročník ZŠ Čeperka

Název přednášky: Definice a význam finanční gramotnosti, opakování získaných vědomostí

Časový rozsah: 45–60 min.

Věkové rozpětí žáků: 10–11 let, 5. ročník ZŠ

Předpokládané znalosti: základní znalosti a dovednosti pro 5. ročník ZŠ (čtení, psaní, počítání do nekonečna, malá i velká násobilka)

Klíčová slova: finanční gramotnost, peníze, funkce a hodnota peněz, domácnost, rodinné finance, rodinný nákup, hodnota zboží, pravidelný a nepravidelný příjem a výdej domácnosti, lidské potřeby

Cíl přednášky:

- definice a význam finanční gramotnosti (opakování získaných vědomostí z 4. a 5. ročníku, žák získá ucelené informace týkající se FG)
- osvojení a připomenutí si základních poznatků v rámci finanční gramotnosti (žák si formou diskuze zopakuje význam klíčových slov a na jednoduchých příkladech z praxe si sám ověří, zda si dobře pamatuje výklad klíčových slov)
- žák má povědomí o historii peněz, pozná rozdíl mezi mincemi a bankovkami, sám dokáže vyjmenovat druhy mincí a bankovek, má přehled o tom, kdo je na bankovkách vyobrazen
- žák rozumí významu výkladu klíčových slov příjem x výdej domácnosti, sám dokáže vysvětlit rozdíl mezi slovy pravidelný a nepravidelný příjem a výdej domácnosti
- žák si dokáže spočítat, kolik korun zaplatí za vyobrazené jídlo a kolik korun mu zůstane v peněžence
- zjištění úrovně znalosti finanční gramotnosti u žáků 5. ročníku ZŠ (prostřednictvím pracovních listů bude zjištěna úroveň znalosti finanční gramotnosti u vybraných žáků)

Klíčové kompetence:

- kompetence k řešení problému – žák využívá dosažených vědomostí a dovedností, sám si zvolí způsob řešení daného problému
- kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky/nápady, aktivně se zapojuje do diskuze
- kompetence pracovní – žák vhodně organizuje vlastní práci na řešení daných úkolů

- kompetence sociální a personální – žák pracuje samostatně, formuje si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebevědomí a vlastní rozvoj osobnosti

Učební pomůcky: pracovní listy pro žáky 5. ročníku, nůžky, psací potřeby, rozstříhaný obrázek bankovky, mince + knoflík

Mezipředmětové vztahy: matematika, český jazyk, člověk a jeho svět

Metodický a didaktický komentář:

Po představení mé osoby jsou v úvodu žákům vysvětleny základní pojmy týkající se finanční gramotnosti, dále jsou se žáky okrajově zopakovány významy klíčových slov, které si osvojili v rámci předmětu člověk a jeho svět. Žáci jsou vyzváni k aktivní diskuzi týkající se finanční gramotnosti a sami sdělují své poznatky a nápady, které získali ve své rodině a blízkém okolí, popř. v předmětu člověk a jeho svět. Žákům je ukázán pracovní list, který obsahuje 7 úkolů s reálným kontextem z finanční oblasti. První úkol je zaměřen na oblast peněz, jedná se o skupinovou práci (každá skupinka má cca 5–7 členů). Dopředu byl vybrán obrázek bankovky ve výši 5 tisíc Kč, který byl rozstříhán na menší kousky a žáci mají za úkol obrázek složit (jedná se o hru puzzle) a následně mají odpovědět na dvě otevřené otázky. Druhý úkol je opět skupinová práce a týká se poznávání mincí a určení jejich hodnoty. Žáci se rozdělí do třech skupin (každá skupina má cca 5–7 členů), posadí se do kruhu, zavřou oči a dají ruce za záda. Učitel jim postupně posílá jednotlivé mince a žáci si poznamenávají do svých pracovních listů, v jaké hodnotě byly posílané mince, na závěr mají žáci celkovou hodnotu mincí sečíst a napsat výsledek do tabulky. Třetí úkol je samostatný a je zaměřen na oblast domácnosti, a to konkrétně na rozpoznání významu slov příjem a výdej domácnosti. Žáci mají sami napsat, které příjmy a výdaje znají, popř. se mohou sami rozhodnout, zda využijí malé nápovědy. Čtvrtý úkol je skupinová práce a je zaměřena na rodinné finance a jejich příjem a výdej, je zde vyobrazena fiktivní rodina Bublákových se svým příběhem. Tato rodina má 7 členů včetně dvou domácích mazlíčků. Žáci se mají rozhodnout jaké pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje rodina má, vybírat mohou z nabízených možností a správně je pak zařadit do tabulky. Žáci by měli odpovědět i na tři otevřené otázky týkající se dané rodiny. Pátý úkol je početní, samostatný a týká se oblasti nákupu a hodnoty zboží. V přiložené tabulce žák spočítá počet kusů vyobrazeného jídla a jeho cenu a poté odpoví na uzavřenou a otevřenou otázku týkající se celkové ceny nákupu. Šestý úkol se zaměřuje na lidské potřeby, a to konkrétně na žebříček hodnot. Žák vybere a rozhodne z nabízených 10 potřeb jaké jsou pro něj nejdůležitější a seřadí

si je od 1 do 10, s tím, že ta potřeba, které dá číslo 1 je pro žáka nejdůležitější, tedy má největší váhu. U nabízených hodnot zároveň vlnovkou označí ty hodnoty, které si v obchodě nemůže koupit. Sedmý úkol je záměrně zvolen jako „oddychový“, žáci mají napsat nebo namalovat na co si právě šetří. Jakmile žáci odevzdají vyplněný pracovní list, obdrží sladkou odměnu a bude s nimi vedena diskuze týkající se vypracovaných úkolů, popř. doplňujících dotazů k finanční gramotnosti.

4.8 Rozhovor s ředitelkou ZŠ Čeperka

Vzhledem k neustále se měnícím proti covidovým opatřením napříč českému školství byly otázky pro ředitelku Základní školy Čeperka zaslány elektronickou poštou na počátku roku 2022. Paní Mgr. Lenka Burešová je ředitelkou ZŠ Čeperka již od roku 2002 a v systému vzdělávání získala již téměř 30 – ti letou praxi.

1) Jaké je povědomí o finanční gramotnosti u dětí, které přecházejí z MŠ na Vaší ZŠ?

Odpověď: *Povědomí o FG je na různé úrovni, podle zkušeností, které děti mají převážně z rodiny. Někteří na svůj věk mají dobré znalosti i zkušenosti, někteří téměř vůbec.*

2) Jaké je celkové povědomí o finanční gramotnosti u dětí navštěvující Vaší ZŠ napříč všemi třídami?

Odpověď: *Myslím, že odpovídající. Snažíme se stále více zařazovat aktivity na podporu FG, občas si zveme i odborníky, kteří pracují s dětmi přímo v hodinách.*

3) Jaké učební pomůcky využívá Vaše ZŠ při výuce finanční gramotnosti?

Odpověď: *Názorné a manipulační pomůcky, dále využíváme nabízených programů na PC (IT).*

4) Jakou formou probíhá výuka finanční gramotnosti na Vaší škole?

Odpověď: *Jednorázovými přednáškami, dále prací přímo v hodinách, drobné třídní projekty a aktivity.*

5) Jak často a jakou formou probíhá školení Vašich pedagogů v rámci finanční gramotnosti?

Odpověď: *Jednou za dva, tři roky.*

6) Je o takové školení mezi Vašimi pedagogy zájem?

Odpověď: *O školení moc zájem není.*

7) Výuka finanční gramotnosti je na Vaší škole zahrnuta do učební látky jako samostatný předmět nebo v rámci výukových bloků např. spolu s českým jazykem či matematikou?

Odpověď: Je součástí výukových bloků, zajímavých a propojujících se témat.

8) Pořádá Vaše škola nějaké akce, doprovodné programy pro děti nad rámec požadovaných znalostí o finanční gramotnosti?

Odpověď: Ne, nepořádá.

9) Je podle Vás v současné době dostatečná podpora ze strany MŠMT k výuce finanční gramotnosti na 1. stupni ZŠ?

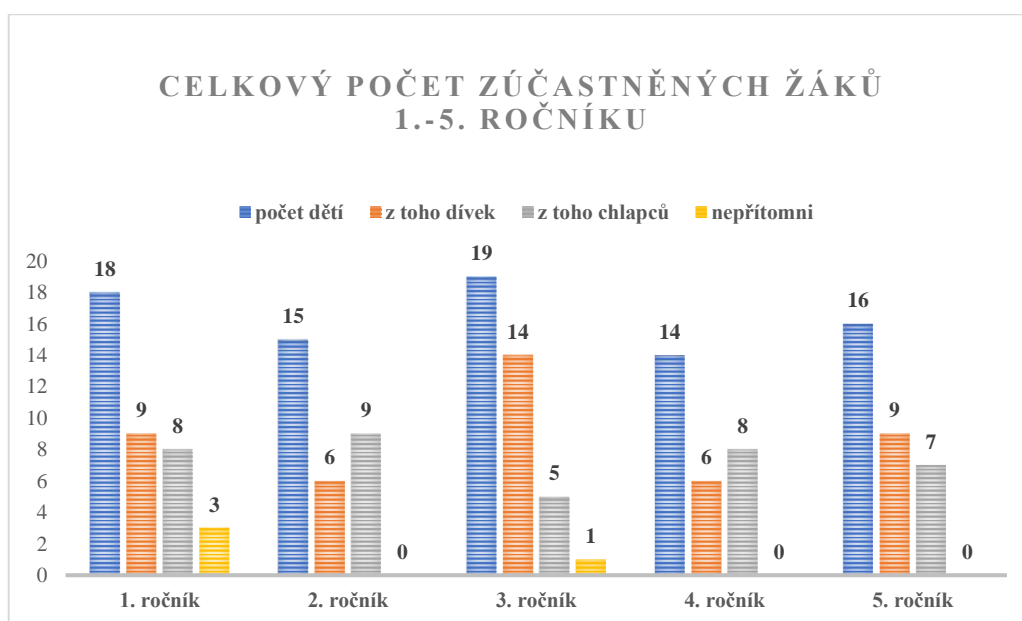
Odpověď: Podporu cítíme spíše od nevládních či jiných organizací – např. Česká spořitelna apod.

10) Co by z Vašeho pohledu mohla škola více udělat pro rozvoj finanční gramotnosti u dětí?

Odpověď: Více se vzdělávat, navštěvovat zajímavé a inspirující semináře.

5 Výsledky průzkumu úrovně FG na ZŠ Čeperka

Samotný průzkum proběhl z důvodu proti „covidových“ opatření až ve dnech 22. února u 1., 2. a 3. ročníku a 24. února 2022 u 4. a 5. ročníku základní školy. Pracovní listy pro zjištění stupně finanční gramotnosti byly vytvořeny v průběhu měsíce listopadu a prosince 2021. Některé úlohy, které jsou uvedeny na pracovních listech byly převzaty z webových stránek Základní školy pro žáky se specifickými poruchami učení a Mateřské školy logopedické¹⁴ spolu s mým vlastním zpracováním. Pracovní listy byly anonymní, děti v úvodu vyplnily pouze svůj věk a pohlaví. Daného průzkumu se zúčastnilo celkem 82 dětí, z toho 44 dívek a 38 chlapců ve věkovém rozmezí 6–11 let.

Graf 5-1 Celkový počet zúčastněných žáků 1. - 5. ročníku (vlastní zpracování)

5.1 Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 1. ročník

První ročník v současné době navštěvuje 21 dětí, z toho přítomných 10 dívek a 8 chlapců, 1 chlapec nepřítomen a 2 děti mají individuální výuku. V této třídě kromě třídní učitelky pomáhá i paní asistentka, což hodnotím velmi pozitivně, neboť když se dělá nějaká skupinová práce, popř. samostatná práce pomůže tato asistentka dětem, které jsou pomalejší nebo zadanému úkolu neporozuměly. Po úvodním představení mé osoby a vysvětlení klíčových pojmů finanční gramotnosti děti začaly pracovat na 1. úkolu, který spočíval ve složení rozstříhaného obrázku bankovky v hodnotě 5 tisíc Kč. Děti byly rozděleny do čtyř

¹⁴ http://www.schola-viva.cz/wp-content/uploads/2018/09/pracovni_listy_financni_gramotnost.pdf

skupin a hned od začátku skládání začaly hádat, kdo je vyobrazen na rozstříhaném obrázku bankovky a v jaké je hodnotě. Jakmile obrázek složily, odpověděly na 2 otevřené otázky.

Zhodnocení 1. úkolu: *Co se týká hodnoty bankovky všechny děti poznaly, že se jedná o bankovku v hodnotě 5 tisíc Kč, u druhé otázky „Kdo je na ní vyobrazen?“ použily děti nápovědu, ale v závěru rovněž na tuto otázku odpověděly správně. Dokázaly i s menší nápovědou říci, kdo byl T. G. Masaryk. Dokonce samy děti mě upozornily, že na jiných papírových bankovkách jsou jiní významní lidé.*

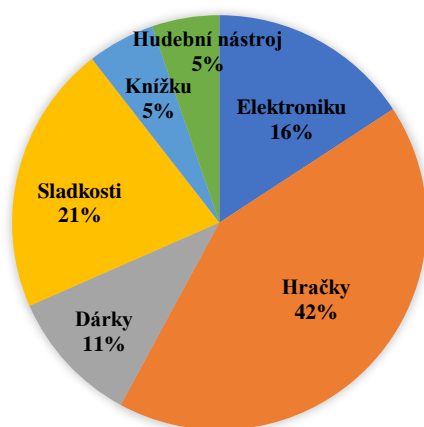
Následně děti začaly pracovat na 2. úkolu, tentokrát ve třech skupinkách. Tento úkol spočíval v poznávání mincí. Dětem byly nejdříve ukázány opravdové mince, s kterými se mohly, kdo chtěl blíže seznámit, tzn. vzít si je do ruky a ohmatat si je. Poté se děti vrátily do svých skupin, daly si ruce za zády a zavřely oči. Postupně dětem bylo posláno 5 mincí v hodnotě 86 Kč (1x50, 1x20, 1x10, 1x5, 1x1) spolu s jedním „chytákem“ a to v podobě plastového knoflíku. Na závěr byly dětem mince znovu rozdány, aby si mohly děti samy zkontrolovat, jak byly úspěšné.

Zhodnocení 2. úkolu: *Některé děti si velmi pečlivě prohlížely všechny mince. Děti měly největší problém s rozeznáním padesátikoruny a desetikoruny, knoflík poznaly děti hned. Co se týká určení kolik kusů mincí bylo posláno, děti s tím rovněž neměly problém. Jakmile však měly děti vyplnit v jaké hodnotě byly poslané mince, nastal menší problém. Buď děti neporozuměly tomu, jak mají tabulku vyplnit anebo si už zkrátka nepamatovaly, jaké mince měly v ruce.*

Vzhledem k tomu, že časová dotace 60 min. se blížila ke konci, úkoly č. 3, 4, 5 a 6 jsem se žáky první třídy nestihla, proto jsme rovnou přešly k úkolu č. 7. Tento úkol spočíval v tom, že děti měly odpovědět, zda si na něco šetří a pokud ano, tak měly napsat nebo namalovat, na co konkrétně si šetří.

Zhodnocení 7. úkolu: *Tento úkol dětem nečinil žádné problémy. Z odevzdaných pracovních listů vyplynulo, že všechny děti si v současné době šetří, každý žák si šetří na něco jiného. Jak je patrné z grafu, ve většině případů se jedná o hračky, sladkosti a elektroniku.*

NA CO SI ŠETRÍ ŽÁCI 1. ROČNÍKU?

Graf 5–2 Na co si šetří žáci 1. ročníku (vlastní zpracování)

Celkové zhodnocení 1. ročníku: **Děti v prvním ročníku pracovaly velmi dobře, většina z nich se s pojmem finanční gramotnost setkala poprvé, o to s větší chutí plnily všechny zadané úkoly a aktivně sdělovaly své postřehy a nápady k probíraným klíčovým slovům v rámci finanční gramotnosti. Finanční gramotnost v prvním ročníku odpovídá věku dětí a jejich prozatím minimální znalosti a zkušenosti s touto problematikou.**

5.2 Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 2. ročník

Druhý ročník v současné době navštěvuje 15 dětí, z toho 6 dívek a 9 chlapců. V této třídě je jen třídní učitelka bez asistenta/asistentky. Dle vyjádření třídní učitelky do třídy chodí několikrát do týdne vypomáhat pan asistent z pátého ročníku, ale v době průzkumu ve třídě přítomen nebyl. Vzhledem k tomu, že se ve škole děti o přestávce potkávají, tak ty třídy, které již absolvovaly přednášku o finanční gramotnosti ostatním dětem vyprávěly, kdo za nimi přijde, měla jsem v této třídě usnadněné představování mé osoby a samotný úvod, neboť po předchozí domluvě mě vybrané děti představily ostatním dětem ze třídy samy. Poté jsem s dětmi probrala a vysvětlila jim klíčové pojmy týkající se finanční gramotnosti, děti posléze začaly pracovat na 1. úkolu, který spočíval ve složení rozstříhaného obrázku bankovky v hodnotě 5 tisíc Kč. Děti byly rozděleny do tří skupin, každá skupina obdržela sáček s rozstříhaným obrázkem bankovky a hned děti začaly hádat, kdo je vyobrazen na rozstříhaném obrázku bankovky a v jaké je hodnotě.

Zhodnocení 1. úkolu: *Tento úkol žáci druhého ročníku zvládli bez větších problémů, i přesto že jim byla nabídnuta možnost, že když už budou znát odpověď na obě otázky nemusí rozstříhanou bankovku celou složit a mohou rovnou zodpovědět dané otázky, této možnosti nevyužili a zadaný úkol dokončili. Pak odpověděly na 2 otevřené otázky s menšími problémy, hodnotu věděli jistě, osobu, která je vyobrazena na bankovce jedna skupinka tipovala na nápovědu z výběru, tedy pana Taua. S pomocí si pak odpovědět opravili na T.G.Masaryka. Žáci této třídy dokázali sami vyjmenovat v jaké hodnotě máme mince a bankovky, s menší nápovědou dokázali odpovědět, kdo je vyobrazen na náhodně vybraných bankovkách. Po osvojení si pojmů příjem a výdej, popř. pravidelný a nepravidelný příjem a výdej žáci sami dokázali vymyslet názorné příklady ze života vztahující se k daným pojmům.*

Následně děti začaly pracovat na 2. úkolu. Tento úkol spočíval v poznávání mincí. Dětem byly nejdříve ukázány opravdové mince, s kterými se mohly, kdo chtěl blíže seznámit, tzn. vzít si je do ruky a ohmatat si je. O tuto eventualitu mezi dětmi zájem nebyl. Děti se rozdělily do dvou skupin a sedly si do kruhu, daly si ruce za zády a zavřely oči. Postupně dětem bylo posláno 5 mincí v hodnotě 86 Kč (1x50, 1x20, 1x10, 1x5, 1x1) spolu s jedním „chytákem“ a to v podobě plastového knoflíku. Na závěr byly dětem mince znovu rozdány, aby si mohly děti samy zkontrolovat, jak byly úspěšné. Poté se děti pokusily odpovědět na dvě otevřené otázky vyplývající ze zadaného úkolu.

Zhodnocení 2. úkolu: *Děti si postupně posílaly všechny mince, žádný větší problém s rozeznáním hodnoty mincí u dětí jsem nezaznamenala, knoflík poznaly děti hned. Co se týká určení kolik kusů mincí bylo posláno, děti s tím rovněž neměly problém. Velmi mě překvapilo, že i s hodnotu poslaných mincí a počtem si dokázala většina dětí bez větších problémů poradit. Dokonce i správně vyplnily tabulku, která byla součástí druhého úkolu.*

Vzhledem k tomu, že časová dotace 60 min. se blížila ke konci, paní učitelka dovolila, že po krátké přestávce můžeme s dětmi ještě pokračovat v plnění úkolů, a proto jsme přešly k plnění úkolu č. 4. Úkol č. 3 jsme bohužel z časových důvodů s dětmi nestihly.

Úkol č. 4 se týkal oblasti domácnosti – rodinných financí, děti se seznámily s rodinou Bublákových, která čítá 7 členů a měly za úkol vybrat vhodné potraviny k večeři pro všechny členy domácnosti max. do výše 500 Kč. Jednalo se o skupinovou práci, potraviny mohly vybrat z letáků obchodních řetězců anebo dle svých znalostí. Jakmile se skupinka domluvila, jaké potraviny si rodina může koupit k večeři a poznačily dané potraviny do tabulky, měly dále děti odhadnout, kolik korun by za vybrané potraviny zaplatily v obchodě a částky měly sečíst. Pod tabulkou pak posléze měly děti odpovědět na 3 otevřené otázky.

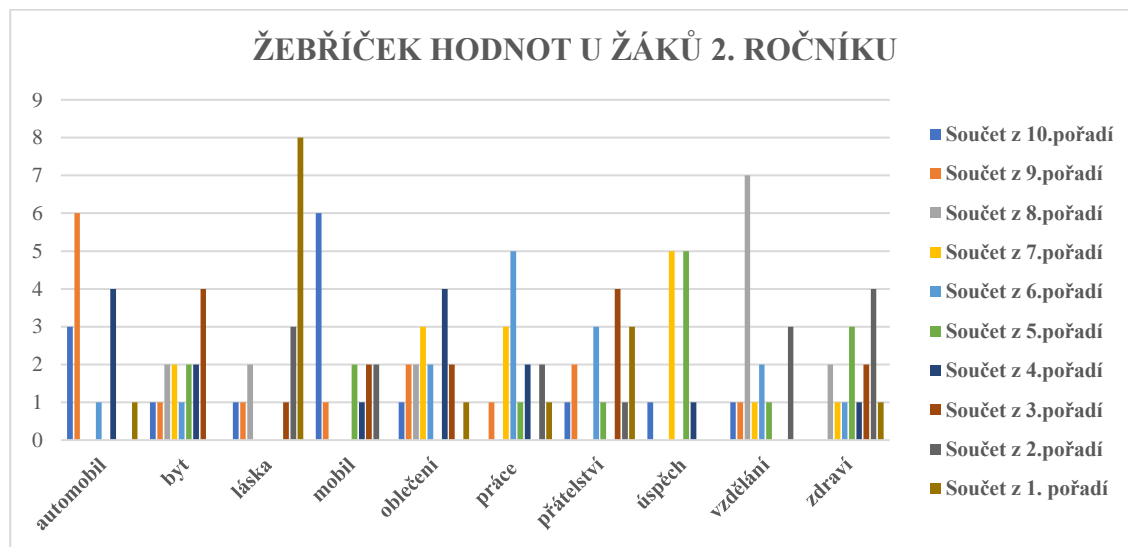
Zhodnocení 4. úkolu: *Tohoto úkolu se děti zhostily velmi dobře, otevřeně mezi sebou diskutovaly, co mají k večeri doma a co si mohou koupit. Nezapomněly ani na domácí mazlíčky. Co jim dělalo asi největší problém byla reálná znalost hodnoty potravin. Naopak u třech otevřených otázek odpovědi zformulovaly velmi přesně a bylo vidět, že u poslední otázky, kdy měly určit, na co by použily zbylé peníze, pokud by rodině Bublákových nějaké zbyly hodně přemýšlely. Jedna skupinka by peníze šetřila na auto, další skupinka by si udělala výlet a třetí skupinka dětí by zbylé peníze použila na nákup hraček.*

V úkolu č. 5 měly děti správně určit hodnotu mincí a spočítat podle počtu potravin na obrázku, kolik korun mají k dispozici na nákup zboží. Tyto dvě položky pak měly mezi sebou odečíst a určit, kolik korun jim zbyde a zda si mohou koupit vše, co je na obrázku.

Zhodnocení 5. úkolu: *U tohoto úkolu si děti vedly dobře, všechny děti správně určily hodnotu mincí, trochu měly problém dobrat se ke správnému výsledku a následně určit, zda si mohou dané zboží koupit či nikoliv.*

Šestý úkol spočíval v rozřazení 10 daných pojmů tzv. žebříčku hodnot a děti měly podle své úvahy rozdělit danou stupnici podle toho, jak je pro ně v současné době tato hodnota důležitá a to od 1 do 10, s tím že 1 představovala hodnotu, která je pro děti nejdůležitější. Druhý menší úkol byl potrhout ty hodnoty, které se nedají v obchodě koupit. Pro jistotu jsem s dětmi probrala každý pojem zvlášť a na jednoduchém příkladu jsem si ověřila, že děti danému výrazu správně porozuměly.

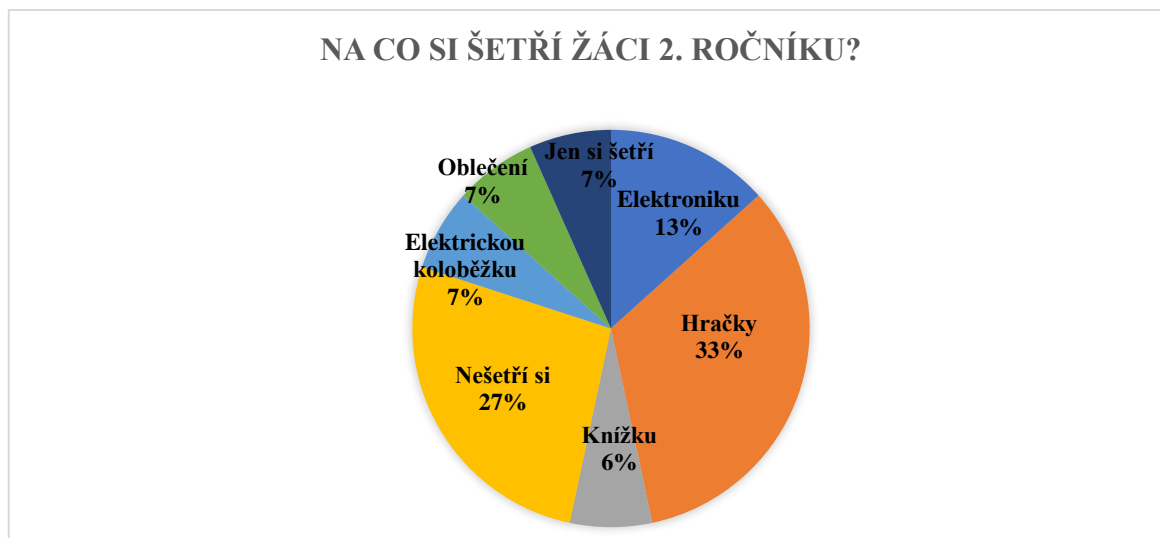
Zhodnocení 6. úkolu: *I přesto, že se žáci s žebříčkem hodnot setkali nejspíše poprvé v životě, s tímto úkolem si děti poradily velmi dobře. Druhý úkol, který vyplynul z úkolu č. 6 podtrhnout ty hodnoty, které se nedají koupit v obchodě rovněž zvládly bez větších obtíží.*

Graf 5-3 Žebříček hodnot u žáků 2. ročníku (vlastní zpracování)

Úkol č. 7 spočíval v tom, že mi děti měly odpovědět, zda si na něco šetří a pokud ano, tak pak mi měly napsat nebo namalovat, na co konkrétně si šetří.

Zhodnocení 7. úkolu: *Tento úkol dětem nečinil žádné problémy. Z odevzdaných pracovních listů vyplynulo, že většina dětí si v současné době šetří na hračky, elektroniku, oblečení a několik žáků/žákyně si nešetří vůbec, tak jak je patrné z grafu.*

Graf 5–4 Na co si šetří žáci 2. ročníku (vlastní zpracování)

Celkové zhodnocení 2. ročníku: **Děti ve druhém ročníku pracovaly aktivně, je to velmi „živá“ a veselá třída. Většina dětí se s pojmem finanční gramotnosti dosud nesetkala, ale s malou nápovědou dokázaly lehce odvodit s čím tato problematika souvisí. Při diskusi mezi sebou velice dobře argumentovaly, uváděly příklady ze své rodiny nebo blízkého okolí. Měly velkou motivaci zadané úkoly dodělat. V některých úkolech bylo potřeba dětem několikrát zopakovat, co mají vykonat, ale jakmile správně porozuměly tomu, co jsem požadovala, zadané úkoly vypracovaly pečlivě. Velmi jsem ocenila vstřícný krok od paní učitelky, která mi umožnila delší časový úsek pro vypracování připravených úkolů.**

5.3 Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 3. ročník

Třetí ročník v současné době navštěvuje 20 dětí, z toho 14 dívek a 5 chlapců, 1 žák byl nepřítomen. V této třídě mimo třídní učitelky pomáhá i paní asistentka, což hodnotím velmi pozitivně, neboť když se dělá nějaká skupinová práce, popř. samostatná práce pomůže dětem, které jsou pomalejší nebo zadanému úkolu neporozuměly. Po úvodním představení mé osoby a vysvětlení klíčových pojmů týkající se finanční gramotnosti, děti začaly pracovat na 1. úkolu, který spočíval ve složení rozstříhaného obrázku bankovky v hodnotě 5 tisíc Kč.

Děti byly rozděleny do tří skupin a hned od začátku skládání začaly hádat, kdo je vyobrazen na rozstříhaném obrázku bankovky a v jaké je hodnotě. Tento úkol žáci třetího ročníku zvládli skvěle, hned se začali hlásit, kdo je na bankovce vyobrazen a v jaké hodnotě je bankovka. Jakmile obrázek bankovky složily, odpověděly na 2 otevřené otázky bez sebemenších problémů.

Zhodnocení 1. úkolu: *Co se týká hodnoty bankovky všechny děti poznaly, že se jedná o bankovku v hodnotě 5 tisíc Kč, u druhé otázky „Kdo je na ní vyobrazen?“ všechny děti správně odpověděly, že se jedná o T.G.Masaryka. Dokázaly i bez nápovědy říci, kdo byl T. G. Masaryk. Děti byly náhodně dodatečně dotázány, kdo je vyobrazen i na jiných bankovkách jiných hodnot a také na hodnotu mincí, děti se bez problémů orientovaly v této oblasti.*

Následně děti začaly pracovat na 2.úkol. Tento úkol spočíval v poznávání mincí. Dětem byly nejdříve ukázány opravdové mince, s kterými se mohly, kdo chtěl blíže seznámit, tzn. vzít si je do ruky a ohmatat si je. O tuto eventualitu mezi dětmi zájem nebyl. Děti si sedly do kruhu, daly si ruce za zády a zavřely oči. Postupně dětem bylo posláno 5 mincí v hodnotě 86 Kč (1x50, 1x20, 1x10, 1x5, 1x1) spolu s jedním „chytákem“ a to v podobě plastového knoflíku. Na závěr byly dětem mince znovu rozdány, aby si mohly děti samy zkontrolovat, jak byly úspěšni.

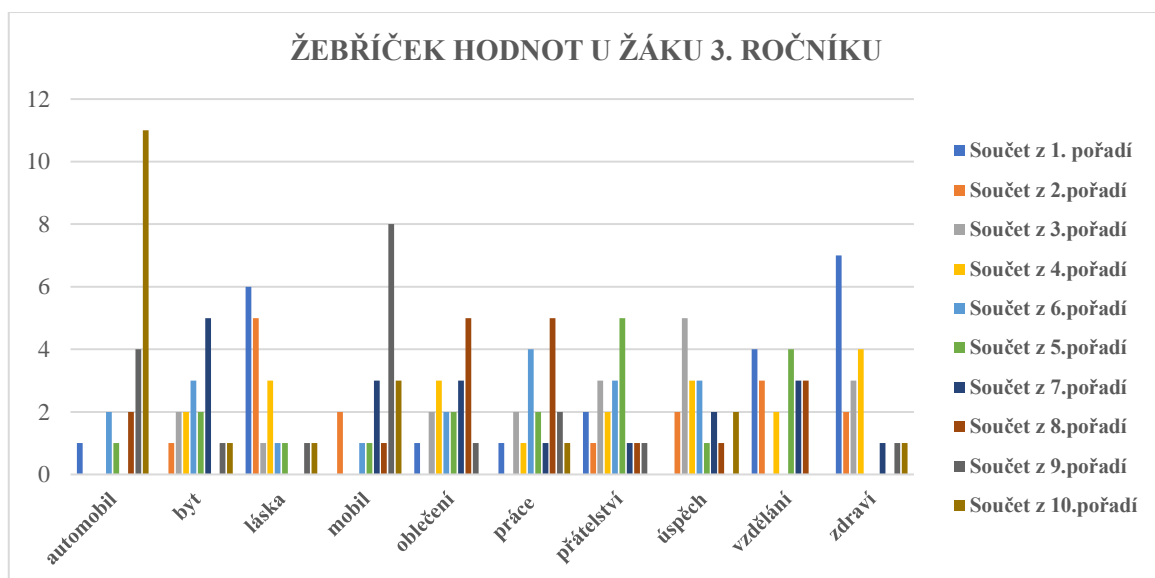
Zhodnocení 2. úkolu: *Děti si postupně posílaly všechny mince, žádný větší problém s rozeznáním hodnoty mincí u dětí jsem nezaznamenala, knoflík poznaly děti hned. Co se týká určení kolik kusů mincí bylo posláno, děti s tím rovněž neměly problém. Jakmile však měly děti vyplnit v jaké hodnotě byly poslané mince a jaká byla jejich hodnota celkem, nastal menší problém. Buď děti neporozuměly tomu, jak mají tabulku vyplnit anebo si už zkrátka nepamatovaly, jaké mince měly v ruce a chtěly je znovu ukázat.*

Vzhledem k tomu, že časová dotace 60 min. se blížila ke konci, úkoly č. 3, 4, 5 jsem se žáky třetí třídy z těchto důvodů nestihla, proto jsme rovnou přešly k úkolu č. 6 a 7.

Šestý úkol spočíval v rozřazení 10 daných pojmů tzv. žebříčku hodnot a děti měly podle své úvahy rozdělit danou stupnici podle toho, jak je pro ně v současné době tato hodnota důležitá a to od 1 do 10, s tím že 1 představovala hodnotu, která je pro děti nejdůležitější. Druhý menší úkol byl potrhnout ty hodnoty, které se nedají v obchodě koupit.

Zhodnocení 6. úkolu: *I s tímto úkolem si děti poradily velmi dobře, nebyly si jisté, zda správně porozuměly významu slov: úspěch a vzdělání, proto jim tyto hodnoty byly znovu*

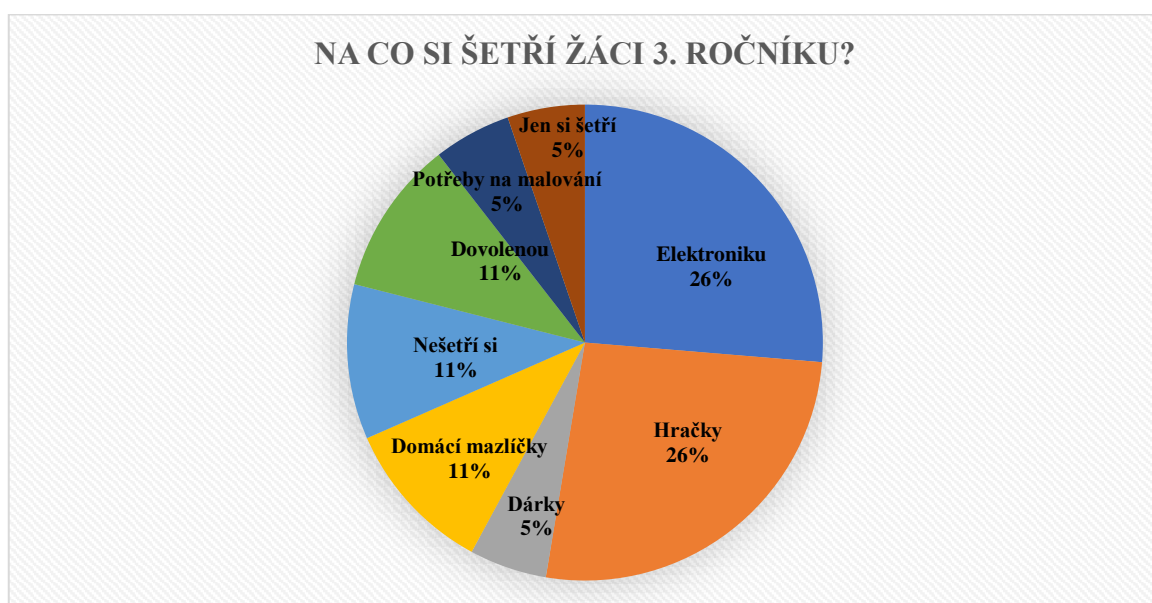
vysvětleny na jiných příkladech z praxe. Druhý úkol, který vyplynul z úkolu č. 6 rovněž zvládly bez větších obtíží.

Graf 5–5 Žebříček hodnot u žáků 3. ročníku (vlastní zpracování)

Úkol č. 7 spočíval v tom, že mi děti měly odpovědět, zda si na něco šetří a pokud ano, tak pak měly napsat nebo namalovat, na co konkrétně si šetří.

Zhodnocení 7. úkolu: Tento úkol dětem nečinil žádné problémy. Z odevzdaných pracovních listů vyplynulo, že většina dětí si v současné době šetří a každý žák si šetří na něco jiného. Jak je patrné z grafu, ve většině případů se jedná o elektroniku, hračky, domácí mazlíčky, knihy anebo si zkrátka „jen“ šetří. Dvě děti mi napsaly do pracovních listů, že si nešetří na nic, že již vše mají.

Graf 5–6 Na co si šetří žáci 3. ročníku (vlastní zpracování)

Celkové zhodnocení 3. ročníku: **Děti v třetím ročníku pracovaly výborně, většina z nich se s pojmem finanční gramotnost už setkala několikrát, a to buď v rodině nebo ve svém blízkém okolí. Velmi mile mě překvapil všeobecný přehled, který děti v této třídě měly. Dokázaly s jistotou odpovědět na otázku: „Kde se vzaly peníze?“, velmi dobře se orientovaly v pojmech „příjem a výdej domácnosti/rodiny“. S menší pomocí dokázaly děti vysvětlit čeho se týká pojem „finanční gramotnost“. Zadaným úkolům rozuměly, aktivně se zapojily do diskuze.**

5.4 Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 4. ročník

Čtvrtý ročník v současné době navštěvuje 14 dětí, z toho 6 dívek a 8 chlapců. V této třídě mimo třídní učitelky pomáhá i paní asistentka, což hodnotím velmi pozitivně, neboť když se dělá nějaká skupinová práce, popř. samostatná práce pomůže dětem, které jsou pomalejší nebo zadanému úkolu neporozuměly. Tato třída se již okrajově v rámci předmětu Člověk a svět s finanční gramotností setkala. Po úvodním představení mé osoby a vysvětlení klíčových pojmů týkající se finanční gramotnosti, děti začaly pracovat na 1. úkolu, který spočíval ve složení rozstříhaného obrázku bankovky v hodnotě 5 tisíc Kč. Děti byly rozděleny do tří skupin, složení rozstříhaného obrázku bankovky dětem nečinilo žádný velký problém. Téměř okamžitě věděli, kdo je na bankovce vyobrazen a v jaké je hodnotě. Jakmile obrázek bankovky složily, odpověděly na 2 otevřené otázky bez sebemenších problémů.

Zhodnocení 1. úkolu: *V době, kdy jsem byla na návštěvě této třídy, děti týden předtím probíraly oblast financí – mince a bankovky. Děti byly náhodně dotázány, kdo je vyobrazen i na jiných bankovkách jiných hodnot a také na hodnotu mincí. Rozstříhanou bankovku i její hodnotu určily všechny děti správně.*

Následně děti začaly pracovat na 2.úkolu. Tento úkol spočíval v poznávání mincí, děti se rozdělily do třech skupin. Dětem byly nejdříve ukázány opravdové mince, s kterými se mohly, kdo chtěl blíže seznámit, tzn. vzít si je do ruky a ohmatat si je. Některé děti o tuto eventualitu zájem projevíly, většina dětí se shodla na tom, že mince dobře znají. Děti si sedly do kruhu, daly si ruce za zády a zavřely oči. Postupně dětem bylo posláno 5 mincí v hodnotě 86 Kč (1x50, 1x20, 1x10, 1x5, 1x1) spolu s jedním „chytákem“ a to v podobě plastového knoflíku. Na závěr byly dětem mince znovu ukázány, aby si mohly děti samy zkontrolovat, jak byly při plnění tohoto úkolu úspěšné.

Zhodnocení 2. úkolu: *Děti si postupně posílaly všechny mince, žádný větší problém s rozeznáním hodnoty mincí u dětí jsem nezaznamenala, knoflík děti rozpoznaly okamžitě. Co se týká určení kolik kusů mincí bylo posláno, děti s tím rovněž neměly problém. Jakmile však měly děti vyplnit v jaké hodnotě byly poslané mince a jaká byla jejich hodnota celkem, nastal menší problém. Buď děti neporozuměly tomu, jak mají tabulku vyplnit anebo si už zkrátka nepamatovaly, jaké mince měly v ruce a chtěly je znovu ukázat.*

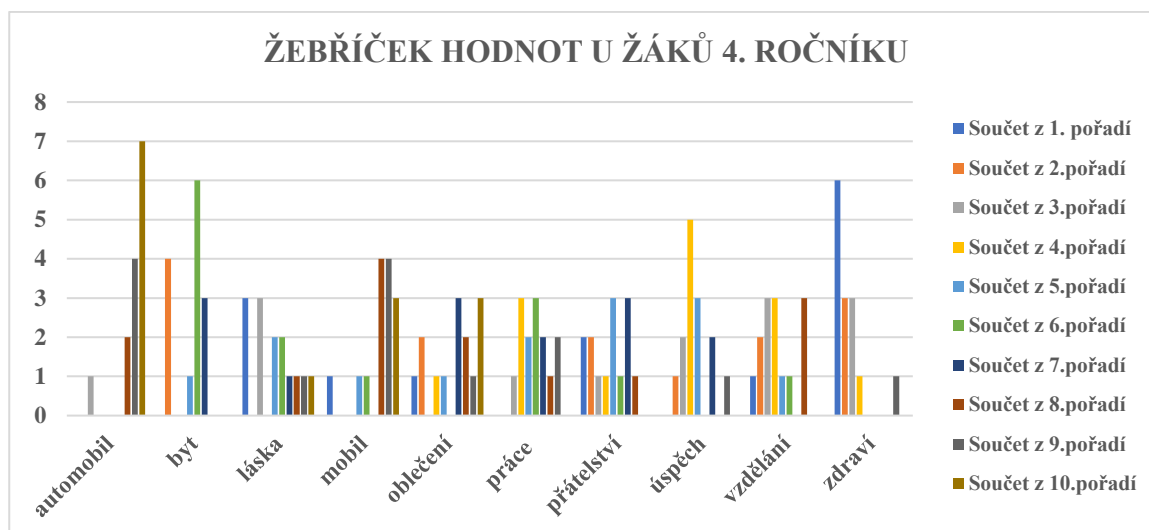
Vzhledem k tomu, že časová dotace 60 min. se blížila ke konci, úkoly č. 4 a 5 jsem se žáky čtvrté třídy z těchto důvodů nestihla, proto jsme rovnou přešly k úkolu č. 3, 6 a 7.

Třetí úkol se týká oblasti příjmů a výdajů, děti měly do dvou sloupců napsat příjmy domácnosti a výdaje domácnosti, do každého sloupce měly děti napsat alespoň dvě možnosti. V textu mohly děti využít malé nápovědy, která obsahovala 5 pojmů bez konkrétního rozdělení.

Zhodnocení 3. úkolu: *U tohoto úkolu se třída trochu v tempu plnění úkolů rozdělila, několik dětí bez větších problémů dokázalo napsat a rozlišit, co patří pod příjmy a výdaje domácnosti a druhá půlka třídy se středními problémy napsala alespoň dvě až tři možnosti pro oba sloupce. Některé příklady však nebyly správně přiřazeny.*

Šestý úkol spočíval v rozřazení 10 daných pojmů tzv. žebříčku hodnot a děti měly podle své úvahy rozdělit danou stupnici podle toho, jak je pro ně v současné době tato hodnota důležitá a to od 1 do 10, s tím že 1 představovala hodnotu, která je pro děti nejdůležitější. Druhý menší úkol byl potrhout ty hodnoty, které se nedají v obchodě koupit.

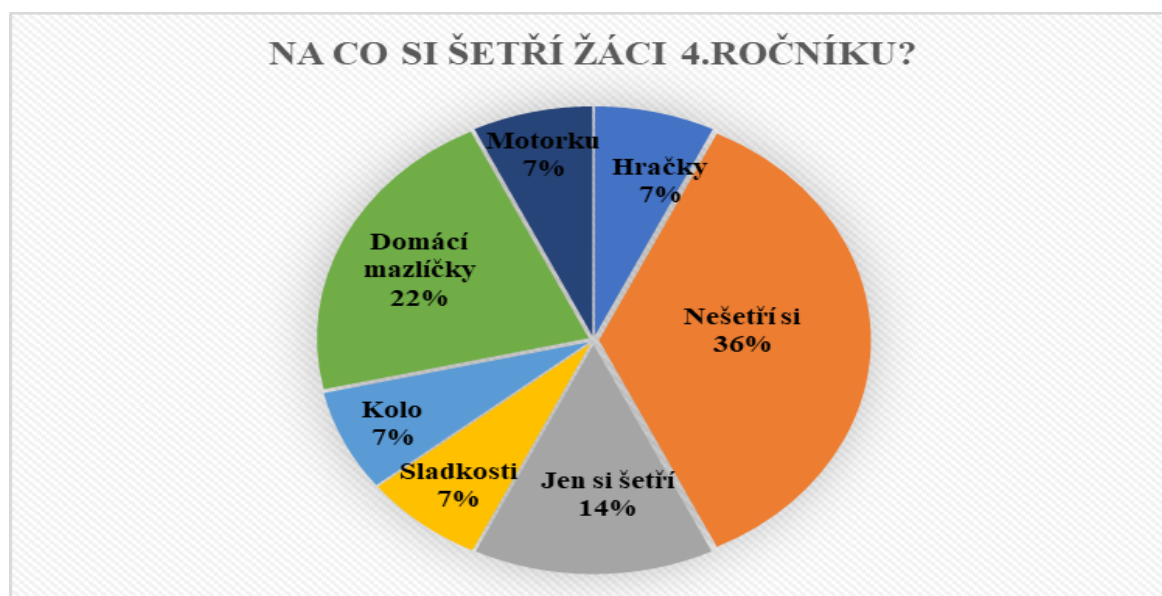
Zhodnocení 6. úkolu: *S tímto úkolem si děti poradily velmi dobře, nebyly si jisté, zda správně porozuměly slovu a ptaly se, zda si mohou vzdělání koupit v obchodě. Tato hodnota byla dětem znovu vysvětlena na jiném příkladu z praxe. Druhý úkol, který vyplynul z úkolu č. 6 děti zvládly bez větších obtíží.*

Graf 5-7 Žebříček hodnot u žáků 4. ročníku (vlastní zpracování)

Úkol č. 7 spočíval v tom, že děti měly odpovědět, zda si na něco šetří a pokud ano, tak pak měly napsat nebo namalovat, na co konkrétně si šetří.

Zhodnocení 7. úkolu: *Tento úkol dětem nečinil žádné problémy. Z odevzdaných pracovních listů vyplynulo, že téměř polovina dětí si v současné době nešetří. Jak je patrné z grafu, ty děti, které si šetří, tak si spoří na domácí mazlíčky, nové kolo, hračky, sladkosti anebo si zkrátka „jen“ šetří na budoucnost a horší časy.*

Graf 5-8 Na co si šetří žáci 4. ročníku (vlastní zpracování)

Celkové zhodnocení 4. ročníku: **Děti v čtvrtém ročníku pracovaly dobře, s pojmem finanční gramotnost se všechny děti setkaly v rámci předmětu Člověk a svět, velmi dobře dokázaly na příkladech ze svého života popsat, co jsou pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje. V úkolu č. 3 jim toto však trochu činilo problémy. Tato třída byla**

velmi tichá, ze začátku nebyly děti příliš aktivní, ale postupem času se jejich aktivita zlepšila.

5.5 Závěrečné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti - 5. ročník

Pátý ročník v současné době navštěvuje 16 dětí, z toho 9 dívek a 7 chlapců. V této třídě mimo třídní učitelky pomáhá i pan asistent, který ale v době průzkumu ve třídě přítomen nebyl. Pro děti z toho ročníku se jednalo spíše o opakování a připomenutí si již probrané látky. Po krátké rekapitulaci klíčových pojmů týkající se finanční gramotnosti, děti začaly pracovat na 1. úkolu, který spočíval ve složení rozstříhaného obrázku bankovky v hodnotě 5 tisíc Kč. Děti byly rozděleny do tří skupin, každá skupina obdržela sáček s rozstříhaným obrázkem bankovky. Během několika minut děti již s jistotou věděly, kdo je na bankovce vyobrazen a v jaké je hodnotě.

Zhodnocení 1. úkolu: *Tento úkol žáci pátého ročníku zvládli skvěle, zároveň jsem s žáky zopakovala druhy mincí a bankovek. V oblasti peněz se žáci orientovali bez jakéhokoliv zaváhání.*

Následně děti začaly pracovat na 2.úkolu. Tento úkol spočíval v poznávání mincí. Dětem bylo vysvětleno zadání úkolu a ukázány opravdové mince. Děti se rozdělily do tří skupin a sedly si do kruhu, daly si ruce za zády a zavřely oči. Postupně dětem bylo posláno 5 mincí v hodnotě 86 Kč (1x50, 1x20, 1x10, 1x5, 1x1) spolu s jedním „chytákem“ a to v podobě plastového knoflíku. Při posílání mincí děti rovnou vyplňovaly pracovní listy, ve kterých odpovídaly na dvě otevřené otázky.

Zhodnocení 2. úkolu: *U tohoto úkolu jsem nezaznamenala sebemenší problém, děti poznaly všechny mince, odhalily i chyták v podobě knoflíku. Všem dětem nebylo zcela zřejmé, jak mají tabulku vyplnit, proto jim vyplňování tabulky bylo vysvětleno na konkrétním příkladu. Děti poté správně určily počet kusů a hodnotu mincí.*

Třetí úkol se týká oblasti příjmů a výdajů, děti měly do dvou sloupců napsat příjmy domácnosti a výdaje domácnosti, do každého sloupce měly děti napsat alespoň dvě možnosti. V textu mohly děti využít malé nápovědy, která obsahovala 5 pojmů bez konkrétního rozdělení.

Zhodnocení 3. úkolu: *Ani tento úkol nečinil dětem žádný problém, samy aktivně vymyslely i jiné správné příklady příjmů a výdajů domácnosti.*

Úkol č. 4 se týkal oblasti domácnosti – rodinných financí, děti se seznámily s rodinou Bublákových, která čítá 7 členů a měly z nabízených možností mezi členy domácnosti

správně rozřadit pravidelné příjmy a pravidelné výdaje. Jednalo se o samostatnou práci, vybrané pravidelné příjmy měly děti na závěr sečíst. Pod tabulkou pak posléze měly děti odpovědět na 3 otevřené otázky týkající se rodiny Bublákových.

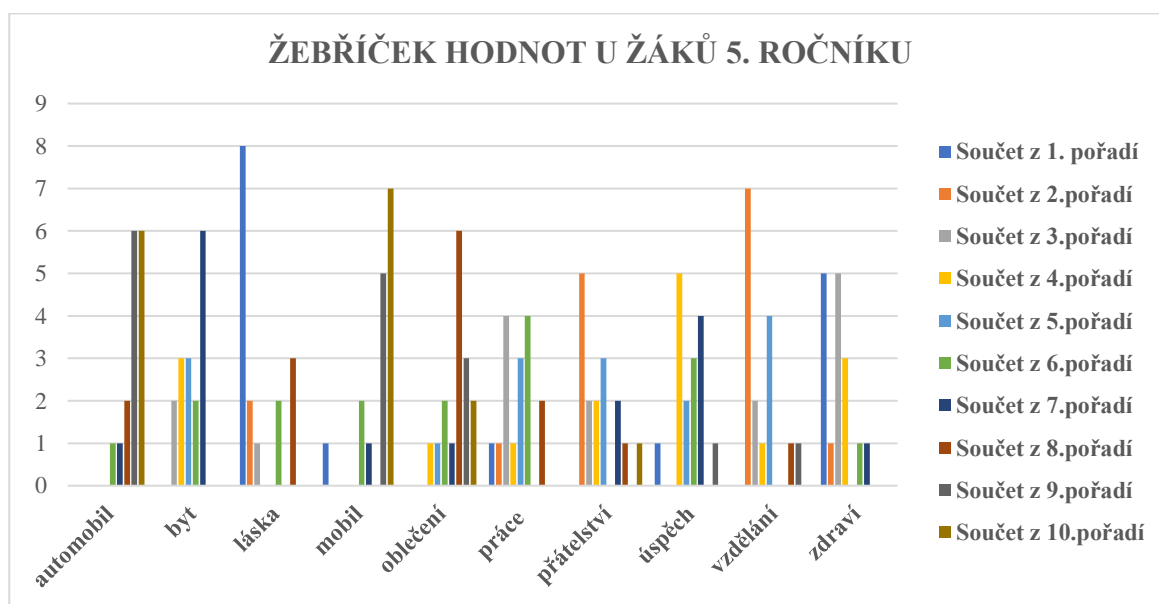
Zhodnocení 4. úkolu: *Tohoto úkolu se děti zhostily rovněž velmi dobře, po zapsání pravidelných příjmů mezi sebou otevřeně diskutovaly, kdo co napsal. Ve svých odpovědích nezapomněly ani na domácí mazlíčky, kteří patří mezi členy domácnosti a nemělo by se na ně zapomínat v případě výdajů nebo i příjmů. Správně určily, bez kterých výdajů se může daná rodina každý měsíc obejít.*

V úkolu č. 5 měly děti správně určit hodnotu mincí a spočítat podle počtu potravin na obrázku, kolik korun mají k dispozici na nákup zboží. Tyto dvě položky pak měly mezi sebou odečíst a určit, kolik korun jim zbyde a zda si mohou koupit vše, co je na obrázku.

Zhodnocení 5. úkolu: *U tohoto úkolu si děti vedly dobře, všechny děti správně určily hodnotu mincí a ve většině případů se děti dobraly i ke správnému výsledku a následně určily, zda si mohou dané zboží koupit či nikoliv.*

Šestý úkol spočíval v rozřazení 10 daných pojmů tzv. žebříčku hodnot a děti měly podle své úvahy rozdělit danou stupnici podle toho, jak je pro ně v současné době tato hodnota důležitá a to od 1 do 10, s tím že 1 představovala hodnotu, která je pro děti nejdůležitější. Druhý menší úkol byl potvrdit ty hodnoty, které se nedají v obchodě koupit. Dětem nebylo potřeba pojmy nijak zvlášť vysvětlovat, všemu správně porozuměly.

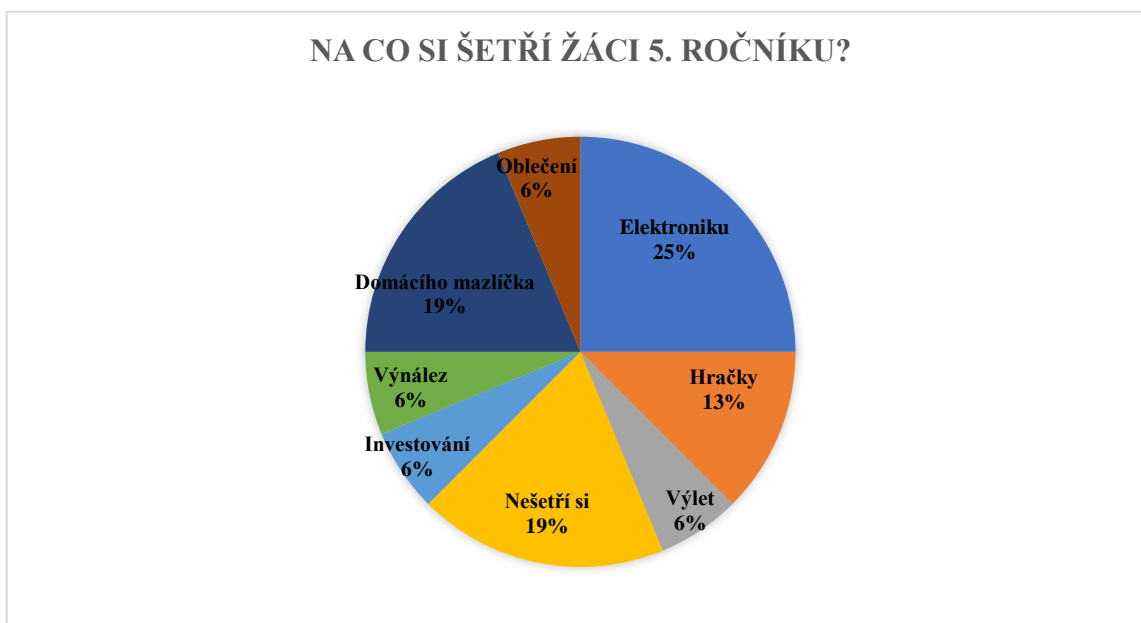
Zhodnocení 6. úkolu: *I tento úkol žáci splnili bez větších problémů, nezapomněly ani na druhý menší úkol potvrdit ty hodnoty, které se nedají koupit v obchodě.*

Graf 5–9 Žebříček hodnot u žáků 5. ročníku (vlastní zpracování)

Úkol č. 7 spočíval v tom, že mi děti měly odpovědět, zda si na něco šetří a pokud ano, tak pak mi měly napsat nebo namalovat, na co konkrétně si šetří.

Zhodnocení 7. úkolu: Úkolu č. 7 se děti rovněž zhostily velmi dobře, půlka dětí věc, na kterou si šetří namalovala a popsala, druhá půlka dětí pouze napsala, na co si šetří, neboť se jim malovat nechtělo. Tento úkol dětem nečinil žádné problémy. Z odevzdaných pracovních listů vyplynulo, že většina dětí si v současné době šetří na elektroniku, domácí mazlíčky, hračky, výlet, a dokonce dvě odpovědi byly nečekané, s tím, že si děti šetří na investování a na vynález. Několik dětí si nešetří na nic.

Graf 5–10 Na co si šetří žáci 5. ročníku (vlastní zpracování)

Celkové zhodnocení 5. ročníku: Děti v pátém ročníku pracovaly velmi aktivně, bylo vidět, že finanční gramotnost mají velmi dobře zvládnutou. Klíčová slova jim nečinila žádný problém, velmi dobře dokázaly rozlišit pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje, měly velmi dobré povědomí o rodinném rozpočtu. Při diskuzi mezi sebou velice dobře argumentovaly, uváděly příklady ze své rodiny nebo blízkého okolí. Velmi jsem ocenila vstřícný krok od paní učitelky, která mi umožnila delší časový úsek pro vypracování všech připravených úkolů. S dětmi se pracovalo velmi dobře, byly hodně samostatné a nebylo jim potřeba zdlouhavě nic vysvětlovat, povědomí o finanční gramotnosti rozhodně mají. Některé děti měly natolik dobré znalostmi, že by s nimi mohly konkurovat i dětem z vyšších ročníků.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo posoudit stávající úroveň finanční gramotnosti na vybrané základní škole formou řízeného rozhovoru a písemného dotazování prostřednictvím pracovních listů se žáky 1. stupně a na základě zjištěných poznatků navrhnout možná řešení ke zlepšení povědomí o finanční gramotnosti napříč všemi ročníky. V teoretické části této práce byla pozornost dedikována především na definici a vymezení pojmu finanční gramotnost, strukturu finanční gramotnosti, standardům finanční gramotnosti a na problematiku finanční gramotnosti jako takové spolu s jejími příčinami a možnými důsledky. Dále byla práce zaměřena zejména na současný systém finančního vzdělávání na 1. stupni základního vzdělávání, část byla věnována i ukotvení finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů a strategickým dokumentům, které jsou pro výuku finanční gramotnosti podstatné. Jedním z hlavních cílů této práce bylo mimo jiné upozornit na důležitost finančního vzdělávání již od mladšího školního věku a seznámit se tak s možnými koncepcemi finančního vzdělávání z hlediska autorů odborných publikací.

V praktické části diplomové práce byla úvodní kapitola věnována obci Čeperka jejímu vzniku a vývoji spolu s rozvojem školství od počátku vzniku obce, až po současnost. Hlavní část praktické části pak byla zaměřena na tvorbu vhodných pracovních listů a jejich popis. V závěru praktické části byly shrnuty výsledky provedeného průzkumu související s úrovní finanční gramotnosti žáků na 1. stupni základní školy v Čeperci.

Z provedeného průzkumu, kterého se zúčastnilo 82 dětí, vyplynulo, že žáci na prvním stupni základní školy v Čeperci mají průměrné až lehce nadprůměrné znalosti týkající se finanční gramotnosti. Vzhledem k tomu, že tato základní škola je velmi otevřená a přátelská, nejen k dětem, ale i k rodičům a široké veřejnosti, byla s těmito dětmi velmi dobrá spolupráce, a i pro mě byla tato kooperace obohacující a přínosná.

Tak jak je v současné době v ČR nastaven systém vzdělávání finanční gramotnosti pro 1. stupeň základní školy hodnotím jako dostačující, nicméně zdokonalení tohoto již zavedeného systému bych spatřovala v možnosti seznámit děti, zvláště v první a druhé třídě s finanční gramotností např. formou různých her, kvízů, popř. skutečného příběhu z praxe, tak aby to pro ně bylo srozumitelné a pochopitelné. Patrně bych nezaváděla finanční gramotnost pro takto malé děti formou pravidelné výuky, spíše by se mělo jednat o jakési „zpestření“ běžné výuky. Pokud by byla možnost zprostředkovat pro děti např. fiktivní nákup ve skutečném obchodě nebo nějaký zážitek týkající se finanční gramotnosti

(v bance, na poště atd.) formou exkurze, popř. návštěvy zaměstnance dané instituce ve škole, bylo by to pro děti určitě přínosem.

Vzhledem k tomu, že zatím není stanovena pevná struktura, jak má výuka finanční gramotnosti na prvním stupni ZŠ probíhat, tj. v jakých intervalech, rozsahu atd. (prozatím je dána pouze osnova, jaké témata se mají se žáky probrat), je tak zcela na nápaditosti a tvorbě ředitele/ky školy, popř. pedagoga/pedagožky, kteří tento předmět vyučují v rámci předmětu Člověk a jeho svět, jakou formu zvolí, tak aby pro děti byla záživná a zapamatovatelná, popř. inspirující, až se do budoucna budou samy rozhodovat, jak se svými financemi naloží.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BERTL, Ivan. *Finanční gramotnost, Otázky a odpovědi, problémy a jejich řešení*. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, [2018]. 86 s. ISBN 978-80-7561-134-5
2. BUREŠ, Jiří. *Čeperka 1777-2002: 225 let obce*. Čeperka: Obec Čeperka, [2002]. 105 s. ISBN 80-238-9794-2
3. BUREŠ, Jiří. *Sto let školy v Čeperce: 1906-2006*. Čeperka: Základní škola Čeperka, [2006]. 52 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-254-7899-8
4. DOUBKOVÁ, Anna, TOMEK, Karel. *Finanční gramotnost pro každého*. Stařeč: Infra, [2016]. 120 s. ISBN 978-80-86666-64-8
5. HESOVÁ, Alena. *Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti*. 1.vyd., Praha: Národní ústav pro vzdělávání, [2014]. 144 s. ISBN 978-80-7481-087-9
6. HESOVÁ, Alena, ZELENDOVÁ, Eva. *Finanční gramotnost ve výuce – metodická příručka*. 1.vyd., Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, [2011]. 59 s. ISBN 978-80-86856-76-6
7. JAKEŠ, Petr, KONUPKOVÁ, Zdeňka, CHVÁTALOVÁ, Lucie, DOLEŽALOVÁ, Lucie. *Finanční gramotnost pro první stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, [2011]. 55 s. ISBN 978-80-7373-087-1
8. KALÁTOVÁ, Veronika. *Finanční zralost, Klíč k finanční spokojenosti*. Praha: PLOT, [2021]. 254 s. ISBN 978-80-7428-370-3
9. KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl, kdo naučit*. Olomouc: Anag, [2012]. 152 s. ISBN 978-80-7263-767-6
10. LICHTENBERKOVÁ, Kateřina, MERUNKOVÁ, Jana. *Finančně gramotná a podnikavá škola*. Praha: Yourchance, [2017]. 189 s. ISBN 978-80-906954-0-5
11. MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, [1990]. 104 s. ISBN 80-210-0210-7
12. NAVRÁTILOVÁ, Petra, JIŘÍČEK, Michal, ZLÁMAL, Jaroslav. *Finanční gramotnost – učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, [2012]. 120 s. ISBN 978-80-7402-107-0

13. NOVÁKOVÁ, Vladimíra, SOBOTKA, Věroslav. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, [2011]. 448 s. ISBN 978-80-904396-1-0
14. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, [2009]. 400 s. ISBN 978-80-7367-546-2
15. ROD, Aleš, SLINTÁKOVÁ, Barbora, SVOBODA, Miroslav, DEJNOŽKA, Petr, LAVICKÝ, Martin. *Dnešní finanční svět – školní atlas*. Praha: Terra – klub, [2012]. 63 s. ISBN 978-80-902282-8-3
16. SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: ISV nakladatelství, [1999]. 292 s. ISBN 80-858-6633-1
17. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, [2000]. 522 s. ISBN 80-7178-308-0
18. VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, [2004]. 190 s. ISBN 80-7315-082-4
19. VOSIČKOVÁ, Jana. *Didaktika: přírodovědné části prvouky a přírodovědy pro učitelství prvního stupně*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, [1998]. 117 s. ISBN 80-86039-53-6

Internetové zdroje

1. Český statistický úřad. *Města a obce*. [online]. [cit. 2022-01-22]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/xe/mesta_a_obce
2. EPALE, Electronic Platform for Adult Learning in Europe. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. [cit. 2022-01-22]. Dostupné z WWW: <https://epale.ec.europa.eu/cs/resource-centre/content/narodni-strategie-financniho-vzdelavani>
3. Info Pacient, zdravé informace. *Školní zralost a připravenost: Nezralé dítě ve škole?* [online]. [cit. 2022-01-03]. Dostupné z WWW: <https://infopacient.cz/skolni-zralost-a-pripravenost-nezrale-dite-ve-skole-radeji-si-pockejte/>
4. JANIŠ, Kamil. *Školní pedagogika (Distanční studijní text)* [online]. Slezská univerzita Opava. Fakulta veřejných politik. [2019]. 120 s. (PDF)[cit.2022-02-10]. Dostupné z WWW: https://is.slu.cz/publication/39543/Skolni_pedagogika.pdf?info
5. MŠMT, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Národní strategie finančního vzdělávání 2.0* [online]. [cit.2022-01-24]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0>

6. MŠMT, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Národní strategie finančního vzdělávání 2010* [online]. (PDF). [cit.2022-01-17]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/file/31443/>
7. MF, Ministerstvo financí. *Vláda schválila Národní strategii finančního vzdělávání* [online]. [cit.2021-09-21]. Dostupné z WWW: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2010/2010-05-10-tiskova-zprava-5343-5343>
8. MF, Ministerstvo financí – strategické dokumenty. *Ministerstvo financí ČR – proč se finančně vzdělávat?* [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z WWW: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
9. Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcové vzdělávací programy* [online]. [cit. 2020-05-29]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/t/rvp>
10. Obec Čeperka. *Obec Čeperka* [online]. [cit. 2020-05-29]. Dostupné z WWW: <https://www.ceperka.cz/>
11. OECD, Organisation for Economic. *Measuring Financial Literacy – OECD* [online]. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z WWW: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/measuringfinancialliteracy.htm>
12. Schola Viva. *Základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení a Mateřská škola logopedická. Úvod do finanční gramotnosti.* [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z WWW <http://www.schola-viva.cz/>, [http://www.schola-viva.cz/wp-content/uploads/2018/09/pracovni_listy_financi_gramotnost.pdf]
13. STANKEOVÁ, Kateřina. *Finanční gramotnost (Distanční studijní text)* [online]. Slezská univerzita Opava. Filozoficko-přírodovědecká fakulta. [2019]. 102 s. (PDF)[cit.2021-09-05]. Dostupné z WWW:<<https://is.slu.cz/publication/40303/en/Financni-gramotnost-Distanzni-studijni-text/Stankeova>>
14. Uchytlová, Eliška. *Návrh pracovních listů pro výuku finanční gramotnosti na ZŠ – peníze, hospodaření domácnosti.* České Budějovice: Jihočeská fakulta v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra matematiky, 2017. 73 s. Vedoucí diplomové práce doc. RNDr. Vladimíra Petrášková, Ph. D (PDF) [cit.2022-02-22]. Dostupné z WWW: https://theses.cz/id/8jyenb/Uchytlov_-_Diplomov_prce.pdf
15. Vital finance, finanční poradenství. *Finanční gramotnost Čechů je stále žalostná* [online]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné z WWW: <http://www.vitalfinance.cz/financni-gramotnost-cechu-je-stale-zalostna/>
16. Volné peníze, zhodnocení financí a finanční investice. *Finanční gramotnost* [online]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné z WWW: <http://www.volnepenize.cz/financni-gramotnost/>

17. ZŠ Čeperka. Základní škola Čeperka, okres Pardubice. *Úvod* [online]. [cit. 2020-05-27]. Dostupné z WWW: <http://www.skolaceperka.cz/>

Legislativa

1. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů
2. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
3. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
4. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
5. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
6. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

8 Přílohy

Příloha 1 a - Pracovní list pro 1. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	82
Příloha 1 b - Pracovní list pro 1. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	83
Příloha 1 c - Pracovní list pro 1. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	84
Příloha 1 d - Pracovní list pro 1. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	85
Příloha 1 e - Pracovní list pro 1. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	86
Příloha 1 f - Pracovní list pro 1. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	87
Příloha 2 a - Pracovní list pro 2. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	88
Příloha 2 b - Pracovní list pro 2. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	89
Příloha 2 c - Pracovní list pro 2. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	90
Příloha 2 d - Pracovní list pro 2. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	91
Příloha 2 e - Pracovní list pro 2. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	92
Příloha 2 f - Pracovní list pro 2. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	93
Příloha 3 a - Pracovní list pro 3. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	94
Příloha 3 b - Pracovní list pro 3. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	95
Příloha 3 c - Pracovní list pro 3. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	96
Příloha 3 d - Pracovní list pro 3. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	97
Příloha 3 e - Pracovní list pro 3. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	98
Příloha 3 f - Pracovní list pro 3. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	99
Příloha 4 a - Pracovní list pro 4. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	100
Příloha 4 b - Pracovní list pro 4. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	101
Příloha 4 c - Pracovní list pro 4. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	102
Příloha 4 d - Pracovní list pro 4. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	103
Příloha 4 e - Pracovní list pro 4. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	104
Příloha 4 f - Pracovní list pro 4. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	105
Příloha 5 a - Pracovní list pro 5. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	106
Příloha 5 b - Pracovní list pro 5. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	107
Příloha 5 c - Pracovní list pro 5. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	108
Příloha 5 d - Pracovní list pro 5. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	109
Příloha 5 e - Pracovní list pro 5. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	110
Příloha 5 f - Pracovní list pro 5. ročník ZŠ (vlastní zpracování).....	111
Příloha 6 Učební pomůcky – obrázek rozstříhané bankovky, mince + knoflík.....	112

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
FG	Finanční gramotnost
INFE	International Network on Financial Education (Mezinárodní síť pro finanční vzdělávání)
MF	Ministerstvo financí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NSFV	Národní strategie finančního vzdělávání
NSFV 2.0	Národní strategii finančního vzdělávání 2.0

OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
PISA	Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní hodnocení studentů)
PSFV	Pracovní skupina finančního vzdělávání
RVP	Rámcově vzdělávací programy
ZŠ	Základní škola

Příloha 1 a – Pracovní list pro 1. ročník ZŠ

Pracovní list – finanční gramotnost pro 1. ročník ZŠ

Vělc:

Peňunová: kluk

holka

- Úkol č. 1 – Peníze (bankovky) – skupinová práce
Hra puzzle – z rozstříhaných kousků papíru poskládejte bankovku.

Napište, v jaké hodnotě je složená bankovka?

Víte, kdo je na složené bankovce vyobrazen? Vyberte z níže uvedených možností:

- a) T.G.Masaryk b) pan Tau c) Božena Němcová

- Úkol č. 2 – Peníze (poznávání mincí) – skupinová práce

Doplň do tabulky níže: v jaké hodnotě byly poslané mince, kolik bylo kusů mincí a v jaké hodnotě byly poslané mince celkem?

Hodnota mince	Kolik bylo kusů mincí?
1	
2	
5	
10	
20	
50	
Celkem	

Příloha 1 b – Pracovní list pro 1. ročník ZŠ

- Úkol č. 3 – Domácnost – nákup (výdaje)

Z vystříhaných obrázků si vyber vhodné jídlo ke svačině a nalep ho na tento list papíru nebo mi ho můžeš nakreslit a popsat.

Příloha 1 c – Pracovní list pro 1. ročník ZŠ

- Úkol č. 4 – Domácnost (rodinné finance – příjem x výdej) – skupinová práce

Každý večer chystá tatínek všem členům domácnosti večeři.

Vyberte z nabídky obrázků vhodné potraviny k večeři, tak aby se najedli všichni členové rodiny. Vybrané potraviny mi napište nebo namalujte do tabulky.

Rodina Bublákových

(děda Alois, táta, máma, dcera Filoména, syn Quido, pes Artyčok, kočka Fidorka)

K večeři bude mít rodina Bublákových

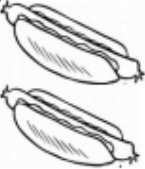

Kolik členů má rodina Bublákových?

Kolik večeří tatínek připraví dohromady?

Příloha 1 d – Pracovní list pro 1. ročník ZŠ

• Úkol č. 5 – Domácnost (nákup, hodnota zboží)

Maminka Tě pošle na nákup, v peněžence máš 10 korun na každé jídlo. Spočítej, kolik kusů jídla je na každém obrázku? Jaké jídlo si můžeš koupit, když máš v peněžence 10 korun? Potom se rozhodni, zda si můžeš nebo nemůžeš koupit vše. Do tabulky napiš, jestli Ti nějaké peníze po nákupu zbudou?

Zboží	Doplň kolik kusů jídla je na obrázků?	Cena za každý kus jídla je	V peněžence máš 10 Kč. Můžeš si koupit vše? Správnou odpověď zakroužkuj. (ano – ne)	Kolik Ti zbude korun v peněžence?
		10 Kč/kus	ano – ne	
		6 Kč/kus	ano – ne	
		5 Kč/kus	ano – ne	
		2 Kč/kus	ano – ne	
		3 Kč/kus	ano – ne	

Příloha 1 e – Pracovní list pro 1. ročník ZŠ

Úkol č. 6 – Lidské potřeby (zobříček hodnot)

Pokus se zamyslet nad tím, co potřebuješ k životu ty, po čem toužíš a čeho se můžeš vzdát, co nutně nepotřebuješ. Své potřeby pak urovnej od těch pro Tebe nejdůležitějších po ty méně důležité nebo vyznač jen šipkou →, kam které potřeby podle Tebe patří.

Označ vlnovkou ty potřeby, které z nich si nemůžeš koupit v obchodě (např. zdraví)

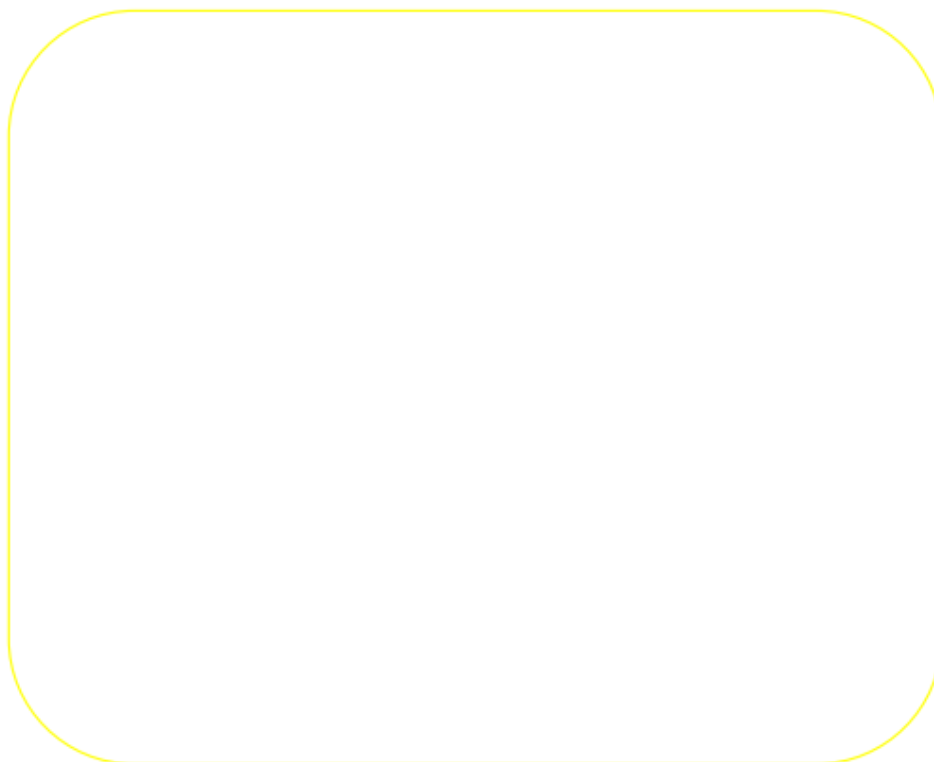
	VZDĚLÁNÍ		OBLEČENÍ
		ZDRAVÍ	
	ÚSPĚCH		MOBIL
		PRÁCE	BYT
	LÁSKA		PŘÁTELSTVÍ
		AUTOMOBIL	

Příloha 1 f – Pracovní list pro 1. ročník ZŠ

- Úkol č. 7

Šetříš si na něco?

Napiš nebo namaluj, na co si právě šetříš.

Příloha 2 a – Pracovní list pro 2. ročník ZŠ

Pracovní list – finanční gramotnost pro 2. ročník ZŠ

Věk:

Pohlaví: **kluk** **holka**

- Úkol č. 1 – Peníze (bankovky) – skupinová práce
Hra puzzle – z rozstříhaných kousků papíru poskládejte bankovku.

Napište, v jaké hodnotě je složená bankovka?

Víte, kdo je na složené bankovce vyobrazen?.....

(malá nápověda 😊: T.G.Masaryk, pan Tau, Božena Němcová)

- Úkol č. 2 – Peníze (poznávání mincí) – skupinová práce

Doplň do tabulky níže: v jaké hodnotě byly poslané mince, kolik bylo kusů mincí a v jaké hodnotě byly poslané mince celkem?

Hodnota mince	Kolik bylo kusů mincí?
1	
2	
5	
10	
20	
50	
Celkem	

Příloha 2 b – Pracovní list pro 2. ročník ZŠ

- Úkol č. 3 – Domácnost – nákup (výdaje)

Z vystříhaných obrázků si vyber vhodné jídlo ke svačině a nalep ho na tento list papíru nebo mi ho můžeš nakreslit a popsat.

Příloha 2 c – Pracovní list pro 2. ročník ZŠ

- Úkol č. 4 – Domácnost (rodinné finance – příjem x výdej) – skupinová práce

Každý den chodí děda Alois na nákup, aby měla rodina, co jíst. Za každý nákup může děda Alois utratit maximálně částku **500,-Kč**.

Vyberte z nabídky obrázků vhodné potraviny k večeři, tak aby se najedli všichni členové rodiny a děda Alois neutratil více než 500,-Kč. Vybrané potraviny napište do tabulky, spočítejte celkovou cenu za večeři pro rodinu Bublákových.

Rodina Bublákových

(děda Alois, táta, máma, dcera Filoména, syn Quido, pes Artyčok, kočka Fidorka)

K večeři bude mít rodina Bublákových	Cena jednotlivých potravin v Kč

Kolik členů má rodina Bublákových?

Kolik utratí rodina Bublákových za večeři tento den?

V případě, že děda Alois neutratí celých 500Kč, na co může rodina Bublákových zbylé peníze použít?

.....

Příloha 2 d – Pracovní list pro 2. ročník ZŠ

- Úkol č. 5 – Domácnost (nákup, hodnota zboží)

Spočítej, kolik bys měl/a zaplatit za zboží a kolik peněz máš na nákup. Potom se rozhodni, zda můžeš nebo nemůžeš koupit vše. Do tabulky napiš, jestli Ti nějaké peníze po nákupu zbudou.

Zboží	Cena za 1 kus v Kč	Cena nákupu celkem	Moje peníze	Mohu koupit vše? (ano – ne)	Zbude mi
	45,-				
	25,-				
	16,-				
	4,-				
	6,-				

Příloha 2 e – Pracovní list pro 2. ročník ZŠ

Úkol č. 6 – Lidské potřeby (žebríček hodnot)

Pokus se zamyslet nad tím, co potřebuješ k životu ty, po čem toužíš a čeho se můžeš vzdát, co nutně nepotřebuješ. Své potřeby pak urovnej od těch pro Tebe nejdůležitějších po ty méně důležité nebo vyznač jen šipkou →, kam které potřeby podle Tebe patří.

Označ vlnovkou ty potřeby, které z nich si nemůžeš koupit v obchodě (např. zdraví)

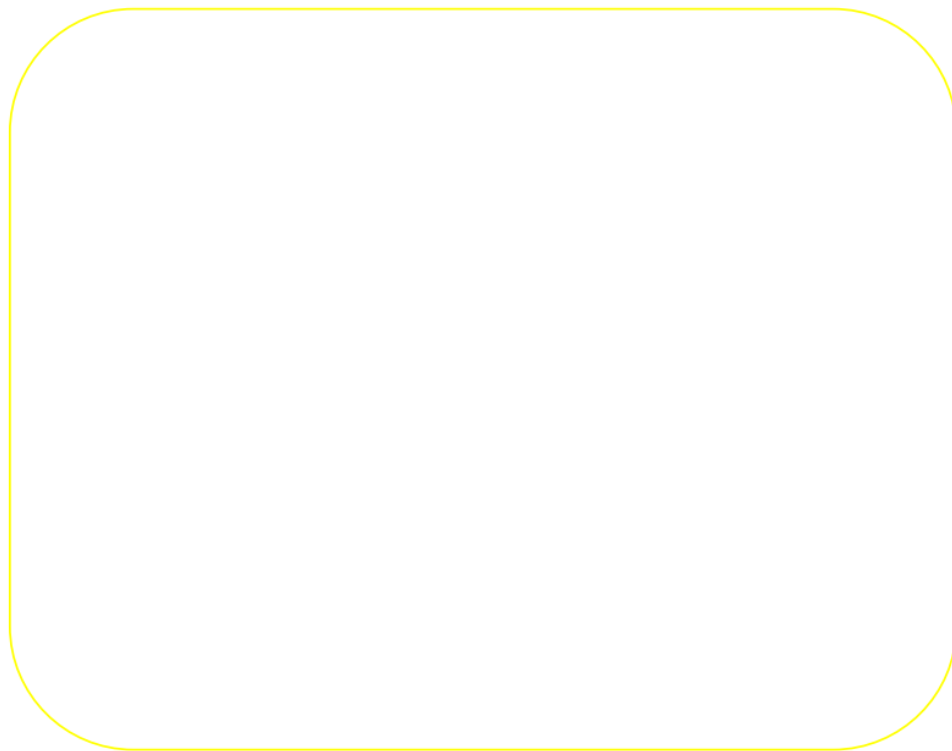
	VZDĚLÁNÍ	
		OBLEČENÍ
	ZDRAVÍ	
	ÚSPĚCH	MOBIL
		PRÁCE
		BYT
	LÁSKA	PŘÁTELSTVÍ
		AUTOMOBIL

Příloha 2 f – Pracovní list pro 2. ročník ZŠ

- Úkol č. 7

Šetříš si na něco?

Napiš nebo namaluj, na co si právě šetříš.

Příloha 3 a – Pracovní list pro 3. ročník ZŠ

Pracovní list – finanční gramotnost pro 3. ročník ZŠ

Věk:

Pohlaví: **kluk** **holka**

- Úkol č. 1 – Peníze (bankovky) – skupinová práce
Hra puzzle – z rozstříhaných kousků papíru poskládejte bankovku.

Napište, v jaké hodnotě je složená bankovka?

Víte, kdo je na složené bankovce vyobrazen?

- Úkol č. 2 – Peníze (poznávání mincí) – skupinová práce

Doplň do tabulky níže: v jaké hodnotě byly poslane mince, kolik bylo kusů mincí a v jaké hodnotě byly poslane mince celkem?

Hodnota mince	Kolik bylo kusů mincí?
1	
2	
5	
10	
20	
50	
Celkem	

Příloha 3 b – Pracovní list pro 3. ročník ZŠ

- Úkol č. 3 – Domácnost – nákup (výdaje)

Z vystříhaných obrázků si vyber vhodné jídlo ke svačině a nalep ho na tento list papíru nebo mi ho můžeš nakreslit a popsat.

Příloha 3 c – Pracovní list pro 3. ročník ZŠ

- Úkol č. 4 – Domácnost (rodinné finance – příjem x výdej) – skupinová práce

Rodina Bublákových má každý měsíc své **pravidelné** příjmy (50.000,- Kč) a **pravidelné** výdaje (35.000,- Kč). Každý den chodí děda Alois na nákup, aby měla rodina, co jíst. Za každý nákup může děda Alois utratit maximálně částku **500,-Kč**.

Vyber z nabídky obrázků vhodné potraviny k večeři, tak aby se najedli všichni členové rodiny a děda Alois neutratil více než 500,-Kč. Vybrané potraviny napiš do tabulky, spočítej celkovou cenu za večeři pro rodinu Bublákových.

Rodina Bublákových

(děda Alois, táta, máma, dcera Filoména, syn Quido, pes Artyčok, kočka Fidorka)

K večeři bude mít rodina Bublákových	Cena jednotlivých potravin v Kč

Kolik členů má rodina Bublákových?

Kolik utratí rodina Bublákových za večeři tento den?

V případě, že děda Alois neutratí celých 500Kč, na co může rodina Bublákových zbylé peníze použít?

.....

Příloha 3 d – Pracovní list pro 3. ročník ZŠ

- Úkol č. 5 – Domácnost (nákup, hodnota zboží)

Spočítej, kolik bys měl/a zaplatit za zboží a kolik peněz máš na nákup. Potom se rozhodni, zda můžeš nebo nemůžeš koupit vše. Do tabulky napiš, jestli Ti nějaké peníze po nákupu zbudou.

Zboží	Cena za 1 kus v Kč	Cena nákupu celkem	Moje peníze	Mohu koupit vše? (ano – ne)	Zbude mi
	45,-				
	25,-				
	16,-				
	4,-				
	6,-				

Příloha 3 e – Pracovní list pro 3. ročník ZŠ

Úkol č. 6 – Lidské potřeby (žebříček hodnot)

Pokus se zamyslet nad tím, co potřebuješ k životu ty, po čem toužíš a čeho se můžeš vzdát. Své potřeby pak urovnej od nezbytných po méně důležité do pomyslného žebříčku hodnot, který představuje tabulka (níže). Označ vlnovkou ty potřeby, které z nich si nemůžeš koupit.

Pro každého člověka jsou různé věci různě důležité. Takovému řazení od nejdůležitějšího po nejméně důležité říkáme žebříček hodnot neboli také hierarchie hodnot. Na jeho utváření má velký vliv právě naše rodina.

HODNOTA = něco pro člověka cenného a důležitého

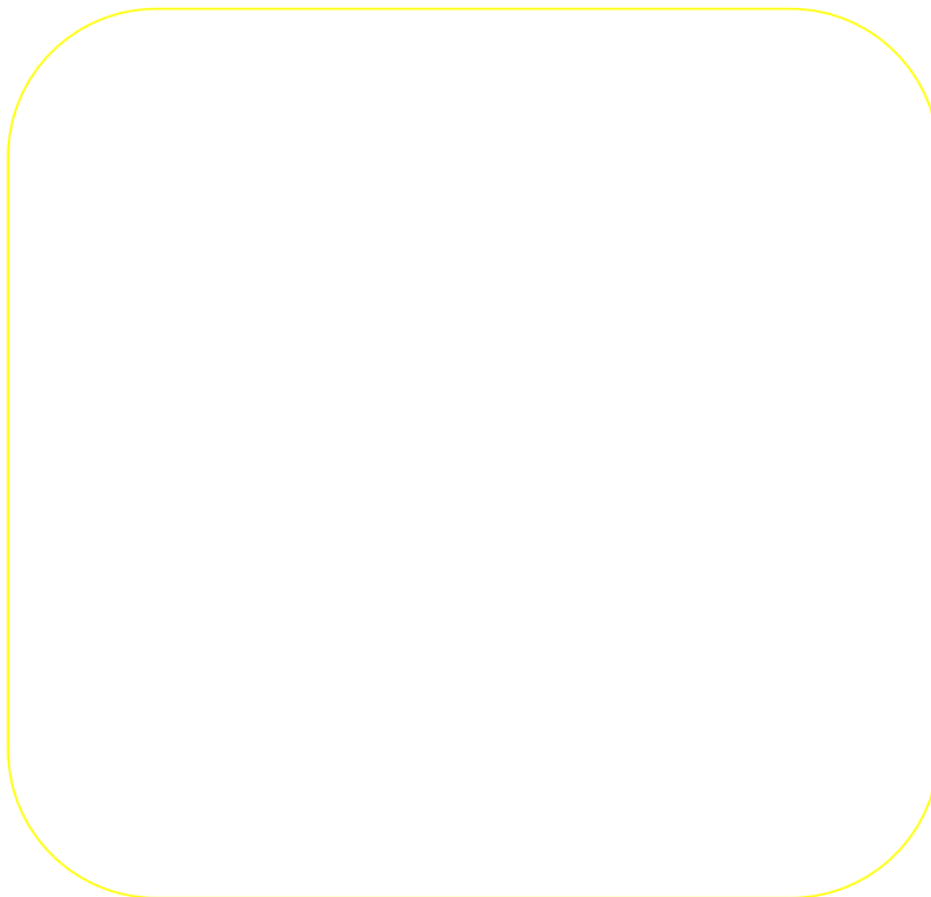
	VZDĚLÁNÍ		OBLEČENÍ
		ZDRAVÍ	
	ÚSPĚCH		MOBIL
		PRÁCE	BYT
	LÁSKA		PŘÁTELSTVÍ
		AUTOMOBIL	

Příloha 3 f – Pracovní list pro 3. ročník ZŠ

- Úkol č. 7

Šetříš si na něco?

Napiš nebo namaluj, na co si právě šetříš.

Příloha 4 a – Pracovní list pro 4. ročník ZŠ

Pracovní list – finanční gramotnost pro 4. ročník ZŠ

Věk:

Pohlaví: **kluk**

holka

- Úkol č. 1 – Peníze (bankovky) – skupinová práce
Hra puzzle – z rozstříhaných kousků papíru poskládejte bankovku.

Napište, v jaké hodnotě je složená bankovka?

Víte, kdo je na složené bankovce vyobrazen?.....

- Úkol č. 2 – Peníze (poznávání mincí) – skupinová práce

Doplň do tabulky níže: v jaké hodnotě byly poslané mince, kolik bylo kusů mincí a v jaké hodnotě byly poslané mince celkem?

Hodnota mince	Kolik bylo kusů mincí?
1	
2	
5	
10	
20	
50	
Celkem	

Příloha 4 b – Pracovní list pro 4. ročník ZŠ

Každá domácnost (rodina) musí počítat s určitými příjmy a výdaji v určitém čase, kterými uspokojuje potřeby jejich jednotlivých členů, a tím i celé domácnosti.

- Úkol č. 3 – Domácnost (příjmy x výdaje)

Napiš na řádky **vlevo** od domku možné typy příjmů domácnosti a **vpravo** od domku co nejvíce typů možných výdajů domácnosti.

Zde je malá nápověda: *výplata/plat rodičů, výhra v loterii, nákup, nájem, oprava pračky atd.* (zbytek vymysli sám/sama 😊).

PŘÍJMY DOMÁCNOSTI

VÝDAJE DOMÁCNOSTI

Příloha 4 c – Pracovní list pro 4. ročník ZŠ

- Úkol č. 4 – Domácnost (rodinné finance – příjem x výdej)

Rodina Bublákových má každý měsíc své **pravidelné příjmy** a **pravidelné výdaje**, do tabulky níže napiš, které **pravidelné příjmy** a **výdaje** z nabízených možností „bublín“ má rodina Bublákových podle Tebe každý měsíc?

Rodina Bublákových

(děda Alois, táta, máma, dcera Filoména, syn Quido, pes Artyčok, kočka Fidorka)

Příjmy: starobní důchod 15.000,-Kč, výplata 30.000,-Kč, brigáda 2.000,-Kč, výhra v loterii, prodej známek 800,-Kč, výplata 22.000,-Kč

Výdaje za: kadeřníka, opravu auta, školní pomůcky, psí granule, kočičí konzervy, psí pamlsky, návštěvu veterináře, nákup potravin, nákup obuvi, nákup nového notebooku, nákup knížky, návštěvu kina, platba nájmu, zálohy na služby (voda, elektrika, plyn), nákup drogerie, výlet do Prahy, nákup oblečení, léky, dovolená

Členové domácnosti	Pravidelné příjmy (vyber z možností výše)	Pravidelné výdaje (vyber z možností výše)
děda Alois		
táta		
máma		
dcera Filoména		
syn Quido		
pes Artyčok		
kočka Fidorka		

Kolik členů má rodina Bublákových?

Jaký je celkový příjem rodiny každý měsíc?

Bez kterých výdajů se rodina Bublákových může každý měsíc obejít? Napiš alespoň 3:

.....

Příloha 4 d – Pracovní list pro 4. ročník ZŠ

- Úkol č. 5 – Domácnost (nákup, hodnota zboží)

Spočítej, kolik bys měl/a zaplatit za zboží a kolik peněz máš na nákup. Potom se rozhodni, zda můžeš nebo nemůžeš koupit vše. Do tabulky napiš, jestli Ti nějaké peníze po nákupu zbudou.

Zboží	Cena za 1 kus v Kč	Cena nákupu celkem	Moje peníze	Mohu koupit vše? (ano – ne)	Zbude mi
	45,-				
	25,-				
	16,-				
	4,-				
	6,-				

Příloha 4 e – Pracovní list pro 4. ročník ZŠ

Úkol č. 6 – Lidské potřeby (žebříček hodnot)

Pokus se zamyslet nad tím, co potřebuješ k životu ty, po čem toužíš a čeho se můžeš vzdát. Své potřeby pak urovnej od nezbytných po méně důležité do pomyslného žebříčku hodnot, který představuje tabulka (níže). **Označ vlnovkou** ty potřeby, které z nich si nemůžeš koupit.

Pro každého člověka jsou různé věci různě důležité. Takovému řazení od nejdůležitějšího po nejméně důležité říkáme žebříček hodnot neboli také hierarchie hodnot. Na jeho utváření má velký vliv právě naše rodina.

HODNOTA = něco pro člověka cenného a důležitého

	VZDĚLÁNÍ	
		OBLEČENÍ
	ZDRAVÍ	
	ÚSPĚCH	MOBIL
		PRÁCE
		BYT
	LÁSKA	PŘÁTELSTVÍ
		AUTOMOBIL

Příloha 4 f – Pracovní list pro 4. ročník ZŠ

- Úkol č. 7

Šetříš si na něco?

Napiš nebo namaluj, na co si právě šetříš.

Příloha 5 a – Pracovní list pro 5. ročník ZŠ

Pracovní list – finanční gramotnost pro 5. ročník ZŠ

Věk:

Pohlaví: **kluk** **holka**

- Úkol č. 1 – Peníze (bankovky) – skupinová práce
Hra puzzle – z rozstříhaných kousků papíru poskládejte bankovku.

Napište, v jaké hodnotě je složená bankovka?

Víte, kdo je na složené bankovce vyobrazen?

- Úkol č. 2 – Peníze (poznávání mincí) – skupinová práce

Doplň do tabulky níže: v jaké hodnotě byly poslané mince, kolik bylo kusů mincí a v jaké hodnotě byly poslané mince celkem?

Hodnota mince	Kolik bylo kusů mincí?
1	
2	
5	
10	
20	
50	
Celkem	

Příloha 5 b – Pracovní list pro 5. ročník ZŠ

Každá domácnost (rodina) musí počítat s určitými příjmy a výdaji v určitém čase, kterými uspokojuje potřeby jejich jednotlivých členů, a tím i celé domácnosti.

- Úkol č. 3 = Domácnost (příjmy x výdaje)

Napiš na řádky **vlevo** od domku možné typy příjmů domácnosti a **vpravo** od domku co nejvíce typů možných výdajů domácnosti.

Zde je malá nápověda: *výplata/plat rodičů, výhra v loterii, nákup, nájem, oprava pračky atd.* (zbytek vymysli sám/sama 😊).

PŘÍJMY DOMÁCNOSTI

VÝDAJE DOMÁCNOSTI

Příloha 5 c – Pracovní list pro 5. ročník ZŠ

- Úkol č. 4 – Domácnost (rodinné finance – příjem x výdej)

Rodina Bublákových má každý měsíc své **pravidelné příjmy** a **pravidelné výdaje**, do tabulky níže napiš, které **pravidelné příjmy** a **výdaje** z nabízených možností „bublin“ má rodina Bublákových podle Tebe každý měsíc?

Rodina Bublákových

(děda Alois, táta, máma, dcera Filoména, syn Quido, pes Artyčok, kočka Fidorka)

Příjmy: starobní důchod 15.000, -Kč, výplata 30.000, -Kč, brigáda 2.000, -Kč, výhra v loterii, prodej známek 800, -Kč, výplata 22.000, -Kč

Výdaje za: kadeřníka, opravu auta, školní pomůcky, psí granule, kočičí konzervy, psí pamlsky, návštěvu veterináře, nákup potravin, nákup obuvi, nákup nového notebooku, nákup knížky, návštěvu kina, platba nájmu, zálohy na služby (voda, elektrika, plyn), nákup drogerie, výlet do Prahy, nákup oblečení, léky, dovolená

Členové domácnosti	Pravidelné příjmy (vyber z možností výše)	Pravidelné výdaje (vyber z možností výše)
děda Alois		
táta		
máma		
dcera Filoména		
syn Quido		
pes Artyčok		
kočka Fidorka		

Kolik členů má rodina Bublákových?

Jaký je celkový příjem rodiny každý měsíc?

Bez kterých výdajů se rodina Bublákových může každý měsíc obejít? Napiš alespoň 3:

.....

Příloha 5 d – Pracovní list pro 5. ročník ZŠ

- Úkol č. 5 – Domácnost (nákup, hodnota zboží)

Spočítej, kolik bys měl/a zaplatit za zboží a kolik peněz máš na nákup. Potom se rozhodni, zda můžeš nebo nemůžeš koupit vše. Do tabulky napiš, jestli Ti nějaké peníze po nákupu zbudou.

Zboží	Cena za 1 kus v Kč	Cena nákupu celkem	Moje peníze	Mohu koupit vše? (ano – ne)	Zbude mi
	45,-	 			
	25,-				
	16,-				
	4,-	 			
	6,-				

Příloha 5 e – Pracovní list pro 5. ročník ZŠ

Úkol č. 6 – Lidské potřeby (žebříček hodnot)

Pokus se zamyslet nad tím, co potřebuješ k životu ty, po čem toužíš a čeho se můžeš vzdát. Své potřeby pak urovnej od nezbytných po méně důležité do pomyslného žebříčku hodnot, který představuje tabulka (níže). **Označ vlnkou** ty potřeby, které z nich si nemůžeš koupit.

Pro každého člověka jsou různé věci různě důležité. Takovému řazení od nejdůležitějšího po nejméně důležité říkáme žebříček hodnot neboli také hierarchie hodnot. Na jeho utváření má velký vliv právě naše rodina.

HODNOTA = něco pro člověka cenného a důležitého

	VZDĚLÁNÍ		
		ZDRAVÍ	OBLEČENÍ
			MOBIL
	ÚSPĚCH		
		PRÁCE	BYT
	LÁSKA		PŘÁTELSTVÍ
		AUTOMOBIL	

Příloha 5 f – Pracovní list pro 5. ročník ZŠ

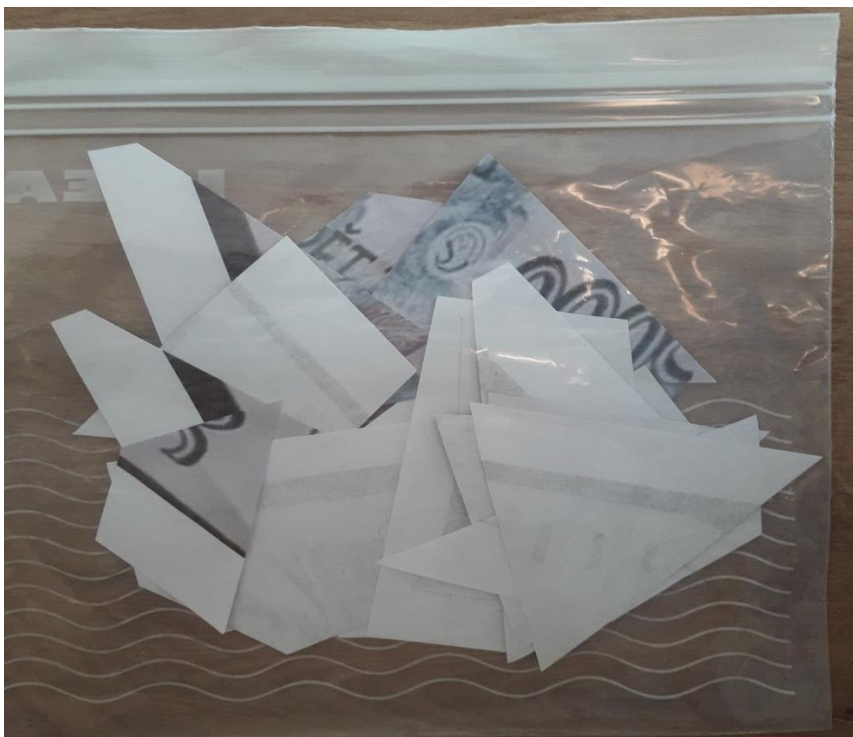
- Úkol č. 7

Šetříš si na něco?

Napiš nebo namaluj, na co si právě šetříš.

Příloha 6 Učební pomůcky – obrázek rozstříhané bankovky, mince + knoflík

Rozstříhaný obrázek bankovky (vlastní zpracování)

Mince + knoflík (vlastní zpracování)

